

**İSTANBUL METROPOLÜNDE ALTERNATİF YAŞAM SİSTEMİ
TASARIMI VE İÇ MEKÂN TASARIM MODEL ÖNERİSİ**

DOKTORA TEZİ

Cansın YILMAZ

Anabilim Dalı: Fen Bilimleri Enstitüsü

Programı: İç Mimarlık Doktora Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Esin SARIMAN ÖZEN

HAZİRAN 2023

**İSTANBUL METROPOLÜNDE ALTERNATİF YAŞAM SİSTEMİ
TASARIMI VE İÇ MEKÂN TASARIM MODEL ÖNERİSİ**

DOKTORA TEZİ

Cansın YILMAZ

Anabilim Dalı: Fen Bilimleri Enstitüsü

Programı: İç Mimarlık Doktora Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Esin SARIMAN ÖZEN

HAZİRAN 2023

Cansın YILMAZ tarafından hazırlanan “İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Tasarımı Ve İç Mekân Tasarım Model Önerisi” adlı bu tezin Doktora tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Esin SARIMAN ÖZEN

Tez Danışmanı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Fen Bilimleri Enstitüsü Anabilim Dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç.Dr. Esin SARIMAN ÖZEN

Üye : Prof.Dr. Özkâl Barış ÖZTÜRK

Üye : Prof.Dr. Füsün SEÇER KARİPTAŞ

Üye : Doç.Dr. Saadet AYTIS

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gülçin URAL

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

İmza
Cansın YILMAZ
Tarih

Aileme,

ÖNSÖZ

Sevgili Ailem ve Saygıdeğer Danışmanım,

Bu tez, iç mimarlık alanında yürüttüğüm doktora çalışmasının bir ürünüdür. Size teşekkür etmek ve desteğiniz için minnettarım. Ailenizin sabrı ve inancıyla, danışmanımın rehberliği ve desteğiyle bu çalışmayı başarıyla tamamladım.

Sevgilerimle,
Cansın YILMAZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR	xv
ÖZET.....	xvii
ABSTRACT	xix
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problemin Belirlenmesi, Araştırma Soruları ve Çalışmanın Hipotezi	5
1.2 Araştırmanın Amacı ve Hedefleri	6
1.3 Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı.....	6
2. İSTANBUL METROPOLÜ VE KONUT	8
2.1 Metropol Kavramı ve Metropol İnsanı.....	8
2.2 Türkiye’de Konut Gelişim Süreci	10
2.3 Günümüz İstanbul Metropolünde Konut.....	11
3. KONUT HAKKI VE METROPOLDE KONUT SORUNU.....	15
3.1 Kent Hakkı	15
3.2 Konut Hakkı	16
3.3 Konut Sorunu	19
3.4 Konut Krizi.....	22
4. METROPOLDE HANEHALKLARI VE KONUT	29
4.1 Demografik Dönüşüm ve Ailenin Dönüşümü.....	29
4.2 İstanbul Metropolünde Konut Biçimlenişleri.....	32
4.3 Müşterek Mekân.....	37
4.3.1 İşbirlikçi Konut Kavramı	40
4.4 Alternatif Hanehalkı ve Yaşam Modeli	46
5. METROPOLDE ALTERNATİF YAŞAM SİSTEMİ TASARIMI VE BİR İÇ MEKÂN TASARIM MODELİ	51
5.1 Araştırma Konusu	51
5.1.1 Materyal ve Yöntem.....	52
5.2 Anket Çalışması	54
5.2.1 Örneklem Kümesi	55
5.2.2 Bulgular.....	56
5.2.3 Değerlendirme.....	63
5.2.4 Uluslararası Örnek Model Araştırması	70
5.3 İşlevler, Tasarım Kapsamı ve Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi	78
5.4 Tasarım Aşamaları İlk Fikirler ve Tasarım Konseptinin Belirlenmesi	80
5.5 İşletim Sistemi Önerisi	90
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	93
KAYNAKLAR	98
EK-1 ANKET SORULARI	103
EK-2 ANKET VERİLERİ SONUÇLARI.....	109

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Teorik Çerçeve (Yılmaz, C. 2023)	4
Şekil 2.2 : Statik-mobil durum diyagramları (Berdan, 2010)	12
Şekil 3.1 : Maslow Piramidi 1943	17
Şekil 3.2 : Yıllara göre ortalama hanehalkı büyüklüğü, 1955-2000 (TÜİK).....	21
Şekil 3.3 : Yıllara göre ortalama hanehalkı büyüklüğü, 2008-2021 (TÜİK, 2021)...	21
Şekil 3.4 : Uluslararası Basın - Kapak Görseli (The Economist, 2022)	23
Şekil 3.5 : Yerel Basın Haberleri ve Mimarlar Odası Etkinlik Afişi (2022)	23
Şekil 3.6 : Türkiye’de konut sahipliği oranı (Euronews, 2022)	25
Şekil 3.7 : Türkiye’de kiracı oranları (Euronews, 2022)	25
Şekil 3.8 : Türkiye’deki konut fiyat endeksi (Euronews, 2022).....	26
Şekil 3.9 : BM Konut Hakkı Kriterlerine göre güncel emlak sitelerinde yapılan aramaların oranları	27
Şekil 4.1 : Hanehalkı tiplerine göre hanehalkı oranları, 2014-2021 (TÜİK - ADNKS, 2022).....	30
Şekil 4.2 : Akaretler Sıra Evleri (URL-2).....	33
Şekil 4.3 : Gecekondu (URL-3)	34
Şekil 4.4 : Gecekondu (URL-3)	34
Şekil 4.5 : Eski ve yeni apartmanları bir arada barındıran bir sokak (Şişli, Nur Apartmanı - Arkitera, 2022).....	35
Şekil 4.6 : TOKİ İstanbul Örnek Konut Projesi.....	36
Şekil 4.7 : Zorlu Center (Arkitera, 2013).....	37
Şekil 4.8 : Karl Marx-Hof Viyana (URL-5)	39
Şekil 4.9 : Karl Marx-Hof Viyana - Master Plan (URL-5).....	39
Şekil 4.10 : Karl Marx-Hof Viyana - Ortak Çamaşırhane (URL-5).....	40
Şekil 4.11 : 19. yy Godin Fabrika ve Şehri - Kuzey Fransa (URL-6)	41
Şekil 4.12 : Uluslararası modern birlikte yaşam proje örnekleri (Kaynak : Dezeen).....	42
Şekil 4.13 : Uluslararası modern birlikte yaşam proje örnekleri (Kaynak : Dezeen).....	43
Şekil 4.14 : İşbirlikçi Konutların Sınıflandırılması (Grafik: Cansın Yılmaz 2022- Kaynak: URL-7).....	43
Şekil 4.15 : Şemsiye terim (umbrella term) olarak işbirlikçi konut, (Grafik: Cansın Yılmaz 2022).....	44
Şekil 4.16 : İnsanlar Neden İşbirlikçi Yaklaşımları Tercih Ediyor? (Grafik: Cansın Yılmaz Grafik, 2022) Kaynak (URL-9, TU Delft, 2021)	45
Şekil 5.1 : Anket Sorularının Hazırlanma Diyagramı (Yılmaz, C. 2023)	54
Şekil 5.2 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:04 (Yılmaz, C. 2023).....	57
Şekil 5.3 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:06 (Yılmaz, C. 2023).....	57

Şekil 5.4 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:12 (Yılmaz, C. 2023).....	58
Şekil 5.5 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:19 (Yılmaz, C. 2023).....	59
Şekil 5.6 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:22 (Yılmaz, C. 2023).....	59
Şekil 5.7 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:23 (Yılmaz, C. 2023).....	60
Şekil 5.8 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:27 (Yılmaz, C. 2023).....	60
Şekil 5.9: İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:27 (Yılmaz, C. 2023).....	61
Şekil 5.10 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:27 (Yılmaz, C. 2023).....	62
Şekil 5.11 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:27 (Yılmaz, C. 2023).....	62
Şekil 5.12: Anket verileri değerlendirme (Yılmaz, C. 2023)	63
Şekil 5.13 : Kwong von Glinov, Hong Kong (Dezeen, 2018)(URL-12).....	71
Şekil 5.14 : Kwong von Glinov, Hong Kong (Dezeen,2018)(URL-12).....	72
Şekil 5.15 : Sosyal Konut Pritzker Ödülü 2016, Alejandro Aravena- Şili 2003 (Dezeen,2016) (URL-13)	73
Şekil 5.16 : Sosyal Konut Pritzker Ödülü 2016, Alejandro Aravena- Şili 2003 (Dezeen,2016) (URL-13)	73
Şekil 5.17 : Sosyal Konut Pritzker Ödülü 2016, Alejandro Aravena- Şili 2003 (Dezeen,2016) (URL-13)	74
Şekil 5.18 : Sosyal Konut Pritzker Ödülü 2016, Alejandro Aravena- Şili 2003 (Dezeen,2016) (URL-13)	74
Şekil 5.19 : Space 10 - Hayal Et (Imagine) Proje Kitapçığı.....	76
Şekil 5.20 : Illustration by Max Guthrie (Space 10 - Imagine project)	76
Şekil 5.21 : The Why Factory - Wego: Kişiyi Özel Konut (Tailor-made Housing).	77
Şekil 5.22 : İşlevler ve Tasarım Kriterlerinin Oluşturulması (Yılmaz, C. 2023)	79
Şekil 5.23 : Kullanıcı Profili ve Yaşam Birimleri Grafiği (Yılmaz, C. 2022).....	81
Şekil 5.24 : Fonksiyon Diyagramı (Yılmaz, C. 2022).....	82
Şekil 5.25 : Giriş Kat Planı (Yılmaz, C. 2023).....	84
Şekil 5.26 : Üst Kat Planı (Yılmaz, C. 2023)	85
Şekil 5.27 : Kesit 1-1' (Yılmaz, C. 2023).....	85
Şekil 5.28 : 3D Render Çalışması - 01 (Yılmaz, C. 2023)	86
Şekil 5.29 : 3D Render Çalışması - 02 (Yılmaz, C. 2023)	86
Şekil 5.30 : 3D Render Çalışması - 03 (Yılmaz, C. 2023)	87
Şekil 5.31 : 3D Render Çalışması - 04 (Yılmaz, C. 2023)	87
Şekil 5.32 : 3D Render Çalışması - 05 (Yılmaz, C. 2023)	88
Şekil 5.33 : 3D Render Çalışması - 06 (Yılmaz, C. 2023)	88
Şekil 5.34 : 3D Render Çalışması - 07 (Yılmaz, C. 2023)	89
Şekil 5.35 : 3D Render Çalışması - 08 (Yılmaz, C. 2023)	89
Şekil 5.36 : 3D Render Çalışması - 09 (Yılmaz, C. 2023)	90

KISALTMALAR

TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
İİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü

İSTANBUL METROPOLÜNDE ALTERNATİF YAŞAM SİSTEMİ TASARIMI VE İÇ MEKÂN TASARIM MODEL ÖNERİSİ

ÖZET

Küreselleşme süreci temelde barınma ihtiyacımızı karşılayan konut yapılarına; mekânsal organizasyonların farklılaşması, fonksiyonların dönüşmesi ve “yer” kavramının önemsizleşmesi gibi değişimler getirmiştir. Dünya genelinde hızla değişen demografik yapı ve kentleşme trendleri, yeni yaşam tarzlarının ortaya çıkmasına, bireylerin farklı ihtiyaçlarını karşılayacak alternatif yaşam sistemlerine olan talebin artmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, İstanbul gibi büyük metropollerde, aileye alternatif hanehalkları için geleneksel yaşam modellerinin ötesine geçen; sürdürülebilirlik, toplumsal etkileşim, esneklik ve konfor gibi unsurları bir araya getiren alternatif yaşam sistemleri önem kazanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; dönüşen yaşam koşulları, küreselleşen, evrilen dünya (pandemi, iklim krizi, doğal afetler, ekonomik kriz, konut krizi) ve çözölen aile yapısı ile beraber, yaşam alanlarımızda meydana gelen değişimleri analiz etmek ve yeni modeller ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda; İstanbul'da alternatif hanehalkı için yeni yaşam sistemlerinin potansiyelini araştırmak ve bu sistemlerin kullanıcı beklentilerini karşılayacak şekilde nasıl tasarlanabileceğini bir model üzerinden incelemektir. Çalışmanın öncelikli hedefi, tez ströktürü bağlamında literatür taramasına ilave olarak, alternatif hanehalkını oluşturan, Y kuşağı olarak adlandırılan ve geleceğin nüfusunu oluşturan genç bireylerin beklentilerini anlamak, bu beklentiler doğrultusunda alternatif hanehalkları için yeni yaşam sistemleri sunmak ve uygun çözümler geliştirmektir.

Araştırma süreci, İstanbul metropolünün konut sorununu, konut hakkını, metropoldeki hanehalklarının dönüşümünü, yaşam biçimlerini ve aileye alternatif hanehalklarını incelemektedir. Literatür araştırmasına ilave olarak anket çalışması yapılmış ve uluslararası örnek modeller incelenmiştir. Anket çalışması, İstanbul metropolünde yaşayan Y kuşağı alternatif hanehalkı bireylerinin konut ihtiyaçlarına, tercihlerine ilişkin verilerin toplanmasını sağlamıştır. Bu veriler ve örnek modeller, iç mekân tasarım modelinin belirlenmesi aynı zamanda işlevlerin tanımlanmasında temel bir rol oynamıştır.

Önerilen iç mekân tasarım modeli, sadece fiziksel konut yapısını değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve çevresel faktörleri de kapsamaktadır. Bu model, farklı hanehalkları arasında dayanışmayı teşvik eden bir ortam yaratmayı hedeflemektedir. Müşterek mekânlar ve işbirlikçi konut modelleri, sosyal etkileşimi artırmak, kaynakları paylaşmak ve topluluk bağlarını güçlendirmek için önemli bir rol

oynamaktadır. Bu tasarım modeli, sürdürülebilirlik, erişilebilirlik, çevresel uyum ve ilkesel eşitlik gibi ilkeleri gözetmektedir.

Sonuç olarak, bu tez çalışması, İstanbul metropolünde aileye alternatif hanehalkları için konut sorununa yenilikçi bir yaklaşım sunarak toplumsal dönüşümü aynı zamanda yaşam kalitesini geliştirmeyi hedeflemektedir. Ancak, bu önerilerin pratik uygulanabilirliğini, ekonomik sürdürülebilirliğini ve toplumsal kabulünü değerlendirmek için daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Bu çalışma, planlamacılar, tasarımcılar, karar vericiler ve toplumun diğer paydaşları için bir rehber niteliği taşımaktadır, bu soruna yönelik çözümleri tartışma ve geliştirme sürecini teşvik etmektedir. Bu alanda daha fazla çalışma yapılması, sürdürülebilir, kapsayıcı bir konut politikasının geliştirilmesi için önemlidir.

ALTERNATIVE LIVING SYSTEM DESIGN AND INTERIOR DESIGN MODEL PROPOSAL IN ISTANBUL METROPOL

ABSTRACT

The process of globalization has brought about changes in our living spaces, such as the differentiation of spatial organizations, transformation of functions, and the diminishing significance of the concept of "place," fundamentally addressing our housing needs. Rapidly changing demographic structures and urbanization trends worldwide have led to the emergence of new lifestyles and an increasing demand for alternative living systems that cater to individuals' diverse needs. In this context, alternative living systems that go beyond traditional living models for non-traditional households, particularly in major metropolises like Istanbul, have gained significance by combining elements such as sustainability, social interaction, flexibility, and comfort.

The aim of this study is to analyze the changes occurring in our living spaces due to evolving living conditions, a globalized and changing world (pandemics, climate crisis, natural disasters, economic crises, housing crises), and the dissolution of the traditional family structure, and to propose new models. In line with this objective, the study seeks to explore the potential of new living systems for alternative households in Istanbul and examine how these systems can be designed to meet user expectations through a model. The primary goal of this research is to understand the expectations of young individuals, belonging to the Y generation and constituting the future population, who form alternative households, within the context of the thesis structure, and to provide new living systems for alternative households and develop appropriate solutions based on these expectations.

The research process examines Istanbul's housing problem, the right to housing, the transformation of households in the metropolis, lifestyles, and alternative households, in addition to the literature review. In addition to the literature review, a survey was conducted, and international exemplary models were examined. The survey facilitated the collection of data on the housing needs and preferences of Y generation individuals in alternative households living in Istanbul. These data, along with the exemplary models, played a fundamental role in determining the interior design model and defining the functions.

The proposed interior design model encompasses not only the physical housing structure but also social, economic, and environmental factors. This model aims to create an environment that promotes solidarity among different households. Common spaces and collaborative housing models play a significant role in increasing social interaction, sharing resources, and strengthening community ties. This design model adheres to principles such as sustainability, accessibility, environmental adaptation, and principle-based equality.

In conclusion, this thesis aims to offer an innovative approach to the housing problem for alternative households in the Istanbul metropolis, thereby aiming to contribute to social transformation and improve the quality of life. However, further research is required to assess the practical feasibility, economic sustainability, and social acceptance of these proposals. This study serves as a guide for planners, designers, decision-makers, and other stakeholders in the community, encouraging the discussion and development of solutions to this problem. Further research in this field is crucial for the development of a sustainable and inclusive housing policy.

1. GİRİŞ

“17. yüzyılda pek çok insan coğrafyasında bir salgın gibi yayılmaya başlayan modernlik, bu coğrafyalarda var olmuş organik bütünlükleri geri dönüşsüz biçimde parçalar. İnsanların, şeylerin ve düşünme biçimlerinin görece tanımlı sınırlar içinde var olduğu devir hızla kapanır. Köklerinden sökülmüş insanların, değerlerin sınırsızca çarpıştığı modern kentlerde, sabitliğin yerini gelip geçicilik; organik cemaatin yerini de ‘kalabalıklar’ alır. Modern çevrelerin kaosu herkesi “bir girdabın içine döker; sürekli parçalanmanın ve yenilenmenin, mücadelenin ve çelişkinin, belirsizliğin ve acının girdabına” Organik hayatın ve onun sabitliklerinin mümkün kıldığı ‘ev’, yitirilir. Modern insan, ‘evsiz’dir.” (Talu, 2008).

Küreselleşme süreci temelde barınma ihtiyacımızı karşılayan konut yapılarına; mekânsal organizasyonların farklılaşması, fonksiyonların dönüşmesi ve “yer” kavramının önemsizleşmesi gibi değişimler getirmiştir. Dünya genelinde hızla değişen demografik yapısı ve kentleşme trendleri, yeni yaşam tarzlarının ortaya çıkmasına ve bireylerin farklı ihtiyaçlarını karşılayacak alternatif yaşam sistemlerine olan talebin artmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, İstanbul gibi büyük metropollerde, aileye alternatif hanehalkları için geleneksel yaşam modellerinin ötesine geçen ve sürdürülebilirlik, toplumsal etkileşim, esneklik ve konfor gibi unsurları bir araya getiren alternatif yaşam sistemleri önem kazanmaktadır.

Endüstrinin metropolde yoğunlaşmasıyla beraber; yeşil ve açık alanları yeterli, strüktürel olarak güvenli konut birimlerinde kullanıcıların yaşamlarını sürdürebilmeleri herkes için ulaşılabilir olmamaktadır. Yaşanan pandemi, depremler ve iklim krizleri gibi durumlar gündelik yaşamlarımızdaki değişim gerekliliklerini beraberinde getirmektedir. Gündelik yaşamlarımızın aktif olarak sürdürüldüğü mekânlar ise yaşam alanlarımız, konut birimlerimizdir. Konut birimlerinde; sürdürülebilir enerji-gıdanın döngüsünün sağlanması, çalışma alanlarının verimli bir şekilde mekânsal organizasyonu, açık ve yeşil alanların mekâna adaptasyonu ve gün ışığını içerisine alan, güvenli yapı tasarımı şeklinde olgular, günümüz şartlarında tartışılmalı ve güncel öneriler geliştirilmelidir.

Bu çalışmanın amacı; dönüşen yaşam koşulları, küreselleşen, evrilen dünya (pandemi, iklim krizi, doğal afetler, ekonomik kriz & konut krizi) ve çözülen aile yapısı ile beraber, yaşam alanlarımızda meydana gelen değişimleri analiz etmek ve yeni modeller ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda; İstanbul'da alternatif hanehalkı

için yaşam sistemlerinin potansiyelini araştırmak ve bu sistemlerin kullanıcı beklentilerini karşılayacak şekilde nasıl tasarlanabileceğini bir model üzerinden incelemektir. Bu çalışmanın temel amacı, tez yapılandırması ve literatür incelemesi ile birlikte, Y kuşağına ait genç bireylerin beklentilerini belirleyip, bu beklentilere dayanarak alternatif hanehalkları için yenilikçi yaşam sistemleri ve uygun çözümle geliştirmeektir.

Çalışma kapsamında, İstanbul'da yaşayan Y kuşağı temsilcileri ile kapsamlı bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler analiz edilerek kullanıcı beklentileri belirlenmiştir. Ayrıca, sürdürülebilirlik, toplumsal etkileşim, esneklik ve konfor gibi kavramları göz önünde bulunduran alternatif yaşam sistemlerinin mevcut durumu ve gelecekteki potansiyeli değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sonuçları, İstanbul'un gelecekteki yaşam alanlarının tasarımında ve planlamasında kullanılabilecek değerli bilgiler sunmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, alternatif yaşam sistemlerine ilgi duyan bireyler, tasarımcılar, mimarlar ve kent planlamacıları için yol gösterici olacak öneriler ve çözümle sunulması planlanmaktadır.

Bu alışma, İstanbul'da alternatif yaşam sistemlerinin geliştirilmesine ve sürdürülebilir bir gelecek için yenilikçi çözümle üretilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, elde edilen bulguların, şehir planlaması ve tasarımında öncelikli olarak ele alınmasını ve toplumun farklı kesimlerine uyum sağlayacak alternatif yaşam sistemlerinin oluşturulmasını desteklemeyi hedeflenmektedir.

Teorik ereve & çalışmanın Temeli

"Nesnelerin gerçek doğasını bilemeyiz, sadece algıladığımız şekliyle görürüz." Immanuel Kant (18.yy)

"Kendi öznelliğinin ve onun getirdiği sorumluluğun farkında olmak, bu sayede de kendi kendisinin verisi olmak" Jürgen Habermas (21.yy)

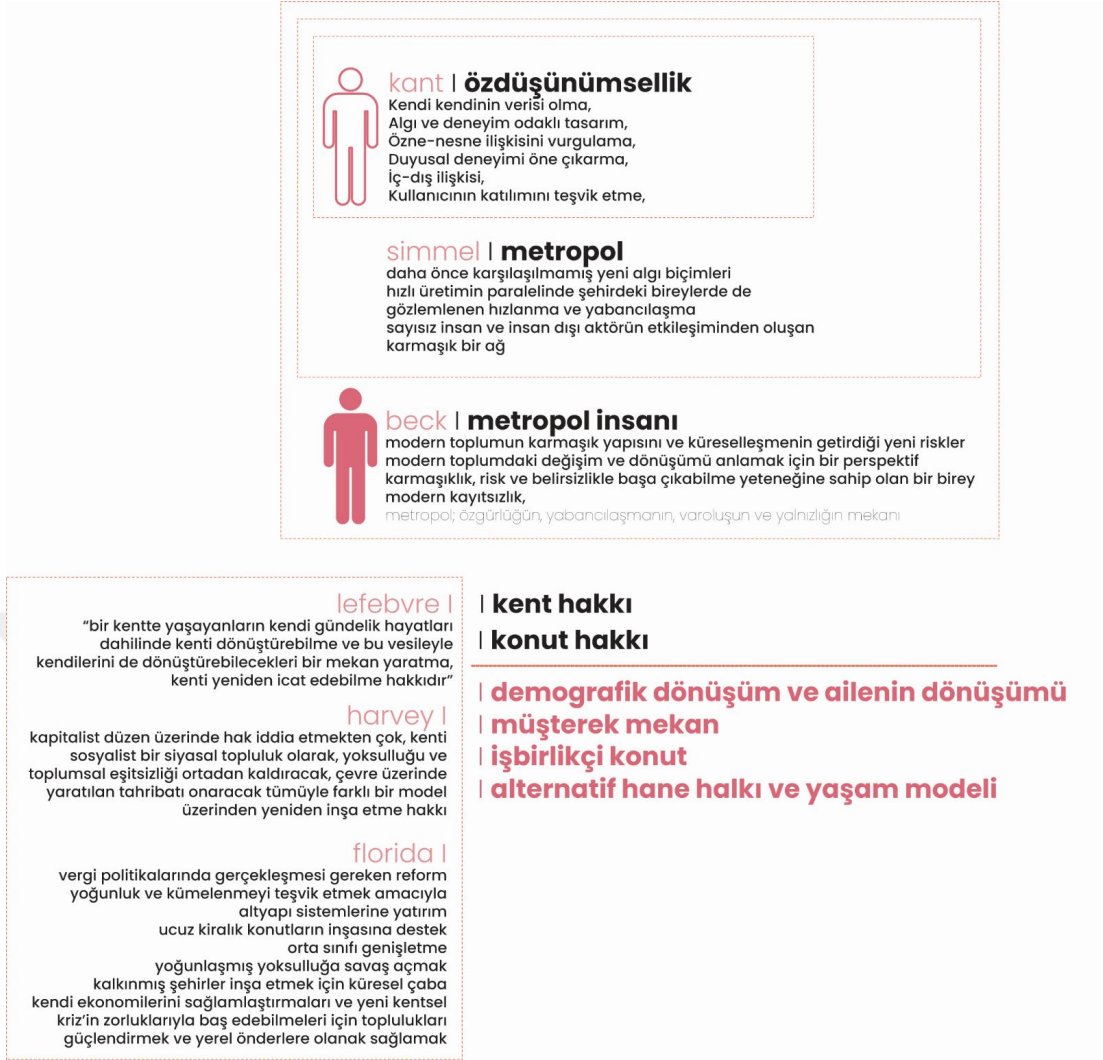
Bu çalışmanın temelinde özdüşünümsellik kavramı yer almaktadır. Özdüşünümsellik, Kant'ın "Bilgi Kuramı"nın temel bir kavramıdır. Kant'a göre, nesneleri algıladığımızda, bunların nasıl olduğunu doğrudan bilemeyiz. Bunun yerine, algıladığımız nesneleri anlamlandırmak için bizim tarafımızdan uygulanan kategoriler, yapılar ve koşullar vardır. Bu kategoriler ve yapılar, nesnelerin bizim anlama sürecimizde nasıl göründüğünü belirler ve bu nedenle gerçeklik hakkında öznel bir

anlayışa yol açar. Özdüşünümsellik, nesnelerin bizim algımızda nasıl ortaya çıktığını ifade eder. Kant'a göre, nesnelerin gerçek doğası hakkında bir şeyler söylemek mümkün değildir, çünkü algıladığımız nesneler zihinsel yapılarımızın bir sonucudur.

Teorik bir çerçevede özdüşünümsellik kavramını açıklamak için;

- Kendi kendinin verisi olma,
- Algı ve deneyim odaklı tasarım,
- Özne-nesne ilişkisini vurgulama,
- Duyusal deneyimi öne çıkarma,
- İç-dış ilişkisi,
- Kullanıcının katılımını teşvik etme,

Bu yaklaşımlar, Kant'ın özdüşünümsellik kavramını iç mimari teorik bir çerçevede açıklamak amacıyla kullanılabilirler. Önerilecek iç mekân tasarım modeli bağlamında, kullanıcı deneyimini temel alarak algısal, öznel ve iç-dış ilişkileri göz önünde bulundurma, özdüşünümsel bir atmosferin yaratılmasına yönelik bir yaklaşım sağlayacağı düşünülmektedir.

Şekil 1.1 : Teorik Çerçeve (Yılmaz, C. 2023)

Özdüşünümsellik kavramının temel alındığı teorik çerçevede sırasıyla Simmel ve Beck'in metropol kavramı araştırılmış, daha sonra kent hakkı ve konut hakkı kavramları irdelenerek ortaya çıkan problemlere çözüm olarak işbirlikçi konut modelleri detaylı bir şekilde incelenmiştir.

İstanbul metropolünde 12 senedir yalnız yaşayan bir birey olarak, bu çalışmada, metropolde aile desteği olmadan ayakta kalmak zorunda olan alternatif hanehalkına dahil olan bireylerin zorluklarını gözlemlemeye dayanmaktadır. Sektör hayatında İç Mimarlık'ın A+ işveren portföyünün aksine akademik olarak amacım; bu durumu mimari ve sosyolojik açıdan analiz etmek ve çözüm önermektedir. İleride bu çözümü hayata geçirmeyi hedeflemekteyim.

1.1 Problemin Belirlenmesi, Araştırma Soruları ve Çalışmanın Hipotezi

Metropollerde yaşayan nüfusun artması, sosyolojik olarak ailenin çözülmesi ve küreselleşen dünya ile beraber metropolde yaşam farklılaşmakta, alternatif yaşam sistemlerinin İstanbul metropolünde bulunmaması nedeni ile kalabalıklaşan kent mekânlarında bu bireyler için barınma ihtiyacını karşılamak giderek zorlaşmaktadır.

Alternatif hanehalklarının çeşitlenmesi ve nüfus içindeki oranının artması konut birimlerine; mekânsal organizasyonların farklılaşması ve fonksiyonların dönüşmesi gibi değişimler getirmiştir. Aileye alternatif hanehalkları konuta farklı kullanım dinamikleri getirirken, İstanbul metropolünde yer alan konut stoğu çift gelirli klasik ailenin ihtiyaçlarına göre ya da konutu bir meta ve yatırım aracı olarak gören bireylere göre şekillenmektedir.

Konut en temelde insanların barınma ihtiyacını karşılayan mekânlar topluluğu olarak tanımlansa da konut araştırmaları yalnızca mimarlık ya da iç mimarlığı değil; sosyoloji, antropoloji, felsefi, siyasi, ekonomi, iletişim ve teknoloji gibi farklı alanları içerisinde barındırmakta ve metropolün barınma kültürüne farklı dinamikler getirmektedir.

Araştırma soruları:

a) Metropol Kavramı ve İstanbul Metropolü

1. Metropol ve Metropol İnsanı Nedir?
2. Kent Hakkı (Şehir-Metropol Hakkı) Nedir?
3. İstanbul Metropolünün Konut Bağlamında Gelişim Süreci Nasıl Gerçekleşmiştir?

b) Konut Hakkı ve Metropolde Konut Sorunu

1. Konut Hakkı Nedir?
2. Metropolde Konut Sorunu Nasıl Oluşmuştur?

c) Metropolde Alternatif Hanehalkı ve Alternatif Yaşam

1. Metropolde Hanehalkı ve Konut Biçimlenişleri Nelerdir?
2. Metropolde Alternatif Hanehalkı Kimlerden Oluşmaktadır?
3. Alternatif Yaşam Nedir?
4. Alternatif Yaşam Modeli Nedir?

5. Alternatif Yaşam Modeli Ne Zaman İdealize Edildi?

6. Alternatif Yaşam Modeli Nasıl Süreçler Geçirdi?

1.2 Araştırmanın Amacı ve Hedefleri

Bu çalışmanın amacı; metropolde dönüşen yaşam koşulları, çözölen aile yapısı ve çeşitlenen hanehalkı ve küreselleşen dünya ile beraber, yaşam alanlarımızda meydana gelen değışimleri analiz etmek ve bu analizler doğrultusunda; kolektif, paylaşım ve dayanışma odaklı, konforlu, ekonomik ve sosyolojik olarak sürdürölebilen yeni bir yaşam modeli için iç mekân sistem tasarımı ortaya koymaktır.

Küreselleşen dünyada yaşanan tüm gelişmelerin yanı sıra teknolojinin artık yer-mekân-zaman kavramlarını dönüştürmesi ve “yer”in gitgide önemsizleşmesi ile beraber evrilen konut birimleri birçok farklı modele zemin hazırlamaktadır. Çalışma kapsamında önerilen modelin yeni üretilecek konut stoğuna yön vermesi öngörülmektedir.

Bu çalışmanın hipotezi; metropolde yer alan yaşam birimlerimiz; son 30-40 yıllık süreçte gelişmeye yavaş bir ivmeyle devam ederken, yaşadığımız küresel krizler, ailenin çözölmesi-dönüşmesi nedenleriyle bir daha geri dönüşü olmayacak şekilde gelişip, dönüşeceği şeklinde ortaya konmuştur.

1.3 Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Bu çalışmada nitel araştırma tekniğı kullanılmıştır. Nitel araştırma tekniğinin kullanılmasının nedeni ise; araştırma yapılacak olan bireylerin mevcut deneyimlerinden faydalanarak, literatür taramasına ilave olarak bu deneyimlerin yorumlanmasıyla önerilerin geliştirilecek olmasıdır.

Nitel araştırmada olguyu netleştirmek ve derinleştirebilmek amacı ile örneklem kümesi oluşturulmuştur. Örneklem kümesi 1980-1999 yılları arasında doğan ve Y kuşağı olarak kabul edilen kişiler üzerinden oluşturulmuştur. Çalışmada Y kuşağının seçilmesinin nedeni ise; Y kuşağının ailenin çözölümü ve alternatif hanehalkları oluşumunda bir geçiş kuşağı olması ve güncel olarak meslek sahibi olmalarıdır.

Örneklem kümesi; İstanbul metropolünde, şehrin kültür sanat etkinliklerine yakın olarak ikamet eden, ailesinden hiçbir destek almadan yaşayan Y kuşağı, lisans ve

lisansüstü eğitimli bireyler olarak spesifikleştirilmiş ve Türkiye’de en büyük metropol şehrinin "İstanbul" olması nedeniyle İstanbul metropolü seçilmiştir.

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak seçilen örneklem kümesi üzerinden 100 kişi ile, 57 sorudan oluşan bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasındaki veriler içerik analizi yöntemi ile oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. İçerik analizi, tümevarımcı bir analiz türüdür ve araştırılan olgu veya olayın kökenlerine odaklanmaktadır. Bu yöntem, verilerin kodlanmasıyla birlikte altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İçerik analizinde anket, görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen veriler, dört aşamada analiz edilmiştir;

1. Verilerin kodlanması, kategori ve temaların bulunması (önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama-anket sorularının oluşturulması)
2. Verilerin kodlara göre düzenlenmesi
3. Bulguların tanımlanması
4. Bulguların yorumlanması

Bu aşama sonrasında ise tezde izlenen yöntemler sırasıyla;

1. Anket verileri ve dünyadan örnek model araştırmaları doğrultusunda genel tasarım kriterleri ve yaşam alanlarının ihtiyaçlarını karşılayacak ilkeler oluşturulmuştur.
2. Aileye alternatif hanehalklarını oluşturan bireylerin, konut yaşamında farklılaşan yaşam biçimleri, konut içi deneyimlere göre sınıflandırılmıştır.
3. Sınıflandırılan yaşam biçimleri üzerinden, tasarım çalışması yapılacak olan modül seçilmiştir.
4. Genel tasarım kriterleri, çalışma yapılacak modüle göre özelleştirilerek detaylandırılmıştır.
5. Detaylanan tasarım kriterlerine göre üç boyutlu tasarım çalışması, diagrafmatik anlatımlar, plan ve kesit çalışmaları üretilmiştir.

2. İSTANBUL METROPOLÜ VE KONUT

2.1 Metropol Kavramı ve Metropol İnsanı

Metropol kelimesi Fransızca (*métropole*) (TDK, <https://sozluk.gov.tr>) "*başkent, büyük ve merkezi şehir*" sözcüğünden alıntı iken, kökenine indiğimizde Eski Yunanca (*mētrópolis*)'dan geldiği görülmektedir. Eski Yunancada "ana" (*mētér*) ve "kent" (*polis*) sözcüklerinin birleşimi ile oluşmuştur, anlam olarak; bir koloniyi kuran kent olarak tanımlanmaktadır.

Metropol kavramı üzerine modern düşünce üretimleri ilk olarak kapitalizmin etkisinin hissedildiği 18. yy'da Georg Simmel ile başlamıştır. Simmel, 18. yy.'da zamanının en büyük metropollerinden biri sayılan Berlin'de doğmuş, bu metropolde yaşamış ve metropol ile ilgili ilk felsefi görüşlerin temellerini ortaya atan düşünür olma ayrıcalığına sahiptir. Simmel, şehri gözlemlerken kağıda döktüğü yazılarıyla düşüncelerini ifade etmeye başlamıştır:

"Binaların üstündeki abartılı ışıklı reklâmlar, kirli bir dünyada, büyük kentin avizeleri olarak parıldıyorlardı. Trenler raylar üzerinde takır tukur gidip geliyorlar, otobüsler homurdana homurdana geçip gidiyorlardı. Ve kamyonlar dört yol ağzlarında üst üste birikiyorlar, yüzeyleri cilalanmış gibi duran kaldırımlar, her akşam yüzlerce sokak lambasından yayılan zehirli, yeşil renkli gazın ışığını yansıtip geriye püskürtüyorlardı. Ve tanrıya şükranı belirten lâtif seslerin yerine, gece gündüz, durmaksızın büyüyen bir insan kitlesinin çılgın velvelesi iştiliyordu. Kaldırım mühendisleri, koketler, sosyete fahişeleri, Avrupa'nın tüm ayak takımı ve pisliği, dur durak bilmez bir humma içinde, tam da bu evin çevresinde ırmak gibi akıp geçiyorlardı." (Gültekin, 2007).

Burada ifade edilen betimleme biçimi şehir ile ilgili yeni kavramların temellerini atmaktadır. Toplumun yapı birimlerinin dönüşmesi, endüstrileşmenin hızlı üretimle getirdiği bireysel hızlanma ve yabancılaşma, elektrik şebekesinin şehre getirilmesi ve daha önce karşılaşılmamış yeni algı biçimlerinin ortaya çıkması; at arabalarının yerini alan hızlı toplu taşıma araçlarının ve yoğun insan kitlesinin oluşturduğu gürültüler, Simmel'in betimlediği gibi metropolün yeni toplumsallık biçimlerini ifade etmektedir. Bu biçimleniş betimleyen ilk kişi olma ayrıcalığına sahip düşünür Simmel'dir. George Simmel'in 18. yy da sanayi devrimi sonrası, yeni ortaya çıkan bu kavramı ortaya atmasından günümüze kadar birçok düşünür metropol kavramı üzerine çok kez kafa yormuş ve bu kavramı, ortaya çıkan yeni toplum biçimlerini bir çok farklı biçimlerde tanımlamıştır.

Simmel'e göre metropol; sayısız insan ve insan dışı aktörün etkileşiminden oluşan karmaşık bir ağıdır. Georg Simmel, metropol yaşantısındaki insanların gereksinimlerini sosyolojik ve felsefi olarak ele almaktadır ve tüm dünya metropollerinde yaşayan insanların aynı şekilde evrildiğini ileri sürmektedir. Metropol insanını her türlü bireysel özelliğinden (dil, din, ırk, kültür) bağımsız olarak ele alarak tek bir “metropol insanı” olarak tanımlamaktadır. Simmel'in metropol insanı tanımı; “Kırsal yerlerde yaşam ve zihinsel imgelerin ritmi daha alışılmış düzenli ve yavaş şekilde ilerler. Buna karşılık metropoldeki yaşam düşünsel olarak akar. Bu durumda metropolde öne çıkan zihin ve zekadır. Metropol insanı, dış ortamlarda onu köklerinden kopararak tehditkar görünen uyumsuzluklara karşı kendisini koruyacak bir organ geliştirir. Bu insan kalbinden ziyade zihniyle reaksiyon gösterir.” (Simmel, 2006) Zihniyle reaksiyon gösteren metropol insanının psikolojik fenomenini ise bıkınlık olarak tanımlamaktadır, hatta bu bıkınlığın metropole özgü olduğunu ve metropol insanının karşılaştığı sonsuz uyarıcıyla başa çıkmak için geliştirilen doğal bir uzuv olduğunu belirtmektedir.

18. yüzyıl sonrası kapitalizmin gelişerek 21. yüzyılda aldığı form, toplumda ve toplumun yaşamlarının mekânsal karşılığı olan şehirlerin yapısında büyük değişimlere uğramıştır. 18. yüzyılda şehirlerde meydana gelen dönüşüm tanınan mekânlarda ve bu mekânların yapı taşlarını bozmadan gerçekleşmişken 21. yüzyılın metropolleri için bunu söylemek imkansızdır (Yırtıcı, 2005).

Ulrich Beck, metropol ile beraber ortaya çıkan yeni toplumun yakın fiziki mesafeye rağmen birbirini görmeden, umursamadan ve “modern kayıtsızlık” halinde yaşamalarından bahsetmektedir. Beck'e göre, metropoller, toplumun geleneksel sınırlarını aşan ve yeni bir sosyal düzenin öncüleri olan yerlerdir. Bu bağlamda, metropol insanı, karmaşıklık, risk ve belirsizlikle başa çıkabilme yeteneğine sahip olan bir bireyi ifade eder. Beck, metropolü özgürlüğün, yabancılaşmanın, varoluşun ve yalnızlığın mekânı olarak tanımlamaktadır (Beck, 2013). Metropol her ne kadar insanları birbirine yabancılaştırır da aynı zamanda alternatif hanehalkları için özgürlüğün adı olarak tanımlanmaktadır. Alternatif hanehalklarını toplumun baskılarından kurtarabilmek için yaşanabilecek en uygun ortam metropoldür (Ünsal, 2008).

Günümüzde, tüm dünya nüfusunun yarısından fazlası metropollerde yaşamaktadır. Yeni yayınlanan BM raporuna göre 2050 yılına kadar yaklaşık 2,5 milyar daha fazla insanın şehirlerde yaşayacağı belirtilmiştir. Bu, 2050'ye kadar her üç kişiden ikisi şehir

veya şehir merkezlerinde yaşayacağı anlamına gelmektedir. (BM, 2018) Aynı zamanda raporda birçok ülkenin, artan kentsel nüfuslarının barınma, ulaşım, enerji sistemleri ve diğer altyapı ihtiyaçlarını karşılamada zorluklarla karşılaşacağı belirtilmiştir. Demografik yoğunluğun metropollerde yüksek oranda artması, birçok yaşam biçimini içerisinde barındıracağı anlamına gelmektedir.

Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte şehirlerin yapısı da büyük değişimlere uğramıştır ve günümüzde dünya nüfusunun yarısından fazlası metropollerde yaşamaktadır. Ancak, bu artan kentsel nüfusun karşılaştığı altyapı sorunları ve yaşam biçimleri farklılıkları, metropollerin yarattığı modern kayıtsızlık ve yabancılaşıma gibi sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, gelecekte şehir planlaması ve altyapı geliştirmeleri konusunda daha öngörülü ve sürdürülebilir stratejilerin uygulanması gerekmektedir.

2.2 Türkiye’de Konut Gelişim Süreci

Simmel’in metropol insanını kültür, coğrafya, dil, din ve ırktan bağımsız olarak tek bir terim olarak tanımlaması gibi, metropollerin tarihsel açıdan gelişimlerinin benzer özellikler taşıdığı Luis Bettencourt ve Geoffrey West’in “Şehir Hayatına Dair Birleşik bir Teori” ile ortaya koyulmuştur (Bettencourt and West, 2010). Bu nedenle İstanbul metropolüne gelmeden ve metropollerin oluşum tarihçesine bakmadan önce kısaca mekânların gelişimini düşünmek gerekmektedir.

Metropol üzerindeki araştırmalar çoğunlukla 1900’lü yıllardan sonra yapılmaya başlanmıştır. 18. ve 19. yy da yaşanan Sanayi Devrimi sonrasında üretimin artması ve teknolojik gelişmelerin şehirlerde yoğunlaşmasıyla birlikte şehirlerin nüfusu kitlesel olarak artmaya başlamıştır. Farklı kültürlerden, dillerden, dinlerden ve ırklardan insanlar üretime ve dolayısıyla tüketime daha yakın olabilmek için gelişmekte olan şehirlere göç etmiştir. Bunun sonucunda ise şehirler metropollere dönüşmüş ve bu merkezi kentlerde yeni ihtiyaçlar doğmaya başlamıştır. Sanayi devriminin diğer bir sonucu ise işçi sınıfının ortaya çıkışı ve kentlerde işçi sınıfının yoğunlaşmasıyla beraber metropollerde konut problemlerinin ortaya çıkmasıdır.

Türkiye özeline gelindiğinde ise; kentleşmenin artmasıyla beraber şehirlere göçler 1950’li yıllarda başlamıştır. Türkiye’de 1927’de nüfusun %25’i kent merkezlerinde yaşarken bu oran 2018 yılında %90’ların üzerine çıkmıştır. Kırsaldan kente yaşanan

hızlı kentleşmeye çözüm olarak kente göç eden kitleler gecekonduya yerleşmişlerdir. Türkiye’de 1950 yılında 50 bin gecekondu ve bu gecekonduya oturan nüfus sayısı 250 bin iken bu sayı 1965’te 430 bin gecekondu ve 2 milyon 150 bin gecekondu nüfusa ulaşmıştır. 1980’de gecekondu sayısı 1 milyon 150 bine ulaşırken, gecekonduya oturan nüfusu 5 milyon 750 bin olmuştur. 1995’te ise gecekondu sayısı 2 milyon, gecekondu nüfusu ise 10 milyon kişi olmuştur. Bir bakıma Türkiye’de kentleşme olgusu gecekondulaşma ile başlamıştır (Özlük, 2019, s. 86).

2.3 Günümüz İstanbul Metropolünde Konut

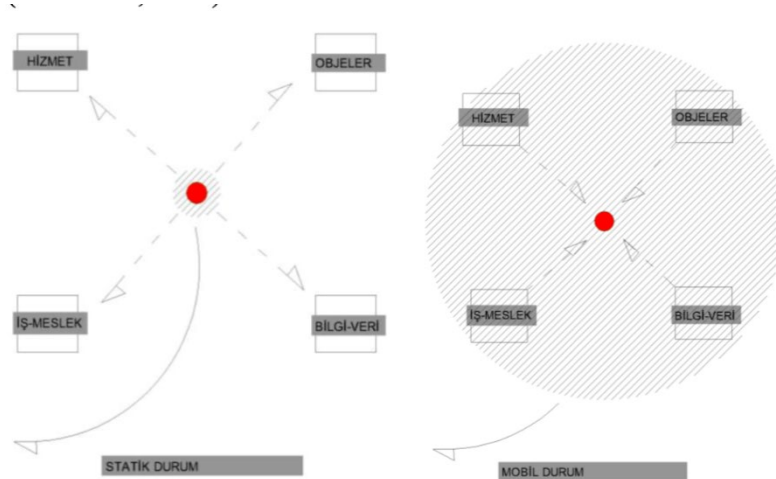
Günümüz metropollerini ve günümüzdeki metropol konutunu tanımlamak için 2020 yılı öncesi ve sonrası ele alınabilir. Modern dönemde metropol, metropolün sorunları ve bu soruna olan önerisi şehir bilimci Richard Florida’nın Yeni Kentsel Kriz kitabında; “günümüz metropollerini siyasi gücü kullanabilenler tarafından yönlendirilerek değeri gittikçe yükselen parselleri ve kentsel mekânları tekrar tekrar düzenleyerek bu mekânları daha fazla tüketebilenlerin kullanımına açıp, yoksulları ise kent sınırlarına doğru sürüklemektedir. Şehirlerin sadece tüketebilenlerin ve daha çok tüketmek isteyenlerin kullanımına değil aynı zamanda; bekar, evli, çocuklu, heteroseksüel, homoseksüel her türden insanı ve aileyi çeken büyük “insan iklimi” ne de ihtiyacı vardır. Aynı zamanda yeni ekonomide toptan kalkınmanın sağlanması yapılan bu tarz mega projelerle değil, kalıcı başarının sağlanması ancak ve ancak şehirleri yaşanacak ve çalışacak müthiş yerler haline getirebilen “küçük şeyler” ile mümkündür” (Florida, 2018) olarak tanımlanmıştır. Richard Florida’nın Yeni Kentsel Kriz kitabında günümüz metropollerini ve konutlarına ilişkin verdiği tanım, konut biriminin günümüzdeki evrimi ile paralel bir şekilde düşünüldüğünde, modern dünyanın pandemi ve diğer krizler nedeniyle evriminin de farklı bir yöne doğru ilerlediğini göstermektedir.

Konut birimi; bireysel ihtiyaçlarımız, maddi-manevi birikimimiz, kültürümüz, alışkanlıklarımız, teknolojik gelişmeler ve dönüşen dünyaya ayak uydurarak evrilmektedir. Barınma kültürü varoluşsal ve hayata dair sorunların üzerine her zaman tartışıldığı bir alan olmuştur, fakat modernitenin etkisi, gelişen teknoloji ve enformasyon ile beraber şuan tartışıldığı nokta artık farklı bir durumdadır (Ünsal, 2008). 2019 yılında Çin’de ortaya çıkan yeni tip koronavirüs (COVID-19), 2020 yılının Mart ayında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak ilan

edilmiştir. 2023 yılına geldiğimizde ise modern dünyanın güncel olarak bulunduğu durum, küresel olarak yaşanan krizler nedeniyle “farklı” olarak tartışılan halinden bambaşka bir yöne doğru evrilmektedir.

Konut ve barınma kültürünü sadece bu krizler değil aynı zamanda iletişimin yeni bir çağ atlayarak insanın ‘yer’ ve ‘çevre’ ile ilişkisinin sorgulanması da etkilemektedir. Geçmişte yaşayan yerleşik toplumlarda; ürün, uzman, bilgi ve hizmet belli bir mekânda bir araya gelerek bir üretimde bulunurken, ağ toplumunun gelişmesiyle beraber bu bileşenler gerçek bir mekândan bağımsız olarak sanal mecralarda üretim yapma imkanı bulmaktadır (Selçuk, H. 2020).

Beatriz Colomina, tüberküloz nedeniyle oluşan sağlık krizinin sonucunda yeni bir mimarlık türünün belirmesinden bahsetmektedir ve sanatoryum mimarlığının mimariyi modernleştirdiğini savunmaktadır. Şeffaf ve geçirgen yüzeyler, hijyen ve zihin açıklığının temsili beyaz renk, eğimli cepheler ve geniş teraslar modern mimarlıkta fiziksel ve zihinsel hastalıklara karşı güneş ışığının maksimize edilmesi üzerine geliyor (Aşkın, 2020; Colomina, 2019). Dönemin şartları nedeniyle tüberküloz hastalığının bakteri kökenli olduğu bilinmemektedir. Doktorlar, mühendisler ve mimarların ortak çalışması sonucu sanatoryumlar yeniden tasarlanmış ve bu yapılar modern mimarlığın gelişmesini sağlamıştır. Mimarlık tarihinde yer alan bu örnek de göstermektedir ki; tek başına bir “hastalık” mimariyi etkilemiş ve doğrudan olmasa da günümüze taşınan izler bırakmıştır.

Şekil 2.2 : Statik-mobil durum diyagramları (Berdan, 2010)

Şekil 2.1’de yer alan statik-mobil durum diyagramı; birey ile meslek, bilgi, hizmet ve obje arasındaki statik durumun mobile geçişini anlatmaktadır (Berdan, 2010). 2020 ve

2021 yıllarında küresel sağlık krizi nedeniyle zorunlu olarak yaşanan “sosyal izolasyon” ise ağ teknolojisinin herkes tarafından denenmesine olanak sağlamıştır. Salgın ile beraber gerçekleşen kapanma dönemlerinde küresel olarak insanlar evlerinden çalışmış, toplantılar, forumlar, konferanslar online olarak gerçekleşmiş, öğrenciler eğitimlerine online olarak devam etmiş, egzersizler evde yapılmış, tüm gün evde bulunan bireyler bütün öğünlerini evde üretilip tüketmişlerdir. Bu durumun geçici olduğu düşünülebileceği gibi, konut bağlamında kalıcı etkileri olacağı kesin bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüberküloz hastalığının mimariyi modernleştirdiği gibi, 19. yy.’da yaşanan kolera salgınları; yolların daha geniş ve düz olması, nüfusun şehirlerde dengeli yayılması gerektiği gibi değişikliklerin öneminin anlaşılmasını sağlamış ve modern şehirleri dönüştürmüştür. (O. Wainright, 2020). Yine 19. yy.’da Çin’de başlayan veba salgınının yayılımının farelerden kaynaklandığı keşfedildikten sonra; bina temellerinden, kapı eşiklerine ve atık su borularının tasarımına kadar birçok şeyi değiştirmiştir (Wainright, 2020). Dijitalleşen çalışma pratikleri ve global salgının, ‘sosyal teması’ en büyük kötülük olarak tanımlaması sonucunda, konut birimlerinin kullanıcı ihtiyaç ve beklentilerini değiştirdiği düşünülmektedir.

“Kullanım, konuta bir anlam yükler ve bu anlam, konutun işlevselliğini ifade eder. Bu döngü, konutun nasıl kullanılacağını ve içindekiler için ne anlam ifade ettiğini belirler. Bir kullanıcı konuta yerleştiği günden itibaren, mevcutta olan fiziki yapı değişmektedir. Çeşitli ilişkiler ve deneyimler konutu “ev” olarak anlamlandırmaya başlamıştır. Her şeye rağmen kullanıcı, bulunduğu barınağı ne kadar zorlu şartlar altında olursa olsun, kendisine uydurmanın yollarını bulmaktadır (Alga, 2005) Alga’nın 2005 yılında bahsettiği gibi, bir takım yaşanan deneyimler etrafında gündelik hayatımızı geçirdiğimiz “ev” lerimiz bu deneyimler etrafında şekillenmektedir. Yeni dönemde ise ev; içinde sosyal ihtiyaçların karşılandığı hobi odaları, çalışma-egitim atölyeleri, spor alanları gibi çeşitli mekânların varlığı ile bir yandan sosyal hayatı destekleyen mekânlara, diğer yandan özellikle yaşanan salgının çalışma hayatına etkisiyle de yaygınlaşan, home-office olarak da adlandırılan, çalışma ofisleri gibi alanlara dönüşmüş” yapılar olarak tanımlanmaktadır (Tayanç, 2022) Ülkemizde de gayrimenkul sektörünün önde gelen markalaşmış firmaları yeni yaptıkları proje ve konut yatırımlarında pandemi sonrası yeniden şekillenen kullanıcı ihtiyaçlarını dikkate alacak şekilde planlamalar yapmaktadır. 2021 yılında Cumhuriyet Gazetesinde (URL-

1) yayınlanan bir yazıya göre inşaat sektöründe balkonsuz konut projeleri durarak, bahçeli eve olan talebin maksimuma çıktığı ve bu talebin şehir merkezlerinde karşılanamaması nedeniyle uygun ve ekonomik arsaların üretilmesi ve bu arsalar üzerine talebe uygun büyüklükte ve genel giderleri makul olan daha küçük bahçeli evlerin üretilmesi gerektiği aktarılmıştır. Açık alan ihtiyacı dışında da evden beklentilerin değişmesi nedeniyle kullanıcıların mutlaka çalışma alanı olabilecek konutlara yöneldiği aktarılmıştır. Konut sektöründe yaşanan bu değişimler konuttan beklenen işlevlerin kalıcı olarak dönüşmesine zemin hazırlamıştır.

Evrensel olarak konut ile ilgili olan deneyimlerimiz farklılaşmaktadır. Ev ile kurulan ilişki uzun süreli mecburi eve kapanmalar nedeni ile alışlageldik konut deneyimlerinin haricinde; ofis, spor salonu, cafe, eğitim-öğretim mekânı gibi farklı şekillerde kullanıldıktan sonra bu durum ileriye yönelik kullanıcı beklentilerini kalıcı olarak değiştirmiştir.

3. KONUT HAKKI VE METROPOLDE KONUT SORUNU

3.1 Kent Hakkı

“Şehirler herkes için bir şey tedarik edebilir; ancak ve ancak herkes tarafından yaratılmışsa” Jane Jacobs (1961)

Konut hakkı ve metropolde konut sorunu konusuna değinmeden önce ölçeği büyüterek kent hakkı kavramından bahsetmek gerekmektedir. 60’lı yıllarda Fransa’da toplumsal ve siyasal hayattaki değişimlerle birlikte 1968’de başlayan öğrenci ve işçi sınıfının ayaklanması sonrası Kent Hakkı kavramı Henri Lefebvre tarafından ortaya atılarak, 1990’lı yıllarda David Harvey tarafından geliştirilen bir kavramdır. Kent Hakkı, Lefebvre’nin olağan gündelik hayatın eleştirisini ekonomi-politikle birleştirerek kuramsal bir çerçeveye oturttuğu ve Marksist bir analizden yola çıkarak geliştirdiği en kritik kavramlardan biridir (Dinçer, 2016).

Lefebvre’ye göre kent hakkı; “bir kentte yaşayanların kendi gündelik hayatları dahilinde kenti dönüştürebilme ve bu vesileyle kendilerini de dönüştürebilecekleri bir mekân yaratma, kenti yeniden icat edebilme hakkıdır” (Torlak, 2014). Kenti yeniden inşa edebilmek ise, kolektif bir projenin ürünü olarak bu projenin peşinden koşan bireyleri gerektirmektedir.

David Harvey’e göre ise kent hakkı; halihazırdaki kapitalist düzen üzerinde hak iddia etmekten çok, kenti sosyalist bir siyasal topluluk olarak, yoksulluğu ve toplumsal eşitsizliği ortadan kaldıracak, çevre üzerinde yaratılan tahribatı onaracak tümüyle farklı bir model üzerinden yeniden inşa etme hakkı olarak tarif edilmektedir. Yine Harvey’e göre kapitalizm ile birlikte gelişen metropollerdeki aşırı metalaşmanın önü kesilmeli; radikal, demokratik, adil, sürdürülebilir alternatif kentleşme biçimlerine omuz vermek isteyenlere entelektüel kaynak sağlanmalıdır (Florida, 2018). Harvey’in tanımlamış olduğu “gönlümüzden geçen şehir” ile bir kentin sağlaması gereken ilkeler ise ; adalet, eşitlik, demokrasi, güzellik, ulaşılabilirlik, birliktelik, kamusal alan, nitelikli çevre, insan becerilerinin ve potansiyellerinin tamamen geliştirilebilmesinin sağlanması ve herkesten yeteneğine göre alınıp herkese ihtiyacına göre verilmesi olarak sıralanmıştır (Mayer et al., 2014).

Günümüz şehir çalışmaları teorisyeni Richard Florida; Metropollerin siyasi gücü kullanabilenler tarafından yönlendirilerek şehrin merkezinde yer alan ve her geçen gün değeri yükselen parselleri ve kentsel mekânları tekrar tekrar düzenleyerek ve bu mekânları kamusallaştırmak yerine daha fazla tüketebilenlerin kullanımına açıp yoksulların ise kentin sınırlarına sürüldüğünden bahsetmektedir. Toptan kalkınmanın sağlanması ile şehirlerde yapılan mega projelerle değil sürdürülebilir bir başarının sağlanabilmesi sadece şehirleri yaşanacak ve çalışacak müthiş yerler haline getirebilen “küçük şeyler” ile mümkündür. Florida; toplumu ileriye götürecek şehirleşmeyi yedi madde ile açıklamaktadır (Florida, 2018, s.36):

- Vergi politikalarında gerçekleşmesi gereken reform
- Yoğunluk ve kümelenmeyi teşvik etmek amacıyla altyapı sistemlerine yatırım
- Şehrin merkezi konumlarında yer alan ucuz kiralık konutların inşasına destek
- Düşük ücretli hizmet işlerini aileyi destekleyici işlere çevirerek orta sınıfı genişletme
- İnsana yapılacak yatırımla yoğunlaşmış yoksulluğa savaş açmak
- Gelişmekte olan dünyanın hızla kentleşen bölümlerinde daha güçlü, kalkınmış şehirler inşa etmek için küresel çaba
- Kendi ekonomilerini sağlamlaştırmaları ve Yeni Kentsel Kriz’in zorluklarıyla baş edebilmeleri için toplulukları güçlendirmek ve yerel önderlere olanak sağlamak

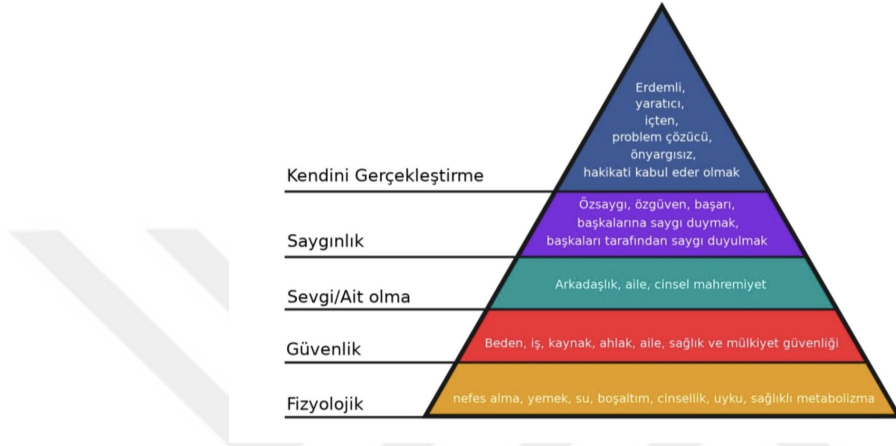
1960’lardan günümüze Lebevre, Harvey ve Florida’nın ortak olarak bahsetmiş olduğu şehir hakkı ve daha iyi yaşanabilir şehirler, metropol konutundan ve metropol konut sorunundan ayrı olarak düşünülemez. Sadece zengin kesimin değil, her türden ekonomik düzeye sahip bireyin şehir merkezinde yer alan kamusal alanlara, kültür sanat mekânlarına ulaşılabilir barınma hakkı ve şehri tüm bireylerin ortak yararı doğrultusunda şekillendirme hakkı bulunmaktadır.

3.2 Konut Hakkı

Konut hakkı bireylerin, insan onuruna yakışır bir konuta; sürdürülebilir, güvenli, sürekli ve erişilebilir biçimde ulaşabilmesi şeklinde tanımlanan en temel insan hakkıdır. Konut hakkı, insan hakları sınıflandırmasında sosyal haklar arasında yer almaktadır. Bu nedenle konut hakkı sosyal devletin gerekliliklerinden biridir ve ulusal-uluslararası belgelerle korunmaktadır (Kale, 2013). Konut hakkı en temel insan

haklarından biri olarak bireylerin; yaşam, sağlık, eğitim gibi haklarıyla iç içedir ve bu insani haklardan bağımsız olarak düşünülemez.

Abraham Maslow'un 1943 yılında ortaya attığı kurama göre nefes almak, yemek yemek ve boşaltım gibi canlılığın fizyolojik temel ilkelerinden hemen sonra barınmayı da içeren güvenlik ihtiyaçları gelmektedir. Piramitte alt sırada yer alan ihtiyaçlar giderilmeden bir üst sıraya geçilemez.

Şekil 3.1 : Maslow Piramidi 1943

Modern insanın, “kendini gerçekleştirme” yani piramidin üst noktasına ulaşabilmesi ve insanca yaşayabilmesi, bir ön koşul olan barınma ihtiyacını karşılayabilmesi ile mümkündür. Barınma ile ifade edilen şey ise konut hakkı ile eş değer sayılmamaktadır.

Öncesinde barınma hakkı olarak tanımlanan konut hakkı, 1991 yılında Birleşmiş Milletler ilgili komitesi tarafından “yaşamaya elverişli konut hakkı” olarak genişletilmiştir. Tanım ve içeriği genişletilerek Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı gibi uluslararası belgelerle detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Bir sosyal hak olarak konut; kişinin kendine ait elverişli bir mekâna sahip olmasını ifade eder. Fakat bu mekânın en az yedi özelliğinin olması gerekmektedir (Baysal, 2022).

1. Hizmet, malzeme, tesis ve altyapısı elverişli, yeterli su, kanalizasyon, aydınlatma, ısıtma ve özel alana sahip;
2. Afetlere ve iklim şartlarına dayanıklı, oturmaya elverişli, sağlam, emniyetli;
3. Diğer haklara erişim kolay, ek maddi yük getirmeyecek elverişli bir lokasyona sahip;
4. Kullanıcılarının gündelik yaşamları ve kültürel pratiklerine uygun, kültürel yeterliliğe sahip;

5. Engelliler, bekar anneler, LGBTİQ+ bireyler, mülteciler, göçmenler, yoksullar gibi marjinalleştirilmiş gruplar da dahil, ayrımcılık yapmadan herkes için erişilebilir;
6. Zorla tahliye vb. türden müdahalelere karşı hukuksal koruma zırhı ile donatılmış;
7. Sadece kredi taksitlerinin ya da kiranın değil, site aidatı, ulaşım, altyapı ve elektrik, su, doğal gaz gibi hizmetlerin tümünün hane bütçesinin yüzde 30'unu aşmadığı, maddi olarak karşılanabilen, ödenebilir olmalıdır.

İnsan hakları sözleşmelerinde konut hakkı, özel mülkiyet ve tapudan bağımsız olarak; iskân ve işgali de bir kullanım olarak tanımlamaktadır. Konutun kullanım hakkı; ev sahipliği, kiralık, özel ya da kamusal kullanım dışında; acil konut, bir arsa veya mülkün işgali de dahil olmak üzere yasadışı iskân gibi birçok farklı biçimde açıklanmıştır. Ayrıca konutun bu çok çeşitli kullanım hakları 6. madde ile korunmaktadır “*zorla tahliye vb. türden müdahalelere karşı hukuksal koruma zırhıyla donatılmalıdır.*” (Baysal, 2014).

2003 yılında Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 133 ülke bu beyannameyi imzalamıştır. Konut hakkı, ülkelerin anayasalarına girmiş ve yasalarca da korunma altına alınmıştır. Anayasa madde 36'da konut hakkı; "herkes temel insani gereksinimlerini karşılayabilecek, insan haysiyetine yakışır biçimde konut ve barınma hakkına sahiptir" şeklinde tanımlanmıştır (Tekeli, 2009).

Türkiye'nin mevcut durumuna konut hakkı bağlamında bakıldığında ise; konutun modern toplumda bir meta aracına dönüşmesi, finans piyasalarının konut üzerindeki etkileri ve kapitalist sömürü düzeni nedeniyle üst sosyo-ekonomik sınıfın elinde ciddi miktarda konut birikirken, milyonlarca orta-dar gelirli, genç ve dezavantajlı nüfus şehirlerin merkezi alanlarında elverişli şartlarda barınamamaktadır (Kandemir, 2022). Konut, ayrıcalıklı kesimler tarafından düzenli ve sürekli kar elde etmenin bir aracı haline dönüşmüş, dezavantajlı gruplar tarafından ise çözülemez bir adaletsizlik sarmalı haline gelmiştir (Bayhan, 2022).

Türkiye, imzalamış olduğu “konut hakkı” beyannamelerini, geçmişten günümüze uygulanan yanlış politikalarla çiğnemektedir. Covid 19 pandemi sonrasında ise durum içler acısı bir hal alarak konut sorunundan “konut krizi” ne geçiş yapmıştır. Türkiye’de

konut sorununun gelişim süreçleri, konut sorunundan konut krizine nasıl evrildiği konuları ise bir sonraki alt başlıklarda ele alınarak açıklanmıştır.

3.3 Konut Sorunu

Türkiye’de 1950-1980 yılları arasında gerçekleştirilen neoliberal politikalar, sanayileşme ve güvenlik sorunlarından kaynaklı yaşanan büyük göçler ve hızlı nüfus artışı şehirlerde bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Konut sorunu ise bu sorunların en başında yer almaktadır. Türkiye’de yaşanan hızlı kentleşme süreciyle, kırsaldan kente göç eden kesimin büyük bir çoğunluğu gecekondulara yerleşmiştir.

“Türkiye’de 1950 yılında 50 bin gecekonduda oturan nüfus sayısı 250 bin iken bu sayı 1965’te 430 bin gecekonduda ve 2 milyon 150 bin gecekonduda nüfusa ulaşmıştır. 1980’de gecekonduda sayısı 1 milyon 150 bine ulaşırken, gecekonduda oturan nüfusu 5 milyon 750 bin olmuştur. 1995’te ise gecekonduda sayısı 2 milyon, gecekonduda nüfusu ise 10 milyon kişi olmuştur. Bir bakıma Türkiye’de kentleşme olgusu gecekondulaşma ile başlamıştır.” (Özlük, 2019).

Metropolde konut sorununun süreçlerinden bahsederken; sosyal bilimlerin öncüsü ve Türkiye’de kent planlama biliminin kurucusu değerli bilim insanı İlhan Tekeli’nin “Modernizm, Modernite ve Türkiye’nin Kent Planlama Tarihi” adlı eserinde aktarmış olduğu Türkiye’nin kentleşme sürecinde yaşanan gelişmeleri aşama aşama aktarmak gerektiği düşünülmektedir.

İlk aşama olarak ikinci dünya savaşı sonrasında kentlerde yaşanan sanayileşme ve ekonomik yaşamın gerçekleri, kentlere binlerce insanın göç etmesi sonucunu doğurmuştur. Kırsaldan kente başlayan göç karşısında kentli elitler ise çözümü kırsaldan gelenleri köylerine geri göndermekte bulmuştur. Fakat kentleşme olgusu geriye dönüşsüzdür ve geri dönüşü olmayan bu süreç, kentin her iki kesimini de taraflı bir dayatma altında bırakmıştır. Çözümü ise kente gelenler yaratmıştır, çözümün bilinen adı ise “gecekonduda”dur. Bu çözüm, sadece konut alanında değil aynı zamanda sosyal hayatın farklı noktalarında da ortaya çıkmıştır. Farklı alanlardan örnek vermek gerekirse; arabesk müzik, dolmuş, işportacılık ve yapsatçılık sıralanabilir (Tekeli, 2009, s.96). Köyden kente göçmüş olan gruplar, işgücüne katılıyor ve bu nedenle kentin emek pazarına yakın olan yerlerinde fakat topografik olarak elverişli olmayan noktalara, yıkıldığında yenisi kolayca yapılabilen nitelikte gecekondular yapmaya başlamıştır. Sanayinin gelişmeye başlaması ile oluşan emek talebi bu insanların haklılıklarının temelini oluşturmuş ve sayıları giderek artan topluluk demokraside kendilerine seçmen statüsü ile bir zemin bularak, varlıklarını güvence altına almışlardır.

İkinci aşamada ise yaşanan hızlı kentleşme ve sınırlı imarlı arsa parselleri nedenleriyle tüm kentlerde arsa fiyatları hızla yükselmiştir. Yükselen arsa fiyatları, orta gelirli insanların tek bir parsel üzerinde konut yapma olanağını imkansız bir hale getirmiştir. Bu duruma çözüm olarak; tek bir parsel üzerinde birden fazla kişinin kat sahibi olabildiği “apartman” konut tipolojisi geliştirilmiştir. Dönemin yasaları bu şekilde bir mülkiyet biçimine izin vermezken, 1954 yılında yasalarca önü açılan bu yeni sistem yapsatçı türü konut sunumunu ve kooperatif süreçlerini başlatmıştır (Tekeli, 2009, s.117).

1950’li yıllarda kentlerde konut sorunları yoğun bir biçimde yaşanırken, bir çok yabancı uzman ülkeye davet edilmiş, yaşanan duruma çözüm olabilecek görüşlerden faydalanılmak istenmiştir. Bu görüşlerden şehir bilimci,avukat ve konut uzmanı Charles Abrams’ın raporu dikkat çekmektedir; *“Teknik gücün nitelik ve nicelik açısından yetersizliğine dikkati çekmekte, konut sorununun dıştan gelecek “expert”lerle değil, içten yetişecek “impert”lerle çözülebileceğini söylemektedir ve bir kent planlama bölümünün öncülük ettiği yeni bir üniversitenin kurulmasını önermektedir.* “ Bu raporun önerileri 1956’da ODTÜ’nün kurulmasını sağlamıştır (Tekeli, 2009, s.119).

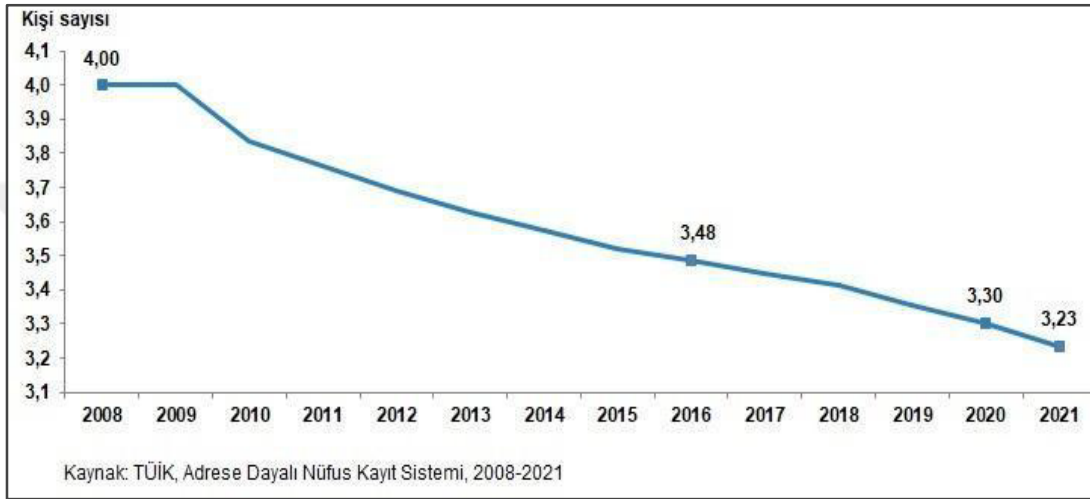
1970’li yıllara uzanan üçüncü aşamaya gelindiğinde ise; alternatif yapsatçı kooperatif yapı sunum biçimleri ortaya çıkarak, kent merkezlerinde yık-yap süreçleri, yeşil ve tarihi alanların tahrip edilmesine neden olmuş bu duruma sosyal altyapının yetersizliği de eklenince “yağ lekesi” biçiminde bir kent büyümesi ortaya çıkmıştır (Tekeli, 2009, s.163). Bu süreçte, Türkiye’de konut sorununun yarattığı bir diğer sorun ise çarpık kentleşme ve estetik yoksunu yapıların artışıdır. Kentin tarihi, coğrafyası, iklimi, kültürü ve muazzam enerjisine rağmen ortaya çıkan bu estetik yoksunluğu beraberinde aynışmayı da getirerek geri dönüşü olmayan bir kentleşme biçimini oluşturmuştur.

Bir kent için konut ve konut sorunu bağlamında önemli olan bir diğer konu ise hanehalkı büyüklüğüdür. Hanehalkı büyüklüğü konut talebini belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Konuta olan talep tek kişilik hanehalkı sayısı ve çekirdek hanehalkı sayısı fazla olan şehirlerde, geniş aile sayısı fazla olan şehirlere göre doğal olarak daha fazladır.

Türkiye	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000
Hanehalkı büyüklüğü ^[29]	5,68	5,68	5,67	5,69	5,78	5,32	5,22	4,97	4,50

Şekil 3.2 : Yıllara göre ortalama hanehalkı büyüklüğü, 1955-2000 (TÜİK)

Şekil 3.2’de yer alan TÜİK verilerine göre, Türkiye’de 1950’li yıllarda ortalama hanehalkı büyüklüğü 5,68 iken 200’li yıllara gelindiğinde 4,50 kişiye düştüğü görülmüştür.

Şekil 3.3 : Yıllara göre ortalama hanehalkı büyüklüğü, 2008-2021 (TÜİK, 2021)

Şekil 3.3’de yer alan grafikte, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; Türkiye’de 2008 yılında 4 kişi olan ortalama hanehalkı büyüklüğünün, azalma eğilimi göstererek 2021 yılında 3,23 kişiye düştüğü görülmüştür.

İngiltere’de yapılan bir araştırmaya göre bir konut yapımı için 150 farklı meslek kolunu ilgilendiren 23 bin parça iş bulunmaktadır, bu araştırma konut sektörünün ekonomik faaliyetlerini doğrudan ya da dolaylı şekilde etkilediğini göstermektedir. Türkiye’de ise konut sektörü ekonominin %35’ini harekete geçirebilecek bir güce sahiptir. İnşaat sektöründe çalışan kişi sayısı ise 2 ile 4 milyon arasında mevsimsel olarak değişmektedir. Konut sektöründe arz talep dengesini bozabilecek herhangi bir gelişme krize neden olmaktadır. “Özellikle büyük sermayeli inşaat firmaları karlarını azamiye çıkarmak için kentin rantı yüksek olan alanlarında rezidans, site, gökdelen gibi lüks yapılar inşa etmeleri sektördeki arz talep dengesini bozabilmektedir. Gelir gruplarının ihtiyaçları gözetilmeden inşa edilen bu konutlar sektörde arz talep dengesinin bozulmasına neden olmakta ve ekonomide konut sektörü kaynaklı krizlerin çıkmasına

neden olabilmektedir.” (Özlük, 2019).

Konut politikalarının seçim vaatlerinin en önemlilerinden biri olarak kullanılmasının nedeni sektörün istihdam üzerindeki etkisidir, bu nedenle konut sektörü hükümet politikalarının vazgeçilmezlerinden olmuştur. Bu özellikten dolayı ekonomik buhran dönemlerinde krizden çıkabilmek ve ekonomiyi canlandırmak için konut politik bir araç işlevini almaktadır (Tekeli, 2009, s.98). “Bu noktada konut politikaları yoksul halkın barınma sorunu için değil, ekonomik sorunların çözümünde kullanılan politik bir araç haline gelmiştir. Devletin piyasaya müdahalesinin temel nedeni konutun bir insanlık hakkı olduğu değil ekonomik bir değer olduğu olgusunun pekiştirilmesidir. Böylece barınma hakkı gibi kutsal bir değer ekonomik değerlere indirgenmiş olmaktadır.” (Özlük, 2019, s.63).

Konut sorunlarının çözümüne bakıldığında ise, çoğunlukla soruna inşaat sektörünün bir sorunu olarak bakılmış ve sosyal boyut gibi katmanları ihmal edilmiştir. Konut sorununu direkt olarak ekonomik bir soruna indirgemek, bir insanlık hakkı olan elverişli konut hakkı ihtiyacını göz ardı etmektir (Florida, 2018, s.15). Konut sorunu, ekonomik ve politik seçim vaatleri gibi geçici çözümlerle değil, sosyal boyutları ile çok yönlü bir çerçeveden ele alınarak değerlendirilmelidir. Türkiye’de konut sorununa çözüm olarak uygulanan geçici ve yanlış politikalar, Covid 19 pandemi sonrasında konut sorununun konut krizine evrilmesine neden olmuştur.

3.4 Konut Krizi

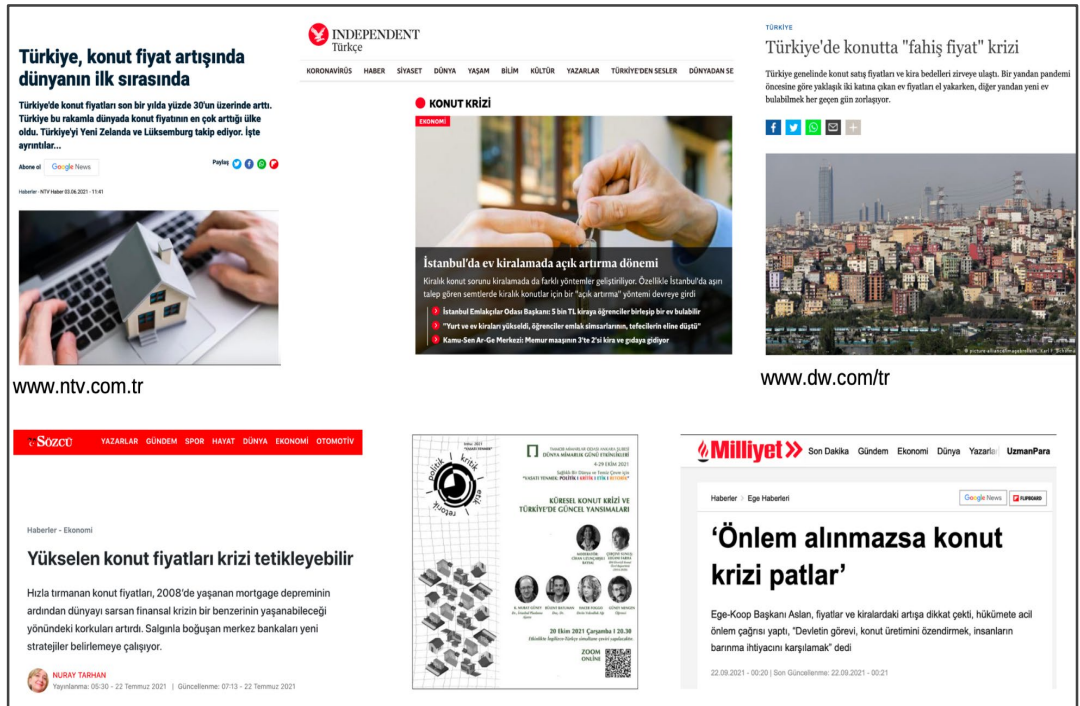
Türkiye’de konut sorununun, konut krizine dönüşme süreci yavaş bir ivme ile 2000’li yıllarda başlamış, Covid-19 pandemisinden sonra ise, konuta erişim küresel olarak bir sorun haline gelirken, Türkiye’de konut krizinin patlamasına sebebiyet vermiştir. Önde gelen kent planlamacıları David Madden ve Peter Marcuse’un, “Aşırı Metalaşma Çağında Konutu Savunmak” isimli kitabında; kriz kelimesine bir parantez açarak, konut krizi tanımının neden dikkatli kullanılması gerektiğini analiz ederler. “Kriz” kelimesinin olağanüstü bir durumu tarif ettiğini ve aslında “ezilenlerin” her daim bu krizi tecrübe ettiğini ifade etmişlerdir. Konut sorunu toplumun dezavantajlı hâle getirilmiş grupları için hep adaletsizliğin bir boyutu olmuştur. Diğer yandan kriz ifadesinin, zaten düzgün işleyen bir sistemin içindeki münferit bir arıza olduğu algısını oluşturduğunu söylemektedirler (Madden & Marcuse, 2021). Konut hiçbir zaman toplumsal adaleti önceleyen bir biçimde sunulmamıştır, konut krizi ise bu sistemde yer

alan bir çatlak değildir, var olan sistem zaten sorunlu bir sistemdir. Madden ve Marcuse, konut krizinin geçici politika değişiklikleriyle çözülemeyeceğini ileri sürmektedir. Konut krizinin derin siyasi ve ekonomik kökenleri vardır. Bu yüzden de çözüm, krize verilecek radikal bir karşılığı gerekli kılmaktadır.

Şekil 3.4 : Uluslararası Basın - Kapak Görseli (The Economist, 2022)

Şekil 3.4'te The Economist dergisinin konut krizini konut fiyatları üzerinden anlatan kapak görseli yer almaktadır.

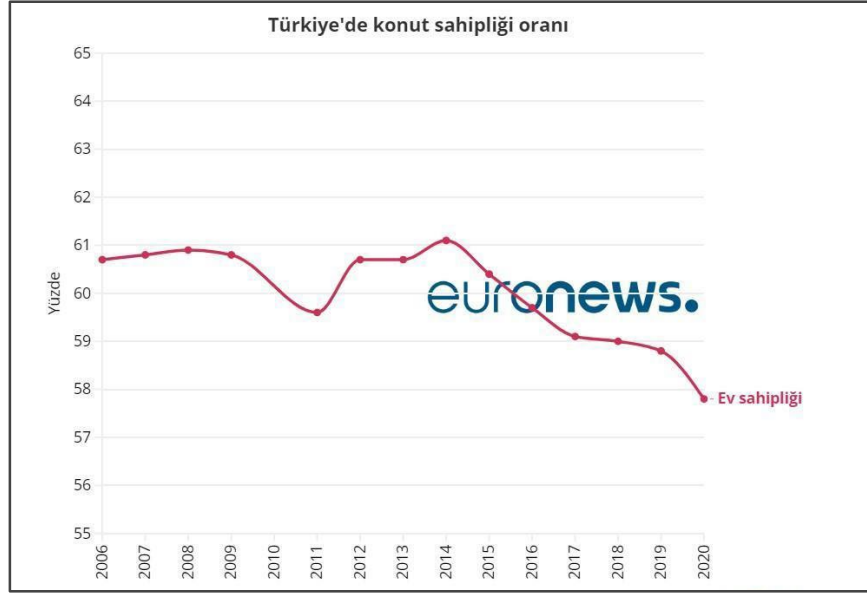

Şekil 3.5 : Yerel Basın Haberleri ve Mimarlar Odası Etkinlik Afişi (2022)

Şekil 3.5’de yer alan görselde ise, 2022 yılı içerisinde konut krizi ile ilgili yerel medyada yer alan beş farklı gazeteye (NTV, Independent Türkiye, DW Türkiye, Sozcu ve Milliyet) ait haber görselleri ve 2022 yılı içerisinde, mimarlar odası Ankara şubesi tarafından düzenlenen “Küresel Konut Krizi ve Türkiye’de Güncel Yansımaları’ başlıklı etkinliğin afişi yer almaktadır. Konut krizinin süreçlerini anlamak için son 20 yılda iktidar tarafından uygulanan inşaat politikalarını kısaca analiz etmek gerekmektedir.

1999 yılında Marmara depremi sonrasında gerçekleşen 2000-2001 ekonomik krizlerini takiben 2002 yılında iktidara gelen yeni hükümet, devlet eliyle özelleştirmelere son noktayı vurmuş ve zorunlu kentsel dönüşüm süreçlerini başlatmıştır (Araman, 2022). Adil bir kent yaratmak yerine, kat karşılığı yap-sat mantığı ile müteahhitlere emanet edilen kentsel dönüşüm süreci, iktidarın işbirlikçilerini zengin etme ve çoğunluğu müteahhitlerden oluşan büyük sermaye grupları oluşturması şeklinde suistimal edilmiştir. Bu konuda sorulacak sorular ise; son 20 yıldır durmaksızın uygulanan inşaat politikaları, kentsel dönüşüm adı altında yıkılan mahalleler, bu mahallelerin yerine yapılan seçkinleştirme (soylulaştırma) projeleri, dikilen rezidanslar ve gökdelenler, son dönemde gerçekleştirilen pek çok projeye rağmen, konut ve kira fiyatlarının mevcut enflasyonun çok üzerinde artış göstererek bir barınma krizi yaratması çarpıcı bir durumdur. Bu geniş çaplı inşaat faaliyetlerine rağmen, mevcut hükümet döneminde ev sahipliği oranında gözlemlenen azalış ile paralel olarak, kiracı oranlarında artış yaşanmaktadır. Günümüzde, her bireyin temel hakkı olan konutlar, ticari birer metaya dönüştürülmüş ve bu durum, kentsel bölgelerdeki eşitsizlikleri daha da derinleştirmiştir. Bu eşitsizliklerin artışına paralel olarak, gayrimenkul kazançları, toplumsal bir gereksinim olan konut ihtiyacının önüne geçmiştir.

Euronews’un Nisan 2022 tarihli “Konut satışındaki artışa rağmen ev sahipliği oranı düşüyor, kiracılar artıyor” başlıklı makalesinde konut satışlarının 2013-2021 yılları arasında ortalama 1.5 milyon olduğundan bahsedilmektedir (Euronews, 2022). 2013 yılında 1.1 milyon olan konut satışı, 2021 yılında 1.5’a yükselirken ev sahipliği oranı ise yüzde 5.4 düşüş göstermiştir.

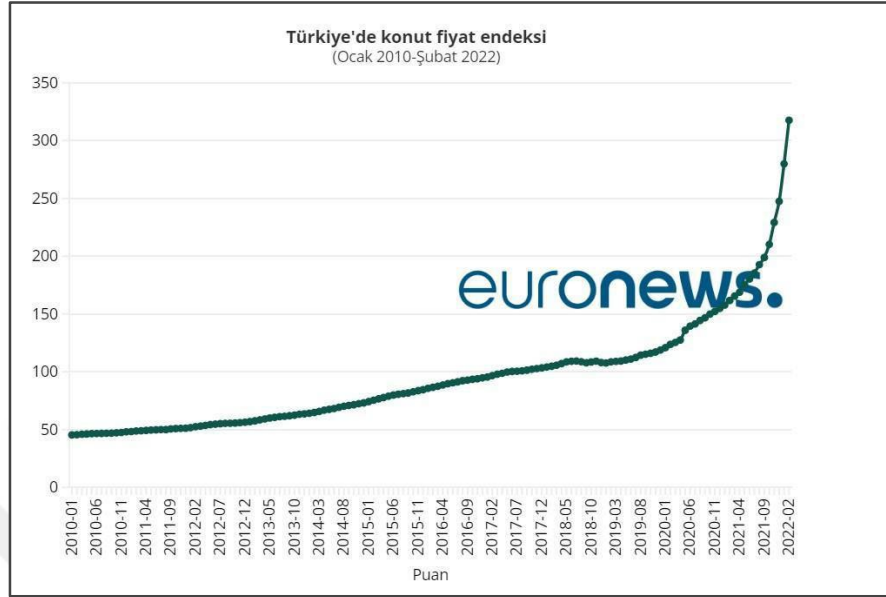
Şekil 3.6 : Türkiye’de konut sahipliği oranı (Euronews, 2022)

Şekil 3.6’da yer alan, TÜİK ve Eurostat’tan (Avrupa İstatistik Ofisi) alınan verilerle oluşturulan grafikte Türkiye’de konut sahipliği oranının yıllara göre değişimi gösterilmektedir. Yıllar içerisinde konut satışları artarken ev sahipliği oranının düşüşü ise hali hazırda ev sahibi olanların konuta yatırım yaptığını göstermektedir. Uygulanan politikalarla ayrıcalıklı kesim zenginleşirken, orta ve dar gelirli bireyler için konuta erişim engellenmiştir.

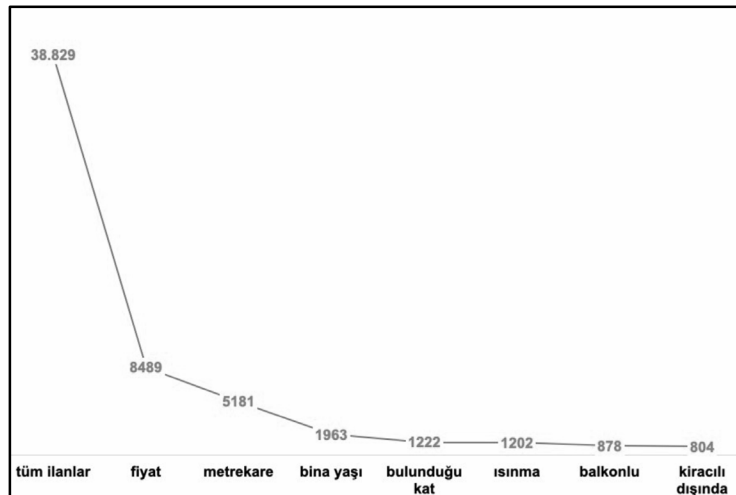
Şekil 3.7 : Türkiye’de kiracı oranları (Euronews, 2022)

Şekil 3.7’da yer alan grafik, yıllara göre Türkiye’de kiracı oranlarını göstermektedir. Ev sahipliği oranında yaşanan düşüşle beraber kiracı oranları yıllar içerisinde artış göstermektedir.

Şekil 3.8 : Türkiye’deki konut fiyat endeksi (Euronews, 2022)

Şekil 3.8’de yer alan grafik, 2010-2022 yılları arasında Türkiye’de konut fiyat endeksini göstermektedir. Eurostat verilerine göre Türkiye, Avrupa’da konut fiyatlarının en çok arttığı ülke konumundadır. Merkez Bankası verilerine göre ise Şubat 2021 ile Şubat 2022 arasını kapsayan son 1 yılda Türkiye’de konut fiyatları yüzde 96 artmıştır (Euronews, 2022). Konut fiyatlarındaki bu rekor artış, konut sahipliği oranını düşürmeye devam ederken, kiracı oranını ise arttıracakları öngörülmektedir.

Şekil 3.9 : BM Konut Hakkı Kriterlerine göre güncel emlak sitelerinde yapılan aramaların oranları

Şekil 3.9’de yer alan grafik, Mekânda Adalet Derneği'nin Birleşmiş Milletler'in konut hakkı kriterlerine göre güncel emlak sitelerinde yapılan aramaların oranlarını göstermektedir. 38.829 olan güncel ilan sayısı; fiyat, metrekare, bina yaşı, konutun bulunduğu kat, enerji, açık alan ihtiyacı gibi kriterler eklendikçe 804’e düştüğü görülmektedir.

İnsanın yaşamsal konfor ihtiyaçlarına cevap veren konut sahibi olmak ya da böyle bir konutta yaşamak, bugün ancak ekonomik gücü buna yetenlerin erişebileceği bir toplumsal ayrıcalığa dönüşmüştür. Bütçemize karşılık gelen konuta razı olmamız gerekliliğini reddederek, konut hakkı tanımlarını yerine getiren konuta erişimin hakkımız olduğu gerçeğini topluma yayarak “konut hakkı”nın soyut ve gerçekleştirilmeyen bir hak olarak kalmasını engellememiz gerekmektedir. Bu talebi örgütlemek, sistemin sorunlarını ifşa etmek ve kalıcı politikalar için yenilikçi üretimlerde bulunmalıyız.

4. METROPOLDE HANEHALKLARI VE KONUT

4.1 Demografik Dönüşüm ve Ailenin Dönüşümü

Kapitalist örgütlenme ve sermayenin maddi yaşamı dönüştürme gücü sadece üretim ilişkileri ve bu sürece dahil olan insanlar ile sınırlı değildir; beraberinde mekânsal bir hareketlilik ve değişimi de kaçınılmaz olarak gerektirir. Her ölçek ve nitelikteki mekânsal yapılanma bu sarsıcı dönüşümden etkilenir. Modernleşmenin ve kapitalizmin dinamikleri sürekli olarak insan yaşam ortamlarını yeniden tarif eder; es-ki, bildik yaşam ortamlarının yerini yeni yaşam alanları alır. Son iki yüzyıl içindeki değişimlerle, daha önce kırsal alanlarda yaşayan ve görece olarak kentin önemli olmadığı bir dünyadan, gelişmiş ülkelerde yüzde 90'lara varan, dünya genelinde ise insan nüfusunun yarısının kentlerde yaşadığı bir dünyaya geçilmiştir. Bu demografik değişim ve istatistik bile ilk bakışta insan yaşam ortamları ve mekânsal yapılanmalarının nasıl büyük bir değişim geçirdiğinin kanıtıdır (Yırtıcı, 2005).

Demografik dönüşüm ve ailenin dönüşümünü yerel ölçekte incelemek, metropol konutu ve alternatif hanehalkları bağlamında bir çok konuya açıklık getirecektir.

Demografik dönüşüm kuramı; bütün toplumların doğurganlık ve ölüm hızlarının yüksek olduğu aşamadan, her ikisinin de düşük olduğu aşamaya geçişi ifade etmektedir. Demografik dönüşüm dört aşamadan oluşmaktadır;

- a. Doğum ve ölüm oranlarının oldukça yüksek olduğu aşama,
- b. Ölüm oranının düştüğü, ancak doğum oranlarının hâlâ yüksek olduğu aşama,
- c. Ölüm oranları ve doğum oranlarının düştüğü, dengeli nüfus artışının olduğu aşama,
- d. Doğum ve ölüm oranlarının çok düşük olduğu dördüncü aşama (Sertkaya Doğan, 2018).

Türkiye’de üçüncü demografik aşama yaşanmaktadır, yani ölüm oranları ve doğum oranları düşüş eğiliminde, nüfus ise dengeli olarak artış sağlamaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü’nün (DİE) ‘Türkiye’nin Nüfusu 1923-1994, Demografik Yapısı ve Gelişimi’ kitabında Türkiye’deki demografik geçiş, 3 aşamalı olarak incelenmiştir. İlk aşama olarak Cumhuriyetin kuruluşunun ilk yılları ele alınmıştır, bu aşamada Kurtuluş Savaşı sonrası azalan erkek nüfusunun önüne geçmek, nüfusu tekrar dengeli hale getirmek ve yeni kurulan Cumhuriyet ile beraber gerekecek insan gücünü sağlamak için ülke çapında doğurganlık teşvik edilmiş ve üreme hızı artmıştır. Geçişin ikinci aşaması olarak 1955-1985 yılları arasında ele alınmıştır. İkinci aşamada ise doğurganlık azalma eğilimi göstermiştir. Bu aşamada, kırsaldan kente yoğunlaşan göç

ve küreselleşme, doğurganlık oranını düşürdüğü gibi, karşılıklı olarak da bu durumun birbirini etkilediği söylenebilir. Geçişin üçüncü aşaması ise nüfus artış hızında kesin ve geri dönüşü olmayan bir azalmanın ortaya çıktığı 1980’li yıllarda başlamıştır ve halen devam etmektedir (DİE, 1995).

Kentleşme, modernleşme ve kapitalizm bağlamında demografik yapının dönüşümü incelenirse; modernleşme ve kapitalizm, toprağa bağlı bir ilişki biçimi olan insanlığın yaşam tarzını kökten değiştirerek, bireylerin büyük göçlerle kentlerde kümeleşmesine neden olduğu görülmektedir (Tekeli, 2009). Kentlerde yoğunlaşan demografik yapı, kadınların iş gücüne katılmasına olanak sağlamıştır. Ekonomik olarak özgürleşen kadınlar, teknoloji ile beraber ev işlerinin yükünün eskiye oranla azalması, ev içi rollerin değişimi, kadınlarda eğitim seviyesinin yükselmesi, hukuksal düzenlemeler, politik gelişmeler ve bir dizi modernleşme süreci aile yapısını da kalıcı olarak dönüştürmüştür. Bir anlamda ailenin dönüşümü kadının dönüşümü ile başlamıştır. Kadının rolünün dönüşmesindeki politik süreç ise; Cumhuriyet dönemi ile beraber uygulanan hukuki revizyonlarla başlamış ve 2000’li yıllarda, Türkiye’nin Avrupa Birliği uyum süreci çalışmalarında uygulanan kadın odaklı aile politikaları ile devam etmiştir (Yıldırım, 2013).

Konut talebini belirleyen en önemli etmenlerden ikisi; demografi ve hanehalkı büyüklüğüdür. Hanehalkı; “*Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, kazanç ve masraflarını ayırmayan, konutun hizmet ve yönetimine katılan bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluk*” (Doğan, 2012) olarak tanımlanmaktadır. Hanehalkı büyüklüğü azaldıkça konuta olan talep aynı oranda artmaktadır. (TÜİK, 2022)

	(%)							
	Toplam hanehalkı içindeki oranı							
Hanehalkı tipleri	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Tek kişilik hanehalkı	13,9	14,4	14,9	15,4	16,1	16,9	17,9	18,9
Tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı	67,4	66,9	66,4	66,1	65,3	65,1	65,2	64,4
Sadece eşlerden oluşan çekirdek aile	14,1	14,3	14,2	14,2	14,1	13,9	13,5	13,5
Eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	45,7	44,8	44,0	43,5	42,3	42,0	42,0	40,8
Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	7,6	7,8	8,2	8,5	8,9	9,2	9,7	10,1
Baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,2	2,3
Anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	6,1	6,2	6,5	6,7	7,0	7,2	7,5	7,8
En az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalkı	16,7	16,5	16,3	16,0	15,8	15,0	14,0	13,5
Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı	2,1	2,2	2,4	2,5	2,8	3,0	2,8	3,2

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2014-2021
Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Şekil 4.1 : Hanehalkı tiplerine göre hanehalkı oranları, 2014-2021 (TÜİK - ADNKS, 2022)

Şekil 4.1’de yer alan tabloda; 2014-2021 yılları arası ADNKS (Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi) sonuçlarına dayalı “Hanehalkı tiplerine göre hanehalkı oranları” nı gösteren TÜİK verileri yer almaktadır (TÜİK- ADNKS, 2022).

- En az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalkları; geniş aile olarak tanımlanmaktadır.
- Tek çekirdek aile; yalnızca eşlerden veya eşler ve çocuklarından veya tek ebeveyn ve en az bir çocuktan oluşan hanehalkları olarak tanımlanmaktadır.
- Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkları; Aralarında eş, anne-çocuk veya baba-çocuk ilişkisi olmayan fertleri içeren hanehalklarını tanımlamaktadır.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından 1950’lere kadar Türk aile yapısı geniş ailenin egemen olduğu bir durum sergilerken, geniş aile oranı 1968 yılında %32’ye, 1988 yılında %25.5’e ve 1998 yılında %19.5’e gerilemiştir (TAYA, 2013). TÜİK’in güncel verilerine göre ise geniş aile olarak tanımlanan ve en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalklarının oranı 2014 yılında %16,7 iken 2021 yılında %13,5’e düşmüştür (TÜİK-ADNKS, 2022).

TÜİK’in güncel verilerine göre; tek çekirdek aile olarak ifade edilen hanehalklarının oranında azalma olduğu görülmüştür. Tek çekirdek aileden oluşan hanehalklarının oranı, 2014 yılında %67,4 iken 2021 yılında %64,4’e gerilemiştir. Tek çekirdek aile oranlarının düşüşü, yalnız yaşayan hanehalklarının ve aileye alternatif hanehalklarının artışına işaret etmektedir (TÜİK-ADNKS, 2022).

Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalklarının oranı artmıştır, söz konusu hanehalklarının oranı 2014 yılında %2,1 iken 2021 yılında %3,2’ye yükselmiştir (TÜİK- ADNKS, 2022). Bu artış, aile yapısına alternatif olarak çeşitlenen hanehalklarının çoğalması durumunu ifade etmektedir.

2014 yılında %13,9 olan yalnız yaşayan fertlerden oluşan tek kişilik hanehalklarının oranının 2021 yılında %18,9’a yükseldiği görülmüştür.

Geniş aile ve çekirdek aileyi barındıran hanehalklarının oranının düşüşü, yalnız yaşayan ve aileye alternatif çeşitlenen hanehalklarının oranının yıllar içerisindeki artışı yıllar içerisinde ailenin parçalanmasının ve ileride aile dayanışmasının yerini alacak başka dayanışma mekanizmalarına ihtiyaç duyulabileceğinin de göstergesidir (Ünsal, 2008).

Burch & Matthews (1987, akt. Ünsal, 2008), yalnız yaşam ve küçük hanehalkları oranlarının yıllar içerisindeki artışını, hanehalkı statüsünü belirleyen bileşenleri tanımladığı kavramsal çerçeveye dayanarak aşağıdaki nedenlerle açıklamaktadır;

- Gerçek gelirin artışı, insanların yalnız yaşama maddi imkanlarının elvermesi
- Akrabalıktan yararlanmak/yararlanamamak
- Değişen mahremiyet tercihleri
- Rol değişimleri ve hanehalkı kalabalığı
- Hane içi hizmetlerdeki azalma
- Teknoloji, dinlenme ve yakınlık/refakat

Harvard ve Yale gibi önde gelen üniversitelerde güncel olarak eğitim veren, meslek pratiğini ödüllü projelerle 30 yılı aşkın süredir icra eden mimar ve akademisyen Duo Dickinson'a göre;

“Başarılı bir 21. yüzyıl evi için temel kriter her bir ailenin evindeki kendine özgü yaşam doğasıyla uğraşmaktır. Çekirdek aile varlığını sürdürmekle birlikte, onun atomik parçaları kültürümüze yayılmaktadır ve henüz olmadıysa da çok yakında konut pazarının büyük bir bölümünü oluşturacaktır. Bireyler için tasarım yapmak zordur, ancak tipik aile yapısının çok çeşitli hanehalklarına parçalanmakta olduğu bir kültürde konut sakini tasarım programları tek ebeveynli evleri, çok nesilli evleri, ev-ofisleri, ilişkisiz bireylerin aile gibi bir arada yaşadıkları evleri ve diğerlerini de kapsayacak biçimde genişleyecektir. Geleneksel olmayan hanehalklarının farklı kullanım desenleri için mikro tasarımlar yapmak bir gereklilik halini almıştır çünkü bu hanehalklarının ihtiyaçları, mevcut konut stokunun büyük bir kısmını dışlar.” (Dickinson, 1995)

Geçmişten günümüze, Türkiye’de hanehalkları; geniş aile tipolojisinden, çekirdek aile ve aileye alternatif hanehalklarına doğru çeşitlenmiştir. Demografik olarak kentlerde yoğunlaşan ve küçülen hanehalkları konuta olan talebi arttırırken, yeni yaşam biçimlerini de ortaya çıkarmaktadır. Farklılaşan, dönüşen yaşam biçimleri de aynı şekilde evrilmiş mekânsal örgütlenmelere ihtiyaç duymaktadır.

4.2 İstanbul Metropolünde Konut Biçimlenişleri

Yaşadığımız yüzyılda konut ve yerleşme düzeni geleneksel özellikleri yitirmiş, bunun yerine dünyada kabul gören evrensel çözümler temel alınmıştır. İstanbul metropolünün 1980’li yıllardan itibaren sosyal, demografik ve politik olarak değişimi, beraberinde farklı konut biçimlenişlerini ortaya çıkarmış ve sayılarının her geçen gün artmasını sağlamıştır. Yeni konut biçimleri, vadedilen yeni yaşam senaryoları ile kullanıcılara sunulmuştur. Üretilen bu konutlar paralelinde kent, yatay ve dikeyde genişleyerek farklılaşmıştır. Bu çeşitliliğe ve farklılaşan kente rağmen mevcut konut stokunun aile yaşamı üzerinden tek tipleştiği gözlemlenmektedir. Mevcut konut piyasası; ya çift

gelirli çekirdek aileyi ya da konutu bir meta aracı olarak gören yatırımcıları hedeflemektedir. Konutu yatırım aracı olarak gören, ikincil üçüncül konutlara yönelerek bu konutları kiralayan ev sahipleri ise, kiraladıkları konutlarında; son kullanıcı işlevi, teknik altyapı, gürültü-ısı izolasyonu, malzeme kalitesi, gün ışığı verimliliği gibi önemli kriterlerin yeterliliğini gözetmemektedir.

Çağlar Keyder, İstanbul'da konutun İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen biçimlerini, üç döneme ayırarak açıklamaktadır;

1. Kırdan kente göçün, eski kent merkezinin çevresinin gecekonduyla kuşatılmasıyla sonuçlandığı erken aşama;
2. Ulusal kalkınmanın orta sınıfın konut alanlarında farklılaşmaya yol açtığı bir ara dönem;
3. Küreselleşmenin bir dizi parçalayıcı dinamiği harekete geçirmekte olduğu bugünkü durum (Keyder, 2000).

Bu üç aşamada yaşanan geçişler her ne kadar biri bittiğinde diğerrinin başlamasını takip etmiş olsa da, üçüncü duruma gelindiğinde de kent ve kent çeperlerinde yer alan gecekondu henüz silinmemiştir. Bu nedenle kentteki mevcut durum incelendiğinde, konut tipolojileri hem 19. yy. öncesini içeren, hem de İkinci Dünya Savaşı sonrası üç aşamada dönüşen konut çeşitlerini bir arada barındırmaktadır. Kentte farklılaşan konut tipolojileri; sıra evler, gecekondu, apartmanlar, müstakil evler, prefabrike evler, toplu konutlar ve rezidanslar olarak sıralanabilir.

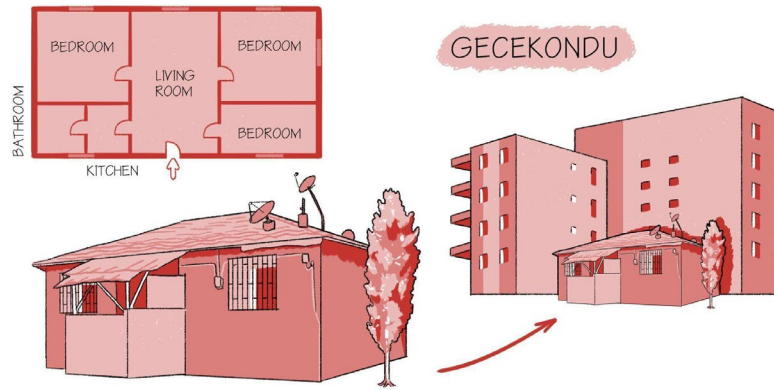
Şekil 4.2 : Akaretler Sıra Evleri (URL-2)

Sıra Evler : Sıra evler iki tarafı kapalı (komşu yapılar ile) tasarlanmış konutlardır.

19.yy başlarında Sanayi Devrimi ile kentlerde yoğunlaşan iş gücüne ucuz ve yeterli sayıda konut sağlamak amacıyla yapılmıştır (Batur et al., 1979). İstanbul kentinde sıra evlere örnek olarak; Akaretler sıra evleri ve Elmadağ Surp Agop sıra evleri örnek verilebilir, her iki örnek de her ne kadar dönemindeki işlevleri yerine getirecek pozisyonda olmasa da (Surp Agop sıra evleri günümüzde kentsel dönüşüm ile yıkılmış durumdadır) Akaretler sıra evleri renovasyon sonrası rezidans-ofis olarak işlevini sürdürmektedir.

Şekil 4.3 : Gecekondur (URL-3)

Şekil 4.4 : Gecekondur (URL-3)

Gecekondular: Kırsaldan kente göçmüş olan grupların, kentin emek pazarına yakın olan fakat topografik olarak elverişli olmayan noktalarına, yıkıldığında yenisi kolayca yapılabilen nitelikteki yapılar olarak tanımlanmaktadır (Tekeli, 2009, s.96).

Şekil 4.5 : Eski ve yeni apartmanları bir arada barındıran bir sokak (Şişli, Nur Apartmanı - Arkitera, 2022)

Apartmanlar: Sanayileşmenin getirdiği ekonomik, teknolojik ve kültürel etkenlerin sonucunda ortaya çıkan bu konut tipolojisi, bir yapı arsasında daha fazla kişiye barınma olanağı sağladığından önem kazanmıştır. İstanbul kentinde en çok gözlemlenen konut tipolojisi apartmanlardır. Türkiye nüfusunun %81'i apartmanlarda yaşamaktadır (URL-4).

Müstakil Evler: Başka bir yapı ile bağlantısı bulunmayan konut tipolojisi olarak tanımlanmaktadır.

Prefabrike Evler: Yapı elemanları önceden üretilen ve yapımı için temel gerektirmeyen konut tipolojisi olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 4.6 : TOKİ İstanbul Örnek Konut Projesi

Toplu Konutlar: Modernleşme sürecinde yaşanan demografik değişimler sonucunda kitlesel barınma ihtiyacını karşılamak için geliştirilen konut üretim biçimini tanımlamaktadır. Tek seferde çok sayıda üretilen konutlar için kullanılan bir terimdir. TOKİ (Toplu Konut İdaresi Başkanlığı), Türkiye'de toplu konut üretimi yapmakla görevli devlet kurumudur. TOKİ, özellikle 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de hızlı kentsel dönüşümün yaşandığı dönemde, kentlerdeki barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla büyük ölçekli konut projeleri üretmiştir. TOKİ'nin kentsel dönüşüm projelerindeki uygulamalarının yerel halkın sosyo-ekonomik durumunu olumsuz etkilediği, özellikle yoksul kesimlerin konut ve iş yeri kaybına uğradığı belirtilmektedir. Toplu konut üretimi yaparken genellikle düşük kaliteli malzemeler kullanması, planlama sürecinde kamuoyunun görüşlerine yeterince yer vermemesi ve konutların yeterince sosyal donatı alanlarına sahip olmaması TOKİ'ye karşı olan eleştiriler arasında yer almaktadır. Ayrıca, TOKİ'nin öncelikle büyük şehirlerde ve varoşlarda konut üretimi yaptığı, kırsal kesimdeki ihtiyaçları yeterince karşılamadığı eleştirileri de sıkça dile getirilmektedir (Gürel, 2017).

Şekil 4.7 : Zorlu Center (Arkitera, 2013)

Rezidanslar: Üst gelir grubuna yönelik, kent merkezi ya da çeperlerinde dikey (son zamanlarda yatay mimari örnekleri de bulunmaktadır) olarak konumlanan, kullanıcılarına otel hizmeti veren ve içerisinde farklı fonksiyonlarda (eğlence-alışveriş-ofis-depolama) hizmetleri barındıran konut tipolojisi olarak tanımlanmaktadır.

İstanbul metropolünde, aile yaşamına alternatif olarak çeşitlenen konut kullanıcıları; kentin kültür sanat ve eğlence merkezlerine yakın olan semtlerinde, büyük çoğunlukla kirada ve apartman tipolojisinde, konfor koşulları uygun olmayan konutlarda ikamet etmektedir; ancak mevcut konut piyasası sürekli olarak kendini tekrarlayan ve kullanıcıya dayatılan “oda” tipolojisindeki konutlara hapsolmuş durumdadır. Mecburi olarak bu tipolojide dayatılan konutlar aynı zamanda; malzeme olarak kalitesiz, ‘oda’ tipolojisinde bölünmüş mekânları işlevsiz, altyapı hizmetleri / ses-ısı izolasyonları yetersiz, doğal gün ışığından maksimum verimde faydalanmayan biçimlerde sunulmaktadır. Alternatif hanehalkları ise konuta farklı dinamikler getirmekte, konuta birçok farklı işlev yüklemektedir. Sektör tarafından dayatılan “oda” tipolojisindeki konut birimleri ve konuttan kar elde etme amacı ile kiralanın konutlar, bu kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktadır.

4.3 Müşterek Mekân

“Yeni bir yaşam yeni biçimler ister, müşterek mekânlar ise bu yeni yaşama yön vermede kilit mekânlardır.” (Stavrides, 2016)

Müşterek mekân; kamusal ve özel mekândan bağımsız olarak, kullanıcısının mekânı kolektif olarak geliştirdiği, özümsemediği, kullanımına dair kurallar olmayan, ortak hedefler doğrultusunda örgütlenerek yaratılan mekânlar olarak tanımlanmaktadır.

Kamusal mekân olarak tanımlanan alanlara kullanıcının hangi mekânda nasıl bir pratikte bulunması gerektiği önceden belirtilirken (örneğin kamusal park alanında oyun-dinlenme aktivitelerinin gerçekleşmesinin beklenmesi) müşterek mekânlar kullanıcının örgütlenmesi ile yaratılır, geliştirilir ve kullanıcının özümsemesi ile bir sonraki kullanımlara aktarılmaktadır. Müşterek mekânın sürdürülüp sürdürülmemesi ise önceden tahmin edilememektedir.

“Müşterek mekân ancak insanlar onu fiilen şekillendirdiklerinde ve onun tarafından şekillendirildiklerinde, ayrıca yine ancak onun içinde ve onun aracılığıyla paylaşım mekânları yaratmayı sürdürdüklerinde var olma potansiyeli taşıyabilir” (Stavrides, 2016)

Stavrides’in açıklamasıyla anlatmak istediği, müşterek mekânı, kullanan ve var eden kullanıcının da mekân ile beraber şekillendiğidir. Bu şekillenmeyi; kültür paylaşımı, gündelik hayat pratiklerinin karşılıklı aktarımı, ortak hedefler doğrultusunda kolektif paylaşımlar olarak sıralayabiliriz. Müşterek mekân kullanıcısına şekil verecek bir kap olmaktan ziyade kullanıcısının etkileşimiyle beraber şekillenerek devinimler geçirecek bir mekândır.

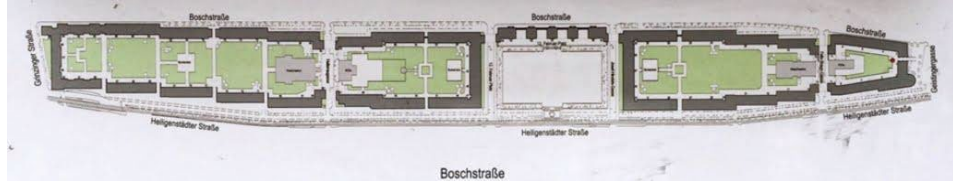
Geçmişten günümüze kadının aile içerisindeki rolünün değişmesi ile bu etkileşim kadınlar üzerinden gözle görülebilir bir hale gelmiştir. Zibechi’ye göre (R. Zibechi, 2007) , kadınlar halkların mücadelelerini onlara önderlik ederek değil, “komşu haneler arasında gündelik alışverişler vasıtasıyla inşa edilmiş olan mevcut işbirliği ağlarını destekleyerek ve genişleterek sıklıkla etkilerler.” Bu etkileşim toplum ağlarının sıkı bir bağ ile örülmesini desteklemektedir, kadının rolü ise bu bağın temelini oluşturmaktadır, ortaya çıkan mekân; ne bir kamusal alan ne de bir özel alandır.

Müşterek mekânlara 19. yy Kızıl Viyana (1918-1934) sosyal konut komplekslerinden örnek vermek gerekirse; I. Dünya Savaşı sonrası kraliyetin çöküşü ile Viyana, Avrupa kentleri arasında en kötü durumda olanlar arasındadır. Hem imparatorluğun çöküşü sonrasında göçe zorlanan halk, hem de kırsaldan kente göç edenlerin oluşturduğu nüfus ile beraber, Viyana ciddi bir konut sorunuyla karşılaşır. Barınma sorunu ve konut kıtlığı yaşam şartlarını dayanılmaz kılmış öyle ki halk, birkaç saatliğine yataklarını kiraya verme durumunda kalmıştır (URL-5). Bu dönemde, artan gücüyle Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin ilk seçimlerde mutlak çoğunluğu elde etmesi gözlemlenmiştir. İşçi ve emekçi kesimin, bu dönem "Kızıl Viyana" olarak adlandırılan süreçte, sağlığı tehdit eden ve kritik durumda olan kiracı konutlarındaki yataklarını bile diğerleriyle paylaşmak zorunda olmaktan kaçınarak, insan onuruna uygun bir yaşama geçiş yaptığı görülmektedir. Bu dönemde "Nasıl Yaşamalı?" sorusu, bir toplumsal mesele olarak

ciddi şekilde incelenir ve deneysel uygulamalar gündeme gelir. Bu deneysel uygulamalardan biri, halkın katılımı ve tasarımları ile fonksiyonlarının halkın taleplerini karşılaması bakımından öne çıkan 'kendi evini kendin yap' modelidir. Karl Marx-Hof ise bu modelin en önemli yapılarından biridir. Yapımında tüm fonksiyonel ihtiyaçlar kentteki bireylerin isteklerine göre hayata geçirilmiştir, bu yönüyle sosyal konut birimlerinin öncülerinden olarak bilinmektedir.

Şekil 4.8 : Karl Marx-Hof Viyana (URL-5)

Şekil 4.9 : Karl Marx-Hof Viyana - Master Plan (URL-5)

Kızıl Viyana sosyal konutları şehrin dışarısında değil şehrin içerisine adapte edilmesi ile muadili olarak görülen Alman sosyalist bloklarından ayrılmaktadır, bu bağlamda tipoloji olarak bir avlu etrafında dizilen yapılar, bir mahalle tipini esas almıştır. Sosyal konutların şehrin merkezine bu tipoloji ile yerleştirilmesi, halkın hem birbirine hem de içeride yaşayan insanların kendi aralarında olan etkileşimleri arttırdığı ve çitler örülerek toplumdan soyutlanmadıkları bilinmektedir (Stavrides, 2016).

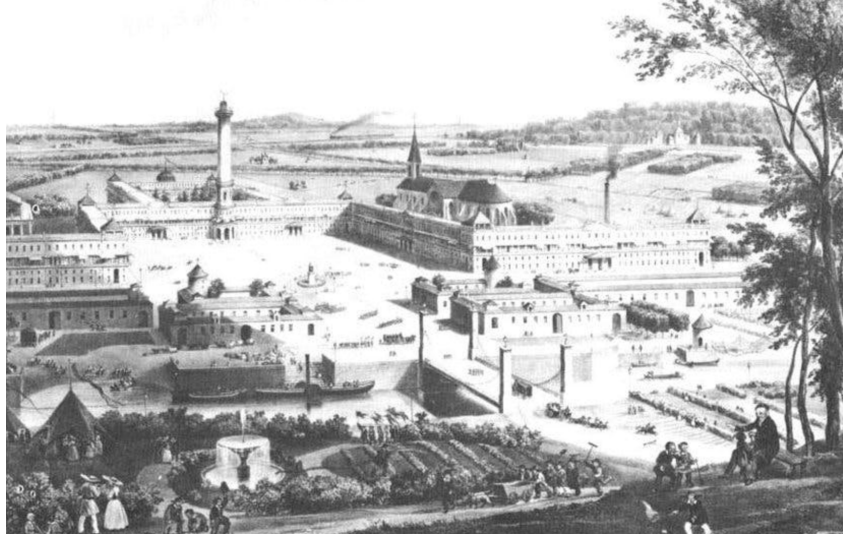
Şekil 4.10 : Karl Marx-Hof Viyana - Ortak Çamaşırhane (URL-5)

Bu avlularda, çamaşırların toplu olarak yıkanması için bir yapı (Şekil 4.10), kolektif bir mutfak ve kreş olarak hizmet veren yapı bulunmaktaydı. Avlulara dışarıdan erişim de mümkündü. “Kızıl Avlular”, bir bakıma komünal bir tesis olarak hizmet vermekteydi. Kamuya ait ortak sosyal ve kültürel mekânları da içeren sosyal konut kompleksleri, içerisinde yaşamayı gurur kaynağı olarak gören bireylerle bir ‘müşterek mekân’ ve sosyalist belediyecilik örneğidir.

“Müşterek mekân” kavramını anlamak, tezin sonraki bölümlerine bir kılavuz olacaktır. Aynı zamanda tez içerisinde tasarlanacak olan modelde, metropolde yalnızlaşan bireyleri önceden tanımlanmamış, bireylerin zaman içerisinde geliştireceği-işlevlendireceği mekânlara da yol göstereceği düşünülmektedir.

4.3.1 İşbirlikçi Konut Kavramı

Günümüzde “İşbirlikçi Konut”, “Ortak Konut” (Co-Housing) olarak adlandırılan birlikte yaşama hareketi, tarih boyunca kendini yenileyerek tekrar eden ve her seferinde dönüşerek sisteme oturan bir insan eylemidir. Birlikte yaşayan bir topluluk her ortaya çıktığında, bu genellikle bir öncekinden tamamen farklı bir nedenden kaynaklanır. Bunun nedeni, toplumsal, ekonomik, manevi ve teknolojik değişimlerin yaşam tarzı seçimlerimizi önemli ölçüde etkilemesi ve bizi sürekli “ev” fikrimizi yeniden tanımlamaya zorlamasıdır.

Şekil 4.11 :19. yy Godin Fabrika ve Şehri - Kuzey Fransa (URL-6)

Fransız ütöpik sosyalist Charles Fourier, 19. yüzyılda ideal bir toplum görüşü hakkında birkaç kitap yazmıştır. Fourier'in dünyasında, kadın ve erkekler aynı haklara sahip, işçiler kendilerine ait topraklarda kendileri için çalışırlardı. Bu toplumlar, geniş ortak alanlar etrafında inşa edilmiş birkaç bireysel ev veya odaya sahip ortak konut toplulukları olarak tanımlanmıştır. İşbirlikçi evlerin, herkesin yemek pişirme ve temizlik gibi görevlere eşit şekilde katıldığı durumlarda başarılı olacağı teorize edilmiştir. Ütopik toplumun bir arada yaşam biçimi her yönü ile ele alınarak aşama aşama tarif edilmiştir (Manuel, 1971). 1858'de ise Fourier'in teorisi, Kuzey Fransa'da soba üreticisi olan Godin tarafından hayata geçirildi. İnsanların bir fabrika çevresinde ortak arazilerinde yaşadığı, çalıştığı ve sosyalleştiği ilk tarım topluluklarına bir saygı duruşu niteliğindedir (URL-6). Godin'in ölümü sonrasında da bu yaşam alanı sistemini sürdürmeyi başarmıştır.

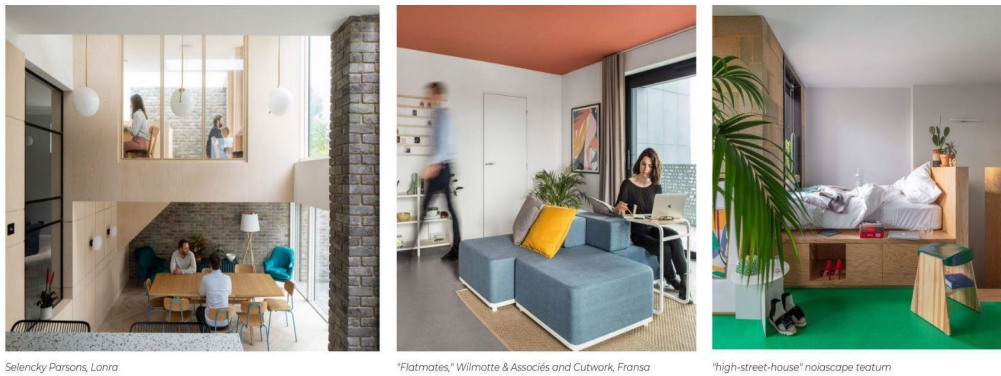
20. yüzyılın başlarında ise, Avrupa'da orta sınıf bir aileden beklenen, her ailenin hizmetçi ve çocuk bakıcısının olmasıydı. Finansal olarak bunu sürdüremeyen ailelerin ortak mutfakları paylaşarak paradan, zamandan ve kaynaklardan tasarruf edebileceği fikri ilk olarak Danimarka'da popülerlik kazandı. Konsept ise; her ailenin kendi evi olacağı, ancak hiçbir evin mutfak olmayacağıydı. Bunun yerine, topluluk genelinde bir yerde merkezi bir mutfak var olacak ve bu mutfak ailelerin ihtiyaçlarını karşılayacak. "Fick's Collective" adlı ilk gerçek oluşum, 1903'te Kopenhag'da inşa edilmiştir (Vestbro, 2008). Ortaya çıkan bu durum; günlük hayatı sosyal olarak geliştirmek yerine basitleştirmenin bir yolu olarak birlikte barınmaya eylemini gerçekleştirmiştir. 1903'te hayata geçirilen "Ortak Mutfak" birimleri Danimarka

sonrası; Amsterdam, İngiltere ve Berlin başta olmak üzere Avrupa'nın bir çok şehrine yayılmıştır.

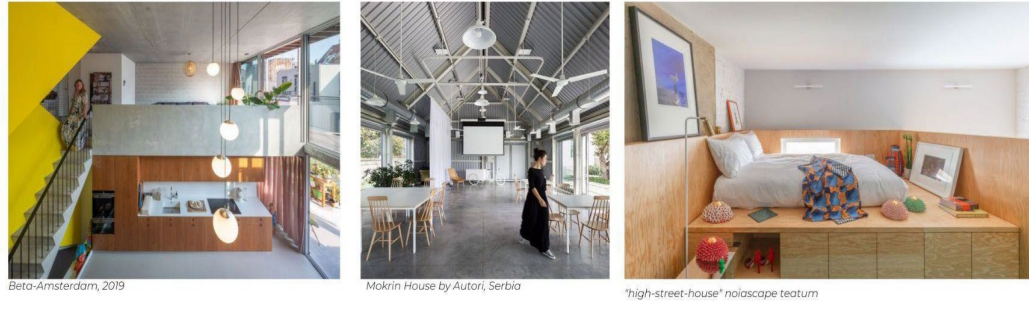
Her ne kadar insanlar avcı-toplayıcı dönemlerden, ortaçağa ve endüstri devrimi sonrası kentlerde farklı birarada yaşam deneyimlerinde bulunmuşsa da, modern işbirlikçi konut kavramı ilk olarak, 1960'lı yıllarda Danimarka'da ortaya çıkmış ve sonrasında Hollanda, İsveç ve İngiltere gibi ülkelere yayılarak, yerleşik bir konut tipolojisi haline gelmiştir. (Ünsal, 2008) Co-housing terimi, Danca'da "birlikte yaşamak" anlamına gelen "bofaellskaber" kelimesinden türetilmiş, ilk kez 1988 yılında Danimarka'da yaşayan mimarlar Kathryn McCamant ve Charles Durret tarafından "Cohousing: A Contemporary Approach to Housing Ourselves" kitabında tanımlanmıştır (Tercan, 2020). İşbirlikçi konutla ilgili, uluslararası çok çeşitli örnekler Avrupa, İngiltere ve Amerika'da karşımıza çıkarken, Türkiye'de Avrupa benzeri uygulamalar görülmemektedir.

Modern İşbirlikçi Konut kavramı (Co-Housing); konut sakinlerinin üretim, tasarım ve yönetim üzerinde kontrol sahibi olmaları ile tanımlanan çok çeşitli kolektif organize konut biçimlenişlerini kapsamaktadır. Yapı modeli, mekansal özellikleri, hedef ve değerler açısından birçok farklılık göstermektedir. İşbirlikçi konutlardan bazıları dayanışma ve bakıma öncelik verirken diğerleri ulaşılabilirliği ve çevresel hedefleri takip etmektedir. Kolektivizm derecesine bağlı olarak, içerisinde bulundurduğu ortak kullanım olanakları; çamaşırhaneler, bahçeler ve hatta mutfaklar gibi ortak alanları kapsayabilir (Czischke et al., 2020, 7).

Şekil 4.12'de yer alan görsellerde Avrupa'da bulunan modern işbirlikçi konut proje örneklerinden uygulamalar görebilirsiniz.

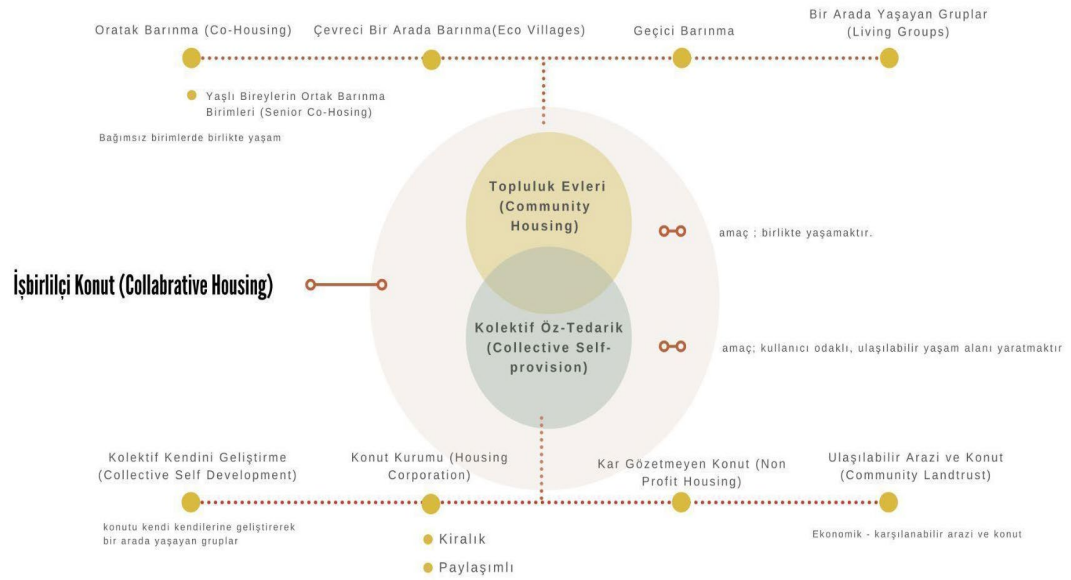

Şekil 4.12 : Uluslararası modern birlikte yaşam proje örnekleri (Kaynak : Dezeen)

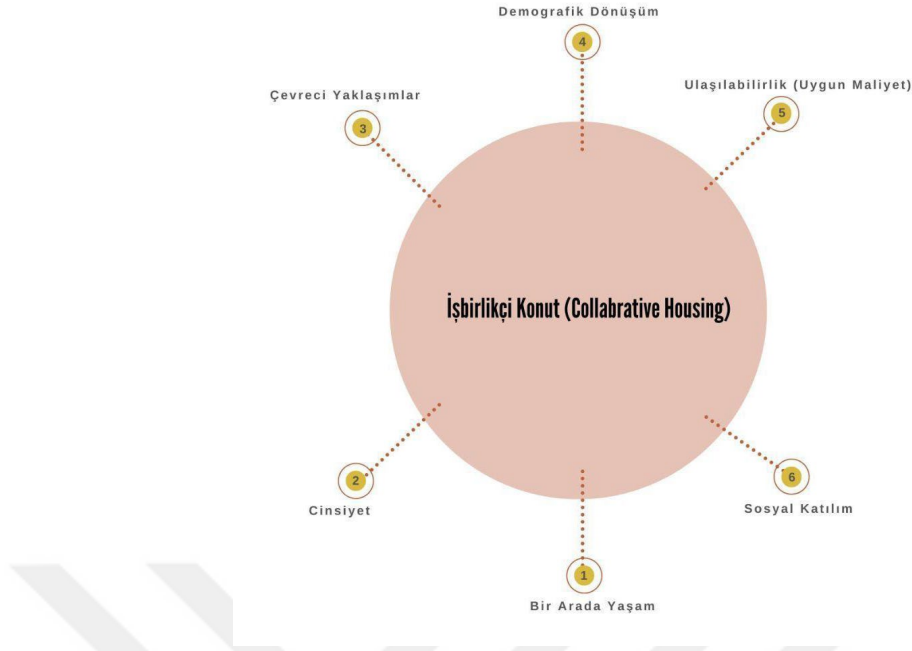
Şekil 4.13 : Uluslararası modern birlikte yaşam proje örnekleri (Kaynak : Dezeen)

İşbirlikçi Konut konusundaki bilgilerin geliştirilmesi, tartışılması ve değerlendirilmesi üzerinde çalışan bir araştırma grubu olan “Co-Lab Research”, Delft Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi bünyesinde bulunmaktadır. Avrupa’da çeşitlenen işbirlikçi konut birimlerinin sınıflandırılmasını Şekil 4.14’te yer alan grafikteki veriler ile açıklamışlardır; bu veriler yazar tarafından grafikleştirilmiştir.

Şekil 4.14 : İşbirlikçi Konutların Sınıflandırılması (Grafik: Cansın Yılmaz 2022- Kaynak: URL-7)

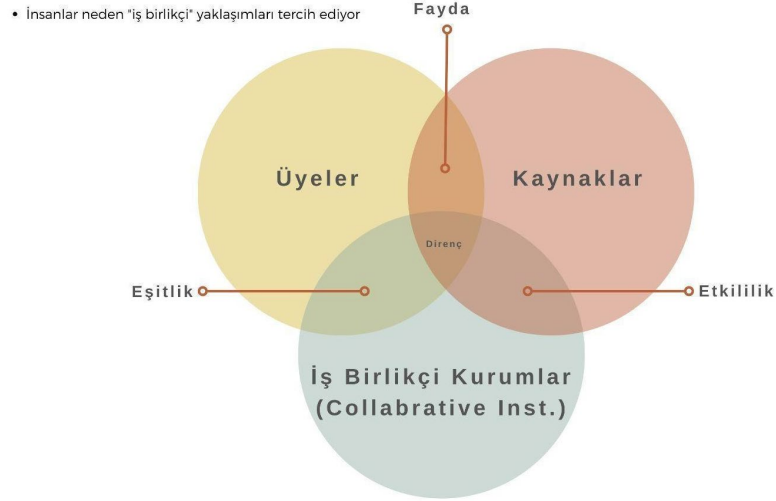
İşbirlikçi Konut (Collaborative Housing) kavramı temelinde şemsiye terimi (umbrella term) oluşturmakta; bireylerin bir araya geliş biçimleri, yaş grupları, cinsiyetleri ve topluluk amaçlarına göre alt sınıflara ayrılmaktadır.

Şekil 4.15 : Şemsiye terim (umbrella term) olarak işbirlikçi konut, (Grafik: Cansın Yılmaz 2022)

İşbirlikçi konutların genel özellikleri:

- Yüksek derecede sosyal etkileşim ve sosyal uyum sağlayan belirli toplulukları kapsar.
- Ana itici güçleri; günlük yaşam aktivitelerini, sürdürülebilirliği ve satın alınabilirliği paylaşarak bir topluluk yaratmaktır.
- Benzer düşünen insanlar tarafından oluşturulur.
- Genellikle ortak tesislere sahip bağımsız birimlerden oluşmaktadır.
- Mutfağın yanı sıra atölyeler, çamaşırhaneler, çocuk oyun odaları, bahçeler, misafir odaları, bisiklet mağazaları veya toplantı odaları gibi çok çeşitli ortak kullanım tesislerini içerisinde barındırabilir.
- Sosyal organizasyon, demokratik yönetimden oluşur ve ev içi görevleri yönetmek için çalışma grupları veya komisyonların oluşumunu içermektedir. Sosyal ve mekansal organizasyon ayırt edici ortak özellikler olsa da, ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir (URL-8).

Şekil 4.16 : İnsanlar Neden İşbirlikçi Yaklaşımları Tercih Ediyor? (Grafik: Cansın Yılmaz Grafik, 2022) Kaynak (URL-9, TU Delft, 2021)

“İnsanlar neden işbirlikçi yaklaşımları tercih ediyor?” Sorusuna cevap arayan Co-Lab araştırma ekibi, bir araya gelen üye, kaynak ve kurumların ortak hedefler doğrultusunda oluşturduğu eşitlik, etkinlik ve faydaların ortak kesişiminde “Direnç” olduğunu açıklamaktadır (URL-9).

İşbirlikçi konut kavramının geleceğe yönelik yaklaşımlarını incelediğimizde bir çok yenilikçi araştırma, yarışma ve proje ile karşılaşmaktayız. Bunlardan biri de, Ikea’nın destekleriyle kurulan Space 10, “Daha iyi bir günlük yaşam” yaklaşımıyla, inovatif araştırmalarını sürdüren araştırma-tasarım laboratuvarıdır. Space 10’in, 2018 yılında başlattığı, 147 farklı ülkeden 169.000 kişinin katıldığı “2030 yılında birlikte nasıl yaşayacağız?” (How will we co-live in the year 2030) başlıklı bir proje yürütmektedir (Güncel olarak proje online olarak devam etmekte ve her geçen gün katılımcı sayısı artmaktadır) İngiltere, New York gibi dünyanın önde gelen metropollerinde de sayıları her geçen gün artan birlikte yaşam mekânlarının, ‘yeni yaşam planını’ çizmeden önce; insanların tercihlerini, endişelerini göz önünde bulundurmak ve geleceğin yaşam alanlarını tasarlariken daha iyi kararlar vermek, projenin amaçları olarak sıralanmaktadır (URL-10). Eğlenceli grafik anlatım dili ile oluşturulan araştırmanın sonuçlarına; projenin internet sitesinde ülke, yaş aralığı, cinsiyet gibi seçenekleri çeşitlendirerek detaylı erişim sağlamak mümkündür. Araştırmanın öne çıkan genel sonuçları ise;

- Amaç para biriktirmek değil sosyalleşmek,

- Araştırmaya katılanların 4 ila 10 kişilik küçük topluluklarda yaşamayı tercih ettiğini ortaya koyuldu
- Katılımcıların çoğunun farklı etnik kökenlerden ve yaşlardan insanlarla birlikte yaşamayı tercih ettiğini belirtti
- Tüm katılımcıların çocuksuz çiftlerle ve bekar kadınlarla yaşamayı tercih ettiklerini,
- En az tercih edilen ev arkadaşlarının ise küçük çocuklar ve gençler olduğu ortaya çıkmıştır. (URL-11)

Şimdiye kadar 169.000 kişiye ulaşan bu interaktif dijital anketten elde edilen bilgileri; cinsiyet, demografik veri, lokasyon, etnik köken ve sosyal statu gibi filtrelerle incelemek de mümkündür. Türkiye’den katılımcıların da yer aldığı bu projedeki verilerin, tez çalışması içerisinde yapılacak olan ankete ilave olarak gerekli altyapıya oturtularak tez içerisinde değerlendirilmesi öngörülmektedir.

4.4 Alternatif Hanehalkı ve Yaşam Modeli

“Artık insanlar, yaşamları boyunca çok farklı hanehalkı yapılarına dahil olabilmektedir. Dolayısıyla hem konut tasarımı, hem de kent, içerdiği konut stoku açısından bu çeşitliliğe cevap vermelidir. Çoğu kent gibi İstanbul da, işe rahat ulaşmayı, alışverişe, sosyal hayat ve aktivitelere, eğitim olanaklarına yakın olmayı, tercih eden alternatif hanehalklarına yönelik mekânsal ve ekonomik açıdan uygun seçenekler bakımından çok kısıtlıdır. Kat karşılığı inşaat yapma fikrinden uzaklaşılması yeni ve alternatif hanehalkı türlerinin konut piyasasındaki varlığını artıracaktır.” (Ünsal, 2008).

Alternatif kelimesinin TDK’da yer alan kelime anlamına bakıldığında; “seçenek, değişik, farklı, karşı, alması” kelimeleri bulunmaktadır. Alternatif yaşam ise aileye alternatif olarak çeşitlenen yaşam biçimlerini ifade etmektedir. Aileye alternatif olarak çeşitlenen hanehalklarını ve aile tanımının geçmişten günümüze nasıl şekillendiğini anlayabilmek için önce literatürde “aile” kavramını irdelenmek gerektiği düşünülmektedir.

Aile kelimesi, köken olarak Latince ‘famulus’ -evcil köle- kelimesinden gelmektedir. ‘Familia’ ise ‘tek efendiye bağlı olan kölelerin bütünü’ anlamına gelmektedir (Güler, 1992).

Amerikalı antropolog George P. Murdock, 250 farklı toplum örneğini incelediği sosyal yapı üzerine yaptığı çalışma sonrası 20. yy ortalarında en iyi bilinen aile tanımını yapmıştır. Murdock, her toplumda bazı aile biçimlerinin var olduğu ve aile tanımını formüle etmeyi mümkün kılan ortak bir kalıp olduğu sonucuna varmıştır.

“Ortak yerleşim yeri, ekonomik işbirliği ve yeniden üretim özellikleri ile belirlenen bir sosyal gruptur. En az ikisi toplumsal olarak onaylanmış bir cinsel ilişki sürdüren, her iki cinsiyetten yetişkinleri içerisinde barındıran ve cinsel olarak birlikte yaşayan yetişkinlerin sahip olduğu veya evlat edindiği bir ya da daha fazla çocuğu içerir.”(Murdock, P. 1949)

1960'lı yıllara gelindiğinde, alternatif yaşam tarzı seçimleriyle karakterize edilen çiftlerin payı, yani evli olmayan çocuklu veya çocuksuz birlikte yaşayan çiftler, eşcinsel çiftler, grup evlilikleri, komünler vb. birçok batı ülkesinde artmıştır. Fakat Avrupa'da da bu artışın toplumda kabul görmemesi nedeniyle 1970'lerde ve 1980'lerde de, birçok aile araştırmacısı hala geleneksel aile tanımlarını kullanmayı tercih etmekteydi. (Ünsal, 2008) 1987'de Eleanor Macklin, 1950'lerde kullanılanlara benzer şekilde, geleneksel aile tanımını kullanmaktaydı:

“Bir erkek ile bir kadın arasında, erkeğin birincil sağlayıcı ve nihai otorite olduğu, çocuklu, yasal, ömür boyu süren, cinsel açıdan münhasır bir evlilik”
(Macklin, E. 1987)

1980'lerde Avrupa ülkelerinin çoğunda alternatif yaşam düzenlemelerinin popülaritesinin arttığı görülmektedir. Bu gelişmeye rağmen, yeni aile biçimleri ve yaşam düzenlemeleri, çoğu politikacı tarafından hala standart dışı ve geleneksel normatif aileye kıyasla sapkın görülüyor, hatta “aile” olarak algılanmıyordu (Jallinoja, 1994). Normatif aile tanımına bağlı kalan araştırmacılar varken, aile biçimlerinin çoğulluğuna ve alternatif yaşam tarzı seçeneklerine giderek artan bir ilgi göstermeye başlayan başka araştırmacılar da vardı. Aile biçimlerinin çeşitliliğinin genel olarak kabul görmesi, aile tanımının genişleyeceğini açıkça ortaya koymaktaydı. Rapoport, ailede meydana gelen değişiklikleri bu şekilde ifade etmiştir:

"Bugünün aileleri, aile hayatının nasıl olması gerektiğine dair tek bir ağır basan normun olduğu bir toplumla başa çıkmaktan, çok sayıda normun meşru ve aslında arzu edilir olarak kabul edildiği bir topluma geçiş içindedir" (Rapoport, 1982).

Amerikalı sosyolog Judith Stacey (1996) de ailede meydana gelen değişiklikleri; tek baskın aile modelinden giderek artan çeşitlilikteki aile ilişkilerine doğru sürüklenme

olarak tanımlamıştır. Stacey'ye göre, batılı aileden "postmodern aile" olarak bahsetmeye başlamanın zamanı gelmiştir. "Geleneksel aile"nin aksine, postmodern aile cinsiyet ve akrabalık düzenlemeleri açısından kararsız olarak nitelendirilmektedir.

1990'lı yıllara gelindiğinde ise; evliliğin, artık aile kurmak için gerekli bir ön koşul olmadığı ülkeler varken, boşanmanın bile kabul edilemeyeceği ülkelerde hâlâ varlığını sürdürüyordu. Birlikte yaşamamanın çiftlerin çocuk sahibi olabileceği uygun bir ortam olarak kabul edilip edilmediği de ülkeler arasında farklılık gösteriyordu. Örneğin İskandinav ülkelerinde birlikte yaşama, evlilikle eşit bir temel kazanmıştı. Buna göre, İskandinav sosyologları tarafından sağlanan aile tanımlarının, Norveçli aile sosyologlarının aşağıda belirttiği gibi, ailenin geleneksel tanımlarından çok daha geniş bir resmini vermesi şaşırtıcı değildir:

"Genellikle, 'aile' terimi en az iki kişiyi ifade eder, Norveç deyiimiyle 'yatağı ve masayı paylaşan iki yetişkin' , bir ya da daha fazla çocuk için ebeveynlik sorumluluğu üstlenen bir ya da daha fazla yetişkin. Ebeveyni ya da ebeveynleriyle aynı evi paylaşan bir veya daha fazla yetişkin çocuğa/çocuklara da atıfta bulunabilir" (Leira, A. 1996).

Kandiyoti, (1984) aileye alternatif konut kullanım biçimlerini;

- Evlenmeden birlikte yaşayan iki cinsiyetli çiftler/eşcinsel çiftler,
- Birlikte oturmaktan sürdürülen orta ve uzun vadeli ilişkiler,
- Tek ebeveynli aileler,
- İşlerinden ötürü ayrı oturan evliler
- Gönüllü bekarlık

şeklinde sınıflandırmaktadır. Bu çeşitlilik ise doğrudan farklı yaşam alanı ihtiyaçlarını doğurmaktadır. Alternatif yaşam modeli ise, alternatif hanehalklarının yaşam şekillerine cevap verebilecek konut kullanım biçimlerini ifade etmektedir.

Aileye alternatif konut kullanım biçimlerinin oluşmasındaki etkenler; ailenin dönüşümü, modern toplumun gelişimi, kadının eğitim seviyesinin artması - kadının işgücüne katılımı, ev içi rollerin değişimi, teknoloji ve iletişimin gelişerek yaşanan globalleşme olarak sıralanabilir.

Şehirlerin nüfusunun artmasından sonra 1970'li yıllarda Avrupa ve Amerika'da sayıları giderek artan alternatif hanehalklarına yönelik olarak; modern yaşamla beraber gelen "yalnızlık, yalıtılmışlık, yabancılaşma" gibi duygulara engel olmaya yönelik yapıcı, sosyalleştirici, birleştiriciliği teşvik eden projeler üretilmeye başlanmıştır. Bu projeler aynı zamanda bireylerin gündelik yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik;

mekânsal örgütlenme çözümleri ve alternatif yaşam çevreleri olarak ortaya çıkmıştır. Bu projeleri; işbirlikçi konutlar (co-housing), paylaşılan konutlar, hosteller, teleköyler olarak sıralanabilir (Ünsal, 2008).

Alternatif yaşam sistemi oluşumlarının uygulanması paralelde, tarihsel açıdan gelişen işbirlikçi konut birimlerinin dönemsel sıralamasını takip etmektedir. Bu gelişim süreci “4.3 Müşterek Mekân - 4.3.1 İşbirlikçi Konut” başlıkları altında detaylı olarak ele alınmıştır.

SSCB’de Çağdaş Mimarlar Derneği, 1926’da "İşçiler için Konutların Ön Tasarımına Yönelik Yoldaşlık Yarışı" ilan etmişler ve yeni konut tipolojilerinin geliştirmesine yönelik bir çağrıda bulunmuşlardır. Amacı, yalnızca Sovyetler Birliği’ndeki işçi barınma sıkıntısını çözmek değil, en önemlisi, "topluluk kavramı kapsamına giren yeni ilişkileri" kolaylaştırmak aynı zamanda bireysel ve kolektif arasındaki ilişkiyi daha geniş bir şekilde yeniden tanımlamaktır. Çağdaş Mimarlar Derneği (OSA), kadınların özgürleşmesine yardımcı olmak için bilinçli bir girişimde hem bireysel yaşam birimi ölçeğinde hem de konut binası ölçeğinde sistematik olarak yenilikçi çözümler geliştiren ilk şirkettir (Movilla, 2020). Çağdaş Mimarlar Derneğinde yer alan mimarların görevleri yalnızca ülkenin büyük şehirlerindeki konaklama eksikliğine bir çözüm sağlamak değil, aynı zamanda tam anlamıyla sosyalleşmiş bir hayata geçiş yapan bir topluma uygun bir çerçeve olarak konutları yeniden tanımlamaktır. Rus Devrimi’nin manzarasından doğan yeni fikirler, sınırları aştı ve bilgiyi ve bir bütün olarak toplumu ilerletmek için evrensel fikirler haline gelmiştir.

5. METROPOLDE ALTERNATİF YAŞAM SİSTEMİ TASARIMI VE BİR İÇ MEKÂN TASARIM MODELİ

“İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Tasarımı ve İç Mekân Tasarım Model Önerisi” başlıklı tez çalışması kapsamında geliştirilen örnek model çalışmasının odaklandığı nokta; başta konut hakkı gerekliliklerinin, güncel kullanıcı ihtiyaçlarının ve teknolojinin yakın gelecekte hayatımıza getireceği olumlu gelişmeleri örnek modele adapte edilmesidir. Bunun yanı sıra; metropol şartlarında yaşayan aileye alternatif olarak çeşitlenen hanehalklarının ulaşması gereken konforlu yaşam alanlarına bir iç mimar olarak nasıl öneriler geliştirilebileceği üzerine çalışılmıştır. Bu doğrultuda örnek modelin her aşaması, tez literatür çalışmasına ilave olarak yapılan anket çalışması, oluşturulan işlevsel kriterler, dünyadan güncel proje ve model araştırmaları ile geliştirilmiştir.

5.1 Araştırma Konusu

Metropollerde yaşayan nüfusun artması, sosyolojik olarak ailenin çözülmesi, küreselleşen dünya, pandemi ve depremler ile beraber metropolde yaşam farklılaşmakta, yeterli alternatif yaşam sistemlerinin İstanbul metropolünde bulunmaması nedeni ile kalabalıklaşan kent mekânlarında barınma ihtiyacını karşılamak giderek zorlaşmaktadır.

Alternatif hanehalklarının çeşitlenmesi ve nüfus içindeki oranının artması konut birimlerine; mekânsal organizasyonların farklılaşması ve fonksiyonların dönüşmesi gibi değişimler getirmiştir. Alternatif hanehalklarının seneler içerisinde metropollerde sayısının artmasına rağmen konut stoğu çift gelirli aile yapısı üzerine tek tipleşmiş ve aileye alternatif olarak çeşitlenen hanehalklarının ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Buna ilave olarak pandemi, ekonomik kriz ve depremler sonrası “konut krizi” halini alan emlak sektörü, insan onuruna yakışır bir şekilde barınma ve konut hakkını karşılayamayacak duruma gelmiştir.

Çalışma kapsamında; İstanbul metropolünde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek ve Y kuşağı alternatif hanehalkları analiz edilmiştir. Spesifikleştirilen örneklem kümesi

doğrultusunda, bu bireyler için konfor şartları düşük mekânlarda yaşamak zorunda kalmak yerine; konforlu, kolektif, paylaşım ve dayanışma odaklı, ekonomik ve sosyolojik olarak sürdürülebilen yeni bir yaşam modeli için iç mekân sistem tasarımı ortaya koyulmuştur.

Tez çalışmasının kapsamı, metropolde konut iç mekânları olarak belirlenmiştir. Çalışma alanı olarak İstanbul metropolü seçilmiş, literatür taraması sırasıyla aşağıdaki konu başlıkları çerçevesinde tamamlanmıştır.

- Metropol kavramı ve metropol insanı
- İstanbul'da metropol hayatı,
- Kent hakkı ve konut hakkı
- Konut sorunu ve konut krizi
- Demografik dönüşüm ve ailenin dönüşümü
- Konut biçimlenişleri
- Müşterek-İşbirlikçi konut kavramı
- Alternatif Hanehalkı ve Yaşam Modeli

Tez ve örnek model tasarım çalışmasında, literatür taramasına ilave olarak; örneklem kümesi üzerinde 100 kişilik bir anket çalışması yapılmıştır.

5.1.1 Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma tekniğinin kullanılmasının nedeni ise; araştırma yapılacak olan bireylerin mevcut deneyimlerinden faydalanarak, literatür taramasına ilave olarak bu deneyimlerin yorumlanmasıyla önerilerin geliştirilmesidir. Seale (1999) tarafından ifade edildiği üzere, bir problemin çözümüne yönelik olarak gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir. Bu süreçte, araştırmacı nitel verilerin analizinde kendi öznel duygu ve düşüncelerini yorumlayıcı ve eleştirel bir yaklaşımla ortaya koymaktadır. Nitel araştırmada olguyu netleştirmek ve derinleştirebilmek amacı ile örneklem kümesi oluşturulmuştur. Örneklem kümesi 1980-1999 yılları arasında doğan ve Y kuşağı

olarak kabul edilen kişiler üzerinden oluşturulmuştur (Örneklem kümesi, 5.2.1 başlıklı bölümde detaylı bir şekilde açıklanmıştır.).

Türkiye’de en büyük metropol şehrinin "İstanbul" olması nedeniyle İstanbul metropolü çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak seçilen örneklem kümesi üzerinden 100 kişi ile, 57 sorudan oluşan bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasındaki veriler içerik analizi ile oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. İçerik analizi, tümevarımcı bir analiz türüdür ve araştırılan olgu veya olayın kökenlerine odaklanmaktadır. Bu yöntem, verilerin kodlanmasıyla birlikte altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İçerik analizinde anket, görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen veriler, dört aşamada analiz edilmiştir;

1. Verilerin kodlanması, kategori ve temaların bulunması (önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama-anket sorularının oluşturulması)
2. Verilerin kodlara göre düzenlenmesi
3. Bulguların tanımlanması
4. Bulguların yorumlanması

Bu aşama sonrasında ise tezde izlenen yöntemler sırasıyla;

1. Anket verileri ve dünyadan örnek model araştırmaları doğrultusunda genel tasarım kriterleri ve yaşam alanlarının ihtiyaçlarını karşılayacak ilkeler oluşturulmuştur.
2. Aileye alternatif hanehalklarını oluşturan bireylerin, konut yaşamında farklılaşan yaşam biçimleri, konut içi deneyimlere göre sınıflandırılmıştır.
3. Sınıflandırılan yaşam biçimleri üzerinden, tasarım çalışması yapılacak olan modül seçilmiştir.
4. Genel tasarım kriterleri, çalışma yapılacak modüle göre özelleştirilerek detaylandırılmıştır.
5. Detaylanan tasarım kriterlerine göre üç boyutlu tasarım çalışması, diagrafmatik anlatımlar, plan ve kesit çalışmaları üretilmiştir.

5.2 Anket Çalışması

Anket çalışması, içerik analiz yönteminin I. aşaması “verilerin kodlanması, kategori ve temaların bulunması” doğrultusunda, tez kapsamında sorgulanan ; Fenomenolojik, faydacıl ve teritoryal deneyimler, eylem ve kullanım, bireysellik, sosyallik-sosyal ilişkiler, aidiyet, benimseme, sağlamlık kavramları üzerinden üç aşamada oluşturulmuştur:

- İlk aşamada kullanıcı ile ilgili demografik veriler sorgulanmış,
- İkinci aşamada bireylerin mevcut konut durumları analiz edilmiş,
- Üçüncü aşamada ise konut üzerinden gelecek ve beklentileri sorgulanmıştır.

Şekil 5.1’de yer alan grafikte soruların kod ve kategorilerin yer aldığı çizelgeyi görebilirsiniz.

Şekil 5.1 : Anket Sorularının Hazırlanma Diyagramı (Yılmaz, C. 2023)

Kullanıcının mevcut durum analizi ve gelecek-beklentilerine dair bilgiler aşağıdaki ana başlıklar ile ele alınmıştır;

- Kullanıcı ile ilgili analizler (demografik veriler)
- Mekânın fiziksel verileri
- Mekânın planlanması ve faydacılığı (Mekânsal eylem ve kullanım)
- Mekânsal konfor elemanları
- Mekânsal bağlılık / Aidiyet / Atmosfer
- Mekânın sosyalleşmeye elverişliliği (Kişisel Etkinlik & Komşuluk ilişkileri)
- Esneklik / Akışkanlık & Farklılaşma
- Banyo - Mutfak (ıslak hacimler) alanı mevcut durum & beklentiye dair analizler
- Uyuma - Yaşam alanı mevcut durum & beklentiye dair analizler

5.2.1 Örneklem Kümesi

Örneklem kümesi 1980-1999 yılları arasında doğan, lisans ya da yüksek lisans mezunu ve Y kuşağı olarak kabul edilen kişiler üzerinden oluşturulmuştur. Çalışmada Y kuşağının seçilmesinin nedenleri ise;

- Ailenin çözülümü ve alternatif hanehalkları oluşumunda bir geçiş kuşağı olması,
- Güncel olarak meslek sahibi olmaları - genç profesyonellerden oluşması
- Teknolojiye olan yatkınlıkları olarak sıralanmaktadır.

Örneklem kümesi, İstanbul metropolünde çalışan, metropolün kültür-sanat alanlarının merkezinde ikamet eden ve ailesinden hiçbir destek almadan yaşayan Y kuşağı bireyler olarak spesifikleştirilmiştir.

Örneklem kümesi;

- Alternatif hanehalkı içerisinde yer alan
- Y Kuşağı (1980-1999 yılları arasında doğan)
- İstanbul Metropolünde yaşayan,
- Şehrin kültür-sanat mekânlarına yakın olarak ikamet eden,

- Lisans ya da yüksek lisans mezunu (eğitim seviyesi yüksek - genç profesyoneller)
- Aktif olarak çalışma hayatını sürdüren
- Ailesinden ekonomik destek almadan yaşayan bireyler olarak spesifikleştirilmiştir.

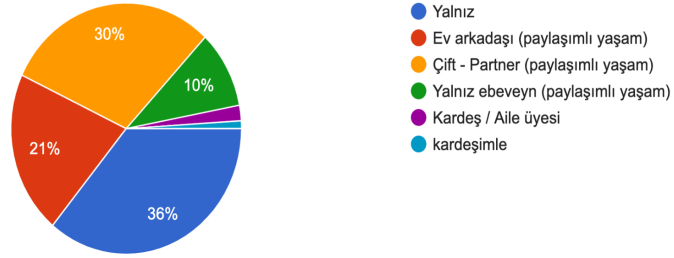
5.2.2 Bulgular

"İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması" başlıklı anket, İstanbul metropolünde çalışan ve yaşayan, lisans, yüksek lisans, doktora mezunu Y kuşağı (1980-1999 doğumlu) bireyler ile yapılmıştır. Ankete 100 kişi katılmıştır, geri dönüş oranı %98 olarak hesaplanmıştır. Araştırma anketi 57 sorudan oluşmaktadır, grafik olarak ve madde madde sıralanan bulgular aşağıda yer almaktadır, verilerin analizleri ise değerlendirme bölümünde açıklanmıştır. Anket sonuçlarının tamamı ise tezin ekler bölümünde yer almaktadır.

- ❖ Ankete katılan katılımcıların demografik profili şu şekildedir: %39'u 1985-1990, %37'si 1990-1995, %16'sı 1995-1999 ve %8'i 1980-1985 yılları arasında doğan Y kuşağı bireylerden oluşmaktadır.
- ❖ Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde %69'u lisans mezunuyken, %24 ile yüksek lisans ve %6 ile doktora mezunudur.
- ❖ Katılımcıların iş sektörlerine bakıldığında %60'ı sanat, tasarım, reklam gibi yaratıcı sektörlerde çalışırken, %8'i mühendislik ve diğer %8'i ise bilişim, teknoloji sektörlerinde çalışmaktadır (Kalan %24'lük kesim ise birbirinden farklı bir çok meslek grubunu içerisinde barındırmakta, fakat sektör olarak bu meslek grupları birbirinden ayrılmaktadır.).
- ❖ Şekil 5.2'de yer alan grafikte görüldüğü gibi; Katılımcıların hanehalkı yapısı incelendiğinde, %36'sı yalnız yaşamaktadır. %30'u çift veya partneriyle birlikte yaşarken, %21'i ev arkadaşıyla birlikte yaşamaktadır. %10'u ise yalnız ebeveyn olarak hanehalkı yapısını oluşturmaktadır.

Bulunduğunuz konutta yalnız ya da paylaşımlı olarak mı ikamet ediyorsunuz? (çift - partner olarak, arkadaş olarak, yalnız ebeveyn)

100 yanıt

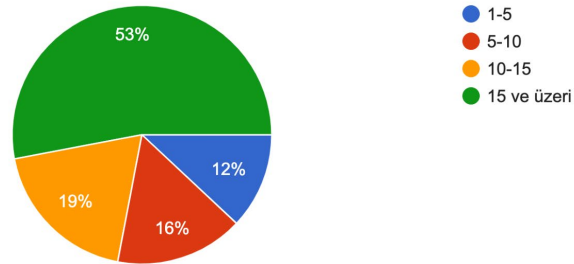

Şekil 5.2 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:04 (Yılmaz, C. 2023)

- ❖ Katılımcıların evcil hayvan sahiplik durumu ve evcil hayvan türleri incelendiğinde %50'si evcil hayvana sahip değildirken, diğer %50'si evcil hayvanlarla birlikte yaşamaktadır. Bu gruptaki katılımcıların %31'i kedi, %23'ü köpek ve %2'si balık sahipleridir.
- ❖ Şekil 5.3'te görülen grafikte, anket katılımcılarının İstanbul'daki ikamet sürelerine bakıldığında, %53'ü 15 yıl ve üzeri süredir İstanbul'da yaşamaktadır. %19'u 10-15 yıl, %16'sı 5-10 yıl ve %12'si ise 1-5 yıldır İstanbul metropolünde ikamet etmektedir.

İstanbul'da kaç senedir ikamet ediyorsunuz?

100 yanıt

Şekil 5.3 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması soru:06 (Yılmaz, C. 2023)

- ❖ Konut durumlarına göre, ankete katılan katılımcılarının %78'i kirada otururken, %22'si ise ev sahibidir.
- ❖ İstanbul'un semtlerine göre dağılıma bakıldığında, katılımcıların %34'ü Kadıköy, %20'si Beyoğlu, %16'sı Beşiktaş'ta ikamet etmektedir. Diğer %12'lik

kesim ise Şişli'nin yanı sıra Kağıthane, Bahçeşehir, Fatih, Üsküdar, Ümraniye, Ataşehir, Tuzla, Pendik gibi semtlerde yaşamaktadır.

- ❖ Konutlarında ikamet süreleri incelendiğinde, %64'ü bulundukları konutta 1-3 yıl, %18'i 3-5 yıl ve %12'si 5-7 yıldır ikamet etmektedir.
- ❖ Şekil 5.4'de yer alan grafikte görüldüğü gibi; konut büyüklüğüne göre dağılıma bakıldığında, ankete katılanların %38'i 60-80 metrekare, %30'u 80-120 metrekare konutlarda yaşamaktadır. %19'u 120 metrekare ve üzeri, %13'ü ise 40-80 metrekarelik konutlarda ikamet etmektedir.

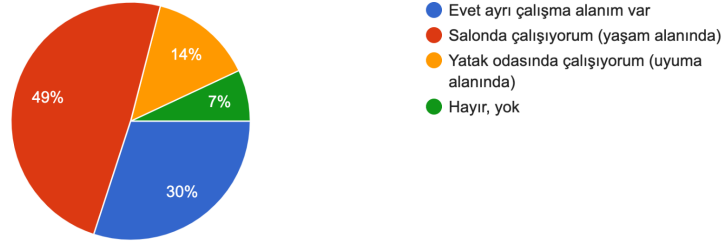

Şekil 5.4 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması
soru:12 (Yılmaz, C. 2023)

- ❖ Katılımcıların %35'i bulundukları konutu m² olarak oldukça yeterli bulmaktadır, %33'ü ise yeterli bulurken %32'si ise hiç yeterli bulmamaktadır. Öte yandan, katılımcıların %65'i bulundukları konutu yeterli bulmasına rağmen, %56'sı mevcut konutlarını değiştirmek istemektedir. Ayrıca, katılımcıların %55.6'sı ikamet ettikleri semti değiştirmek istememektedir.
- ❖ Katılımcıların mevcut konutlarında; %61 balkon, %10 bahçe, %7 teras gibi açık alanları bulunurken, %26'sının konutlarında ise hiçbir açık alan bulunmamaktadır.
- ❖ Katılımcıların %96'sı balkon-teras-bahçe gibi açık alanı bulunan konutlarda yaşamak istediklerini belirtmişlerdir.
- ❖ Pandemi dönemiyle birlikte, konutta kalıcı deneyimlerin sorgulandığı 18. soruda katılımcılar birden çok seçeneği tercih edebilmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların %64'ü kişisel etkinliklerini evde daha çok gerçekleştirdiğini, %46'sı evde daha çok yemek yaptığını, %43'ü evde daha çok sosyalleştiklerini ve spor yaptıklarını belirtmiştir.

- ❖ Şekil 5.5’de yer alan soru ve grafikte, çalışan genç kullanıcıların örneklem kümesinde yer alması ile çalışma mekânları sorgulanmıştır. Katılımcıların %49’u yaşam alanlarında, %30’u ayrı çalışma alanlarında, %14’ü uyuma alanlarında çalışırken, %7’sinin ise konutlarında kendilerine ait çalışma alanı yer almamaktadır.

Bulunduğunuz konutta kendinize ait çalışma alanınız var mı?
100 yanıt

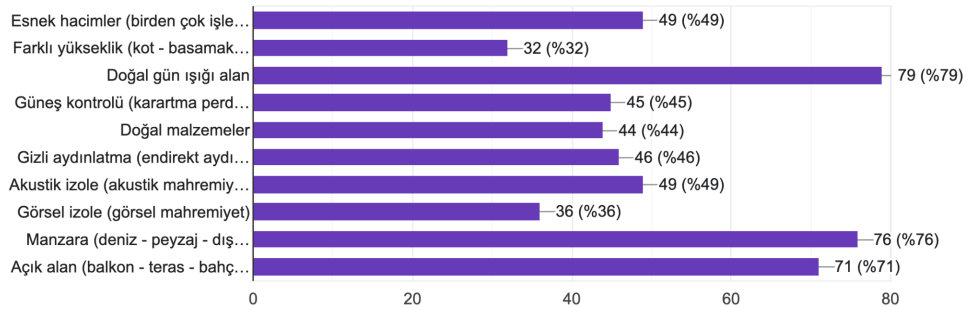

Şekil 5.5 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması
soru:19 (Yılmaz, C. 2023)

Ankette yer alan 1-21. sorularda kullanıcıların demografik yapısı ve mevcut konut deneyimi sorgulanırken, 22. sorudan itibaren kullanıcıların hem mevcut konutlarındaki uyuma-yaşam alanları ve ıslak hacim (banyo-mutfak) deneyimleri hem de bir konuttan beklentileri bu mekânlar üzerinden sorgulanmıştır.

- ❖ Şekil 5.6’de, konutta yer alan yaşam alanı, gelecek beklentiler üzerinden sorgulanmıştır. Birden çok seçeneğin seçilebildiği 22. soruda katılımcılar sırasıyla en çok; doğal gün ışığı alan, manzaralı, açık alana açılan, akustik izole, birden çok işleve hizmet eden, güneş kontrollü, görsel izole ve farklı yükseklik-kotlarda mekânlar tercih etmektedir.

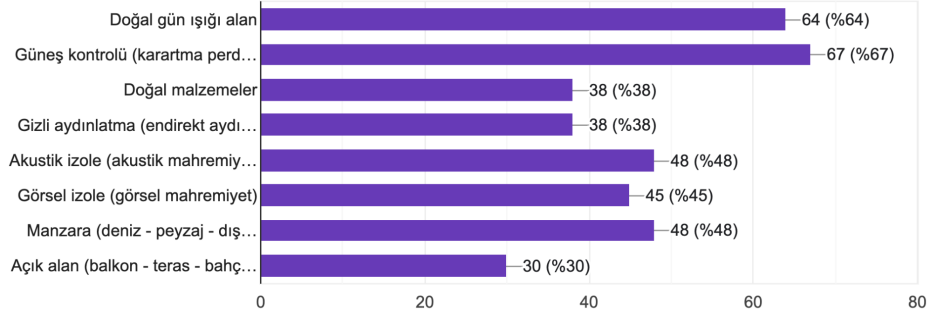
Yaşam alanınız için nasıl bir mekan (hacim) tercih edersiniz?
100 yanıt

Şekil 5.6 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması
soru:22 (Yılmaz, C. 2023)

Uyuma alanınız için nasıl bir mekan (hacim) tercih edersiniz?

100 yanıt

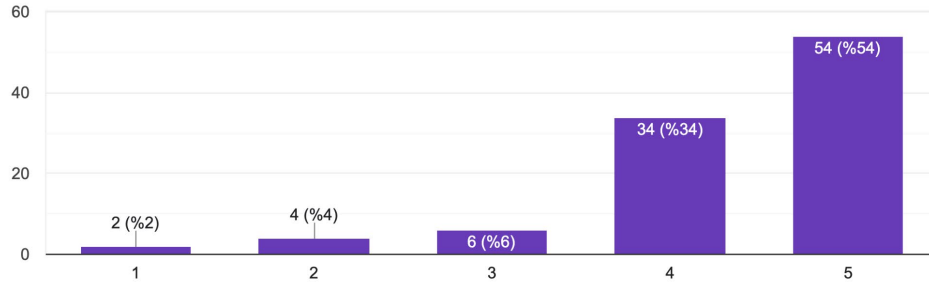

Şekil 5.7 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması
soru:23 (Yılmaz, C. 2023)

- ❖ Ankette yer alan 24, 25, 26 ve 27. sorularda, katılımcıların yaşam alanlarıyla ilgili güvenlik, konfor şartları ve duygusal bağları sorgulanmıştır.
- ❖ Şekil 5.8’de yer alan grafikte de görüldüğü gibi, mekânla kurulan bağın sorgulandığı 27. soruda, %88 oranla çok bağ kurarım (5) - bağ kurarım (4) geri dönüşleri alınmıştır.

Yaşadığınız mekanla bağ kurar mısınız?

100 yanıt

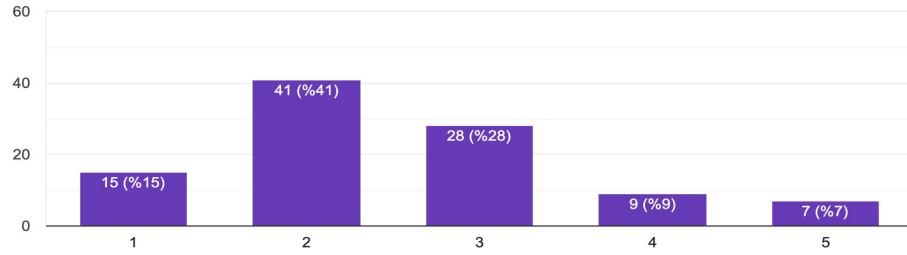
Şekil 5.8 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması
soru:27 (Yılmaz, C. 2023)

- ❖ Mekânla bağ kurulmasını sağlayan öğeler olarak ise; bitkiler (%75), sanat-tasarım öğeleri (%72), manzara peyzaj (%72), kitap ve dergiler (%52), evcil hayvan (%47), tütsü-mum yakmak (%35) olarak sıralanmıştır
- ❖ Komşuluk ilişkilerinin sorgulandığı 31. soruda, katılımcıların sadece %4’ünün çok iyi (5) ve %12’sinin iyi (4) komşuluk ilişkilerinin olduğu yanıtı alınmıştır. Benzer düşünce yapısına sahip insanlarla komşuluk ilişkisi kurmayı tercih edenlerin oranı ise (%48) ile çok isterim (5) ve (%22) isterim (4) olmuştur.

- ❖ Aynı mekân içerisinde hangi eylemlerin bir arada sürdürüldüğü sorusuna ise katılımcıların %90'ı mekân olarak salon cevabını vermiş ve bir arada sürdürülen eylemleri ise çoktan aza: yemek yemek, sosyalleşmek, çalışmak, spor yapmak olarak sıralamıştır.
- ❖ Şekil 5.9'de yer alan grafikte de görüldüğü gibi, yaşanan mekândaki mobilyaların yerini sıklıkla değiştir misiniz sorusuna %7 çok sık ve %9 sıklıkla yanıt verilmiştir.

Yaşadığınız mekandaki mobilyaların yerlerini sıklıkla değiştir misiniz?

100 yanıt

Şekil 5.9: İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması
soru:27 (Yılmaz, C. 2023)

- ❖ Konutta gelecek beklenti, tercih ve isteklerin sorgulandığı sorularda ise kullanıcılar; depolama alanlarını ıslak hacim (banyo-mutfak) ve yaşam alanında %50 oranla kapalı, %42 oranla yarı açık ve %8 oranla açık tercih etmiştir.
- ❖ Birden çok seçeneğin seçilebildiği, konutta yapay aydınlatma tercihlerinin sorgulandığı sorularda ise kullanıcılar; ıslak hacim (banyo-mutfak) mekânlarında %60 oranla gizli aydınlatma, %41 tavan spotu ve %30 oranla yönlendirilebilir aydınlatma tercih etmiştir.

Yaşam alanı (salon) ve uyuma mekânı (yatak odası) gibi mekânlarda %60 oranla gizli aydınlatma (endirekt aydınlatma), %55 zemin aydınlatması (lambader), %28 oranla sarkıt ve %27 oranla aplik tercih edilmiştir.

- ❖ Birden çok seçeneğin seçilebildiği, ıslak hacim, yaşam ve uyuma alanında yapmak isteyeceğiniz değişikliklerle ilgili sorularda ise;

Mutfak'ta sırasıyla; %62 atmosfer, %60 malzeme yenileme, %43 fonksiyonel ihtiyaçlar (duvar kırma-mekân genişletme), %41 ise tesisat olarak yanıtlanmıştır.

Banyo’da sırasıyla; %68.8 malzeme yenileme, %60 atmosfer, %44 tesisat ve %25 fonksiyonel ihtiyaçlar olarak sıralanmıştır.

Uyuma alanında sırasıyla; %64 atmosfer, %49 mobilya yenileme, %46 malzeme yenileme ve %29 fonksiyonel ihtiyaçlar olarak sıralanmıştır.

Yaşam alanında sırasıyla; %66 mobilya yenileme, %58 atmosfer, %57 malzeme yenileme, %32 fonksiyonel ihtiyaçlar ve %31 tesisat (mekanik-elektrik) olarak sıralanmıştır.

- ❖ Şekil 5.10’da yer alan atık ayrımı ile ilgili soruya %33.3 evet, %45.5 oranla bazen ve %21.2 oranla hayır cevabı verilmiştir.

Şekil 5.10 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması
soru:27 (Yılmaz, C. 2023)

- ❖ Şekil 5.11’de yer alan, yapılan atık yönteminin sorgulandığı soruda ise çoğunlukla plastik, kağıt, organik, cam ve metal atıklar cevabı alınmıştır.

Şekil 5.11 : İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Çalışması
soru:27 (Yılmaz, C. 2023)

- ❖ Mutfak ihtiyaçları için basit tarımla olan kullanıcı ilgisinin sorgulandığı soruda ise, %78.8 oranla hayır ve %20.2 ile evet yanıtı alınmıştır.

5.2.3 Değerlendirme

“Kullanım, konuta bir anlam yükler ve bu anlam, konutun işlevselliğini ifade eder. Bu döngü, konutun nasıl kullanılacağını ve içindekiler için ne anlam ifade ettiğini belirler. Bir kullanıcı konuta yerleştiği günden itibaren, mevcutta olan fiziki yapı değişmektedir. Çeşitli ilişkiler ve deneyimler konutu “ev” olarak anlamlandırmaya başlamıştır. Her şeye rağmen kullanıcı, bulunduğu barınağı ne kadar zorlu şartlar altında olursa olsun, kendisine uydurmanın yollarını bulmaktadır.” (Alga, 2005)

değerlendirme | şikayetler

yetersiz ışıklandırma
gürültülü ortam
kötü havalandırma
dar ve sıkışık mekanlar
yetersiz depolama alanı
eksik veya kötü tasarlanmış işlevsellik
kalitesiz veya yıpranmış yapı malzemeleri
enerji verimliliği eksikliği
kötü ses yalıtımı
erişilebilirlik sorunları
yetersiz mutfak veya banyo düzenlemeleri
iklim kontrolü zorluğu (ısıtma veya soğutma)
eşya düzenlemesi ve ergonomi eksikliği
düşük güvenlik önlemleri
ulaşım ve park sorunları

değerlendirme | talepler

doğal gün ışığı alan mekanlar
manzaralı konutlar
açık alana açılan mekanlar (balkon, teras, bahçe vb.)
akustik izolasyonu olan mekanlar
birden çok işleve hizmet eden mekanlar
güneş kontrolü sağlayan mekanlar
görsel izolasyonu olan mekanlar
farklı yükseklik ve kotlarda mekanlar
esnek ve çok amaçlı kullanılabilen mekanlar
verimli çalışma alanları
estetik ve dikkat çekici iç mekanlar
yaratıcı ve yenilikçi tasarımlar
sürdürülebilir ve çevre dostu özelliklere sahip konutlar
iyi havalandırma ve temiz hava sağlayan mekanlar
evcil hayvanlar için uygun konutlar

Şekil 5.12: Anket verileri değerlendirme (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.12’de yer alan görselde, anket verilerinin sonuçları “talepler ve şikayetler” başlıkları altında özet olarak yer almaktadır.

Ankete katılan Y kuşağı bireylerin verilerini detaylı olarak değerlendirdiğimizde;

- Ankete katılan bireyler, büyük bir çoğunlukla 1985-1995 arasında doğan Y kuşağı bireylerdir. 2023 yılı itibarıyla 28-38 yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır.
- Ankete katılan katılımcıların (%99)’u en az lisans mezunudur. Nicel olarak, yüksek oranda yüksek lisans ve doktora takip etmektedir. Bu durum, örneklem kümesinde yer alan, ankete katılan Y kuşağının eğitim düzeyinin yüksek olduğunu ve yenilikçi düşünceye daha açık bir kuşak olabileceğini göstermektedir. Bu bireyler, klasik konut tipolojisi yerine, alternatif yaşam sistemlerine yönelik farkındalık ve bilinç düzeylerini arttırabilir bir kuşak olarak değerlendirilebilir.
- Anket katılımcılarının büyük bir çoğunluğu (sanat, tasarım, reklam) yaratıcı sektörlerde çalışmaktadır. Yaratıcı sektörde profesyonel yaşamlarını sürdüren bu kuşak, daha esnek, sürdürülebilir ve toplumsal etkileşimi yüksek bir yaşam sürdürmeyi tercih edebilir.

- Katılımcıların hanehalkı yapısına baktığımızda; önemli bir kısmı yalnız yaşamaktadır. Ancak partneriyle birlikte yaşayanların oranı da dikkate değerdir. Bu durum, bireylerin bağımsızlık ve özgürlük arayışında olduğunu ve alternatif yaşam sistemlerinin bu tercihlere cevap verebileceğini göstermektedir.
- Evcil hayvan sahiplik durumuna bakıldığında, ankete katılanların nicel olarak yarısından fazlasının evcil hayvan sahibi olduğu görülmektedir. Çoğunlukla kedi ve köpek gibi evcil hayvanlar bireylerin konut yaşamlarına eşlik etmektedir. Mekânla kurulan bağın sorgulandığı soruda da ‘evcil hayvan’ mekânla bağı arttırıcı bir öge olarak öne çıkmaktadır. Bu da, Y kuşağı bireylerinin hayvan dostlarıyla birlikte yaşayabilecekleri, doğaya yakın ve hayvansever bir yaşam tarzına ilgi duyduklarını, aynı zamanda evcil hayvan sahipliğinin konutla olan bağı güçlendirdiğini göstermektedir. Tasarlanacak projede, yol gösterici bir kritere işaret eden bu durum, iç mekân çözümlerinde; evcil hayvan bakımını kolaylaştıracak ve mekânda evcil hayvanların yaşam kalitelerini arttıracak tasarım kriterlerinin yer almasının önemini vurgulamaktadır.
- İstanbul'daki ikamet sürelerine bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun 15 yıl ve üzeri süredir İstanbul'da yaşadığı görülmektedir. Bu durum, bu kuşağın İstanbul'u bir ‘ev’ olarak benimsediğini ve burada uzun vadeli yaşam planları yaptığını göstermektedir. İstanbul metropolünün sunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik imkanlar bu kuşağın yaşam tarzını şekillendirmede etkili olduğu görülmektedir. Bech de metropolü; özgürlüğün, yabancılaşmışlığın ve varoluşun mekânı olarak tanımlamaktadır (Bech, 2013). Bu yabancılaşmaya rağmen, alternatif hanehalkları için de İstanbul metropolünün; özgürlüğün, mevcudiyetin ve kendini bulmanın en uygun mekân olduğu görülmektedir.
- Katılımcıların konut sahiplik durumuna bakıldığında, ankete katılanların çoğunluğunun kira konutlarda yaşadığı görülmektedir. Bu durum iki önemli noktaya işaret etmektedir. Bunlardan birincisi; bu kuşağın İstanbul metropolünde mülkiyet yerine esneklik ve hareketlilik arayan bir kuşak olduğunu göstermektedir. Alternatif yaşam sistemleri de, kira/konut maliyetlerini azaltma ve daha erişilebilir konforlu konut seçenekleri sunma potansiyeline sahiptir. İkinci önemli nokta ise; büyük çoğunlukla kiralık

konutlarda oturan bu bireylerin, yaşadıkları konutu yaşam standartlarına göre şekillendirme fırsatının olmamasıdır. Günümüzde konut politikaları nedeniyle konut sahipliği bir yatırım aracı olarak görülmekte ve ev sahipleri konutlarını, kullanıcı ihtiyaçlarını göznetmeden ‘dört duvar oda-odalar’ olarak kiraya vermektedir. Konut kullanımına farklı dinamikler getiren alternatif hanehalkları, bu durum karşısında yaşadığı mekândan yeterli verimi alamamaktadır.

- Anket katılımcılarının %65'i mevcut konutlarını m² olarak oldukça yeterli bulmaktadır. Bu durum, katılımcıların mevcut konutların m² olarak yeterli olduğunu göstermektedir fakat, katılımcıların %56'sı mevcut konutlarını değiştirmek istemektedir. Bu durum, konutların bazı eksikliklerine ve ihtiyaçların tam olarak karşılanamamasına işaret etmektedir. Yüzey alanı olarak yeterli olan bir mekân, bu mekânın işlevsel olduğunu göstermemekle birlikte, örnek modelde; katılımcıların isteklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, yaşam alanlarının daha işlevsel ve estetik bir şekilde tasarlanması amaçlanmaktadır.
- Katılımcıların %61'i balkonlu konutlarda yaşamaktadır, ancak %26'sının konutlarında hiçbir açık alan bulunmamaktadır. Ayrıca, katılımcıların %96'sı balkon, teras veya bahçe gibi açık alanlara sahip konutlarda yaşamak istediklerini belirtmiştir. Bu veriler; açık alanların önemini vurgulamakta ve örnek model çalışmasına balkon, bahçe veya teras gibi açık alanlar eklemesini gerektirmektedir. Bu açık alanlar, katılımcıların yaşam kalitesini artırmak, doğa, temiz hava ve gün ışığı ile daha fazla etkileşim kurmalarını sağlamak amacıyla tasarlanacaktır. İstanbul metropolünün çarpık kentleşmesi ve yaşanan mekânda komşuluk ilişkilerini artırma gibi kriterler göz önünde bulundurularak açık alanların ‘içe bakan avlular’ şeklinde tasarlanması planlanmaktadır.
- Yaşanan pandemi sonrasında konutta kalıcı deneyimlerin sorgulandığı soruda, katılımcıların sırasıyla en çok; kişisel etkinliklerini evde daha çok gerçekleştirdiğini, evde daha çok yemek yaptığını, evde daha çok sosyalleştiklerini ve spor yaptıklarını belirtmişlerdir. İnsanların evlerinde daha fazla zaman geçirdikleri ve çeşitli aktiviteleri gerçekleştirdikleri bir dönemde, örnek model kapsamında, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayacak esnek ve çok

amaçlı mekânlar tasarlanması gerekliliği duyulmaktadır. Evlerin sadece konut olarak değil, aynı zamanda çalışma, eğlence, spor - sağlık ve sosyal etkileşim için kullanıldığı bir dönemde, mekânların işlevsel ve kullanıcı dostu olması önem kazanmaktadır. Bu veriler, pandemi sonrası mimari tasarımın evrimini ve insanların evlerine olan ihtiyaçlarının kalıcı değişimini göstermektedir. Konutların çok yönlü kullanımını destekleyen esnek ve adaptif mimari - iç mimari çözümlerin önem kazandığı görülmektedir. Alternatif hanehalklarının, konuttaki sosyal etkileşimi, klasik aile tipolojisine göre çok daha geçirgendir, pandemi sonrası konutta sosyalleşme de alternatif hanehalkları içerisinde arttığı görülmektedir. Bireylerin bu gibi değişen ihtiyaçlarına cevap verebilen ve yaşam kalitesini artıran yaşam alanlarının inşa edilmesini sağlamak örnek modeldeki en önemli kriterlerden biri olarak tasarlanmalıdır.

- Çalışan genç profesyonellerin (Aynı zamanda örneklem kümesinin bir kriterini oluşturmaktadır) çalışma mekânlarının sorgulandığı sorudan alınan verilere göre; çalışma mekânlarına ilişkin farklı tercihler ve durumlar olduğu görülmektedir. Bu durumların tercih olabileceği gibi, konutun elverişsizliği nedeniyle olabileceği de tartışılmalıdır. Katılımcıların %49'u yaşam alanlarında (salonda) çalışmayı tercih etmektedir, yaşam alanlarının belli bir bölümünü ya da zaman zaman tamamını çalışma mekânı olarak kullanmayı tercih ettiklerini göstermektedir. %30'luk bir kesim ise ayrı çalışma alanlarında çalışmayı tercih etmektedir. Bu, evlerinde özel bir çalışma mekânı veya ofis alanı oluşturarak daha odaklanmış bir çalışma ortamı yaratmak istediklerini göstermektedir, aynı zamanda kullanıcıların mevcut konutlarının bu imkana olanak sağladığı görülmektedir. Bu kişiler, çalışma ve dinlenme alanlarını ayrı tutmayı tercih ederek verimliliklerini artırmayı hedeflemektedirler. %14'lük bir kesim ise uyuma alanlarında çalışmayı tercih etmekte ve %7'lik kesimin ise konutlarında herhangi bir çalışma alanı bulunmamaktadır. Bu durum ise, bu kullanıcıların evlerinde uygun bir çalışma mekânı oluşturamadıklarını veya farklı bir çalışma ortamına ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Veriler, çalışan genç kullanıcıların çalışma mekânlarına yönelik durumların çeşitlilik gösterdiğini ve farklı tercihlerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum tasarım modeli için önemli bir husustur, çünkü insanların çalışma ihtiyaçlarını karşılayacak uygun mekânları tasarlarlarken esneklik ve çok yönlülük önem

kazanmaktadır. Örnek modelin çalışma alanlarına uygun şekilde düzenlenmesi ve mekânda çalışma verimliliğini destekleyecek atmosferin oluşturulması, çalışan genç kullanıcıların yaşam kalitesini artırabilmekte ve iş-hayat dengesini sağlamalarına yardımcı olabilmektedir. Özellikle pandemi sonrası dünya genelinde yaygınlaşan hibrid ve uzaktan çalışma pratikleri nedeniyle, günümüzde çalışma alanlarının mekâna verimli bir şekilde adaptasyonu önem kazanmaktadır.

- Konutta gelecek beklentilerin sorgulandığı ve birden çok seçeneğin seçilebildiği soruda katılımcılar sırası ile en çok; doğal gün ışığı alan, manzaralı, açık alana açılan, akustik izole, birden çok işleve hizmet eden, güneş kontrollü, görsel izole ve farklı yükseklik-kotlarda mekânlar tercih etmektedir. Doğal ışıktan yararlanmak, güzel bir manzaraya sahip olmak, açık alanlara erişim sağlamak ve akustik izolasyon gibi özellikler, kullanıcılar için önemli birer kriter olarak öne çıkmaktadır. Aynı zamanda, yaşam alanlarının çok işlevli, güneş kontrolü sağlayabilen, görsel izolasyonu olan ve farklı yükseklik ve kotlarda mekânlara sahip olması da tercih edilen diğer özellikler arasında yer almaktadır. Bu veriler, kullanıcıların konutlarında rahat, işlevsel ve estetik açıdan zengin bir yaşam alanı arayışında olduğunu göstermektedir.
- Mekânın atmosferi ve kullanıcıların mekâna olan bağlılığı da tasarımda önemli bir faktördür. Katılımcıların %68.8'i mekânla bağ kurduklarını belirtmişlerdir. Mekânla kurulan bağ arttıran öğeler olarak; Kültürel ve sosyal faktörler, renk ve aydınlatma, mobilya ve düzenleme, doğal unsurlar olarak sıralanabilir. Örnek modelde tasarlanacak mekânların atmosferini ve kullanıcıların mekâna olan bağlılığını artırmak için de uygun aydınlatma, renk ve malzeme seçimlerine odaklanması ve peyzaj öğelerinin mekâna adapte edilmesi planlanmaktadır.
- Katılımcıların komşuluk ilişkilerine yönelik tutumları ve tercihlerine bakılırsa; sadece %4'ü çok iyi komşuluk ilişkilerine sahip olduklarını belirtmiş, %12'si ise ilişkilerin iyi olduğunu ifade etmiştir. Ancak, ilginç bir şekilde, benzer düşünce yapısına sahip insanlarla komşuluk ilişkisi kurmayı tercih edenlerin oranı oldukça yüksektir. %70'lik bir oranla, katılımcılar benzer düşüncelere sahip insanlarla komşuluk ilişkisi kurmayı istediklerini belirtmişlerdir. Bu veriler, katılımcıların mevcut komşuluk ilişkilerinden memnuniyet düzeyinin

düşük olduğunu ve daha çok benzer ilgi ve düşüncelere sahip komşularla iletişim kurmayı arzuladıklarını göstermektedir. Bu durum, komşuluk ilişkilerinin önemini vurgulayarak, insanların sosyal etkileşim ve ortak paylaşımlar açısından daha tatmin edici bir komşuluk deneyimi arayışında olduğunu göstermektedir.

- Anket katılımcılarının aynı mekân içerisinde hangi eylemleri bir arada sürdürdükleri ve yaşam alanındaki mobilyaların yerini ne sıklıkla değiştirdiklerinin değerlendirdiği sorunun verilerine göre; katılımcıların %90'ı birden çok eylemi bir arada gerçekleştirmek için yaşam alanını (salonu) tercih ettiğini belirtmiştir, birarada sürdürülen eylemler çoktan aza sırasıyla; yemek yemek, sosyalleşmek, çalışmak ve spor yapmak olarak sıralanmıştır. Bu veri, yaşam alanının ev içerisinde çok amaçlı bir mekân olarak kullanıldığını ve farklı eylemlerin burada bir araya geldiğini göstermektedir. Diğer bir konu olan mobilyaların yerini sıklıkla değiştirme eğilimi ise daha az yaygın bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sadece %16'sı "çok sık" ve "sıklıkla" mobilyaların yerini değiştirdiklerini belirtmiştir. Bu veri ise; genel olarak katılımcıların yaşam alanlarında mobilya düzenini değiştirme eğiliminde olmadıklarını göstermekte, yaşam alanlarının düzenini ve mobilya yerleşimini daha istikrarlı bir şekilde tercih ettiklerini göstermektedir. Bu durum ise yaşam alanının (salonun) ev içerisinde birçok farklı eylemin bir arada gerçekleştiği merkezi bir nokta olduğunu ve mobilya yerleşiminin daha sabit bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda önerilecek modelde; yaşam alanı mobilyaları mekâna özel sabit mobilya çözümleri ile tasarlanacaktır. Mekândaki esnekliğin önemi doğrultusunda ise mobilyalar; alternatif hanehalklarının ihtiyaçlarına göre işlevleri dönüştürmeye uygun modüller olarak tasarlanacaktır.
- Konutta gelecek beklenti, tercih ve isteklerin sorgulandığı, depolama alanı ve aydınlatma ihtiyacı sorularının verilerine göre; ilk olarak, depolama alanlarıyla ilgili tercihler incelendiğinde, kullanıcıların %50'si ıslak hacimlerde (banyo-mutfak) ve yaşam alanında kapalı depolama alanlarını tercih ettiğini belirtmiştir. %42'si yarı açık depolama alanlarını tercih ederken, %8'i ise açık depolama alanlarını tercih etmiştir. Bu veriler, kullanıcıların genellikle depolama alanlarının daha kapalı, düzenli ve saklama ihtiyaçlarını karşılayacak

şekilde tasarlanmasını istediğini göstermektedir. Konutta yapay aydınlatma tercihleriyle ilgili sorulara bakıldığında, ıslak hacimlerde (banyo-mutfak) kullanıcıların %60'ının gizli aydınlatmayı tercih ettiği görülmektedir. %41'i tavan spotu ve %30'u ise yönlendirilebilir aydınlatmayı tercih etmiştir. Yaşam alanı (salon) ve uyuma mekânı (yatak odası) için ise %60 oranında gizli aydınlatma (endirekt aydınlatma) tercih edilmiştir. Zemin aydınlatması (lambader) %55 oranla ikinci en çok tercih edilen aydınlatma türü olurken, %28'i sarkıt ve %27'si aplik aydınlatmayı tercih etmiştir. Bu veriler, kullanıcıların ıslak hacimlerde daha gizli ve yönlendirilebilir aydınlatmayı tercih ettiğini, yaşam alanlarında ise indirekt aydınlatma ve zemin aydınlatmasının ön planda olduğunu göstermektedir. Konutta depolama alanları ve yapay aydınlatma tercihlerinin, kullanıcıların kapalı, düzenli ve işlevsel bir tasarımı tercih ettiğini ve aydınlatma seçeneklerinde de odak noktasının gizli aydınlatma ve indirekt aydınlatma olduğunu göstermektedir.

- Anket bulgularında, konuttan gelecek beklentilerin sorgulandığı sorularda, malzeme yenileme de önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların %68.8'i mevcut konutlarında malzeme yenileme yapmayı tercih etmektedir. Bu veri, projenin malzeme seçimlerine ve yenileme süreçlerine odaklanarak, yaşam alanlarının daha modern ve güncel bir görünüme sahip olmasını sağlamasını gerektirmektedir. Aynı zamanda bu veri, konutu meta bir yatırım aracı olarak gören ev sahiplerinin kiraladıkları konutlardaki iç mekân yapı malzemelerinin konforlu, işlevsel ve modern olmadığını göstermektedir.
- Yapılan atık yönteminin sorgulandığı sorunun verilerine göre katılımcıların %33.3'ü atık ayrımı yaptıklarını belirtirken, %45.5'i bazen cevabını vermiş, %21.2'si ise atık ayrımı yapmadığını ifade etmiştir. Bu veriler, atık ayrımının herkes tarafından düzenli olarak yapılmadığını göstermektedir. Atık yöntemleriyle ilgili soruda ise, katılımcıların çoğunlukla plastik, kağıt, organik, cam ve metal atıkları ayırdığını belirtmiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların en yaygın olarak geri dönüşüm için plastik, kağıt, organik, cam ve metal atıkları ayrıştırdıklarını göstermektedir. Bu, çevresel bilincin arttığını ve atık yönetimi konusunda farkındalığın olduğunu gösteren olumlu bir bulgudur. Ancak, atık ayrımıyla ilgili soruda katılımcıların büyük bir çoğunluğunun atık ayrımı yapmadığını veya sadece bazen yaptığını belirttiğini

unutmamak önemlidir. Bu veriler, atık yönetimi konusunda hala iyileştirilmesi gereken alanların olduğunu göstermektedir. İç mekân tasarımına adapte olabilecek ve atık ayrımının kolaylaşmasını sağlayacak tasarım eklentileri ile; sürdürülebilir bir yaşam tarzının teşvik edilmesi ve doğal kaynakların korunmasına katkı sağlanabilir. Bu nedenle, önerilecek modelde atık ayrımını göz önünde bulundurularak, daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir yaşam ortamı yaratmak hedeflenmektedir.

“İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırması” başlıklı anketten elde edilen verilere göre, İstanbul metropolünde ikamet eden, Y kuşağı alternatif hanehalkları yaşadıkları ya da yaşamak istedikleri mekândan beklentilerini; konfor, doğayla iç içe, toplumsal etkileşim, esneklik ve sürdürülebilirlik gibi faktörleri içeren belirli beklentiler olarak sıralamıştır. Ankete katılan ve tezin örneklem kümesini oluşturan bu bireyler, yaşadıkları mekânlarda rahatlık ve konforun yanı sıra sosyal etkileşimi önemsemekte ve topluluk yaşamına katılabilecekleri ortamlar aramaktadır. Yaşam alanlarında farklı fonksiyonlara hizmet edebilen esnek yapı elemanları ya da mobilya gibi kavramlar da önemli bir beklenti olarak öne çıkmaktadır. Bu bireyler, profesyonel hayatları, özel ve sosyal yaşamları arasında hareketlilik imkanına ihtiyaç duymaktadır. Aynı zamanda, çevresel ve sürdürülebilirlik kaygıları da bu bireylerin tercihlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. İstanbul'da alternatif yaşam sistemlerinin bu beklentilere cevap verebilecek şekilde tasarlanması ve sunulması, bu bireylerinin ilgisini çekme potansiyeline sahiptir.

Anket sonucu elde edilen verilere dayanarak, İstanbul'un sunduğu imkanlarla birlikte alternatif yaşam sistemlerinin bu kuşağın tercihlerine ve ihtiyaçlarına cevap verebileceği söylenebilir. Tasarlanacak olan iç mimari model, katılımcıların tercihlerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, modern, işlevsel ve estetik yaşam alanları sunmayı hedeflemektedir. Açık alanların önemi, atmosferin etkisi, güncel ve doğal yapı malzemeleri gibi faktörler projenin temel odak noktaları olacaktır. Aynı zamanda İstanbul'un gelecekteki konut projeleri ve kentsel dönüşüm çalışmalarında, alternatif hanehalklarının istekleri doğrultusunda şekillenen bu faktörlerin dikkate alınması, Y kuşağı bu bireylerinin kentteki yaşam kalitesini artırmaya yardımcı olacaktır.

5.2.4 Uluslararası Örnek Model Araştırması

Çalışma kapsamında; uluslararası mimarlık yayınlarında yer almış ya da mimarlık alanında prestijli ödül kazanmış, “konut” kavramı üzerinde şekillenen tez kapsamındaki tasarım çalışmasına yol gösterebilecek farklı ölçeklerde ve özgün amaçlara odaklanan dört proje araştırılmıştır. Araştırılan projelerin konuyu ele alış biçimini somutlaştırması nedeniyle örnek modele fayda sağlaması düşünülmektedir. Seçilen örnek projeler sırasıyla;

1. Kwong von Glinow - “Kule İçinde Kule”
2. Alejandro Aravena - “Şili Sosyal Konut Projesi”
3. Space 10 - “Hayal Et (Imagine)”
4. The Why Factory - Wego: Kişiyi Özel Konut (Tailor-made Housing) olarak sıralanmaktadır.

Chicago stüdyosu, Kwong von Glinow'un Şekil 5.13'te görselleştirmesi yer alan “Kule içinde kule” başlıklı Hong Kong metropolü için tasarlanmış öneride, konut modülleri üst üste dizilmiş katlardan oluşmaktadır. Önerilen modelin amacı ise metropollerdeki tipik bir sorunu çözmeye çalışmakta; eksik kalan komşuluk ilişkileri ve sosyal etkileşim eksikliği.

Şekil 5.13 : Kwong von Glinov, Hong Kong (Dezeen, 2018)(URL-12)

Özelleştirilebilir şekilde gelecekteki sakinlerin ihtiyaçlarına göre oluşturulan her modül, proje alanı dışında monte edilerek bir apartman bloğu oluşturmak için üst üste istiflenecektir. Her birimin art arda gelen her katı daha küçük bir alana sahip olarak tasarlanmış, bu da yaşam modüllerinin üst katları arasında boşluk açılmasını sağlamaktadır. Birimler arasında meydana gelen boşlukların, bina sakinleri arasında komşuluk ilişkilerini arttırmak ve bilinçli topluluk oluşturmak için açıldığı vurgulanmaktadır.

Şekil 5.14 : Kwong von Glinow, Hong Kong (Dezeen,2018)(URL-12)

Koridorların genellikle kullanılmayan alanlar olduğunu farkederek projenin tasarımcıları, Hong Kong metropolündeki gün geçtikçe yalnızlaşan konut kullancılarına tasarladıkları model ile çözüm üretmeyi hedeflemektedir. Prefabrike olarak, kullanıcı ihtiyaçlarına göre üretilen modüler yapı ise bina sakinlerine evlerinin tasarımında esneklik sunmak için tasarlanmıştır. Projenin tasarımcılarından Von Glinow: *“Her yaşam ünitesindeki birimlerin piramit benzeri düzenlemesi, konutlar arasında dahili bir koridor ve sahanlık ağı oluşturmaktadır. Bu alanlar, konut sahipleri için özel balkonlar olarak kullanılabildiği gibi, ortak bahçelerde insanların çamaşırlarını birimler arasında asabilecekleri yerler ya da insanların komşularıyla oturup eğlenebilecekleri alanlar olarak kullanılabilmektedir”* şeklinde açıklamaktadır. Proje kapsamında yer alan iç mekânlar ise, konut sakinlerinin bireysel alanlarını kendi yöntemleriyle özelleştirmesine olanak tanıyan çok basit donanımlar olarak tasarlanmıştır.

Alejandro Aravena'nın Şili'deki Sosyal Konut projesi, 2016 yılında Pritzker Ödülü'ne layık görülen bir çalışmadır. Bu proje, yoksul ve dezavantajlı kesimlere uygun fiyatlı ve sürdürülebilir konut sağlama hedefiyle yola çıkmış ve toplumsal eşitsizlikleri azaltmak ve insanların yaşam koşullarını iyileştirmek için inovatif tasarım yaklaşımlarını benimsemiştir. Projede, insanların kendi evlerini inşa etmelerini sağlayan esnek bir yapı sistemi sunulularak, yerel toplulukların da aktif katılımına teşvik sağlanmıştır. Böylece proje, sadece konut sorununa çözüm sunmakla kalmamış, aynı zamanda toplumsal bir dönüşümün de parçası olmuştur.

• Alejandro Aravena - Şili 2003, Social Housing, pritzker prize 2016

Şekil 5.15 : Sosyal Konut Pritzker Ödülü 2016, Alejandro Aravena- Şili 2003
(Dezeen,2016) (URL-13)

Proje, kullanıcıların mekândaki boşlukları zaman içinde bireysel ihtiyaçlarına göre şekillendirebildiği ve bu süreçte genel mimari tasarım kararının korunduğu bir yaklaşımı temsil etmektedir. Şekil 5.16’de yer alan fotoğraflardan, sol tarafta inşa sonrası çekilen bir görüntüyle karşılaşırken, sağ taraftaki fotoğrafta ise kullanıcı deneyimi sonrasında dolan boşlukları ve mekândaki yaşamı görebiliriz. Bu projede, yapının blokları arasındaki boşluklar, kullanıcıların kişisel tercihlerine göre basit malzeme çeşitleriyle doldurulabilmekte ve asıl yapı elemanının ritmik tekrarlarıyla birlikte genel mimari tasarım kararı korunmaktadır. Bu sayede, Sosyal Konut projesi, insanların mekâna aktif katılımını teşvik eden ve kişiselleştirme imkanı sunan bir yaklaşımı benimsemektedir.

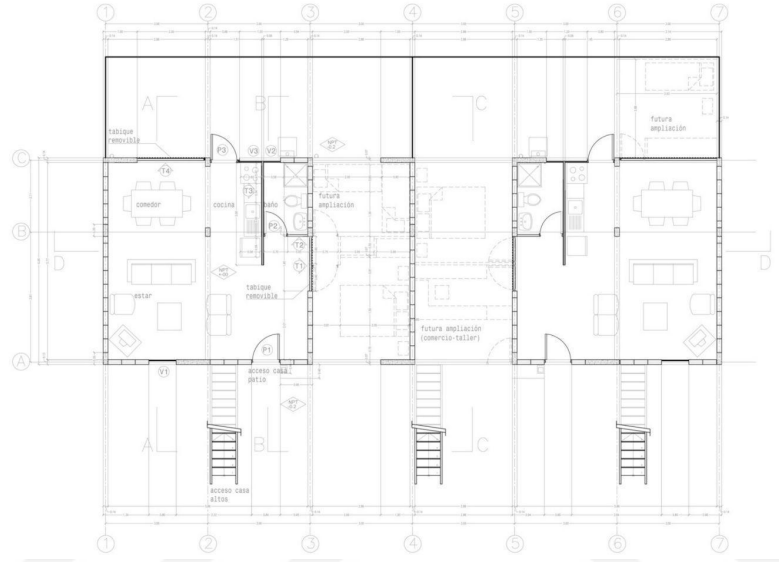

Şekil 5.16 : Sosyal Konut Pritzker Ödülü 2016, Alejandro Aravena- Şili 2003
(Dezeen,2016) (URL-13)

“Şu anda şehirlerde yaşayan 3 milyon insandan 1 milyonu fakirlik sınırının altında yaşamaktadır. 2030 yılı itibarıyla şehirlerde yaşayan insan sayısı 5 milyonu bulacak ve fakirlik sınırının altındaki insan sayısı 2 milyona yükselecektir. Bu da her aile için her hafta 10 bin dolar harcayarak 1 milyon insana ev yapabileceğimiz anlamına geliyor. Barınma konusundaki kısıtlamalar da göz önünde alındığında, bu problemi çözmek için insanların kendi kaynak ve inşa etme kapasitelerinin devlet ve sektör kaynaklarıyla birleştirilmesi gerektiği ortaya çıkıyor. Bu nedenle biz de herkesin kendini problemin değil ama çözümün bir parçası hissedebileceği bir açık sistem oluşturarak uygun kanalları harekete geçirmek istedik.”

Elemental (Alejandro Aravena), bu nedenle Şekil 5.17’te örnek plan ve kesitleri bulunan proje çizimlerini açık kaynak halinde yayınlamaktadır.

• Alejandro Aravena - Şili 2003, Social Housing, pritzker prize 2016

Şekil 5.17 : Sosyal Konut Pritzker Ödülü 2016, Alejandro Aravena- Şili 2003 (Dezeen,2016) (URL-13)

• Alejandro Aravena - Şili 2003, Social Housing, pritzker prize 2016

Şekil 5.18 : Sosyal Konut Pritzker Ödülü 2016, Alejandro Aravena- Şili 2003 (Dezeen,2016) (URL-13)

Bu sayede tasarımcı, herkesin projeye katkıda bulunabileceği ve barınma sorununun

çözümünde etkin bir rol oynayabileceği bir ortam yaratmayı hedeflemektedir.

IKEA'nın inovasyon laboratuvarı Space 10 tarafından yapılan araştırmaya göre; blok zinciri (blockchain) teknolojisi, 3D baskı ve diğer dijital teknolojiler, paylaşımlı konut modellerinin yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Kopenhag merkezli stüdyo 'Imagine' tarafından hazırlanan rapor, dijital platformların ve teknolojik cihazların küresel konut krizini etkileyecek düzeyde yaygınlaşması için gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Bu rapora göre, dijital teknolojiler, konut endüstrisini geliştirmekte yardımcı olabilir ve yeni yaşam biçimlerinin keşfedilmesi ve zorlukların fırsatlara dönüştürülmesi gerektiği görüşünü desteklemektedir. Raporda, dijital teknolojilerin tasarımı dönüştürebileceği, paylaşım ekonomisinin yükselişiyle birlikte ortak yaşamın daha geniş bir şekilde benimsenebileceği belirtilmektedir. Araştırma ayrıca blockchain teknolojisinin sözleşme tasarımında ve üretimde yeni bir yaklaşım sunabileceğini ve "makerspace hareketi"nin özelleştirilmiş üretim biçimlerinin önünü açabileceğini göstermektedir. Aynı zamanda, ortak yaşamı destekleyen bir dizi dijital uygulamanın tanımlandığı ve bu teknolojilerin konut piyasasını tamamen değiştirebilecek potansiyele sahip olduğu ifade edilmektedir. Ancak, bu teknolojilerin daha da geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu araştırma, gelecekteki şehirlerin nüfus artışı ve konut ihtiyacını karşılamada mevcut çözümlerin yetersiz kalabileceğini göstermekte ve birlikte yaşama modellerinin tasarlanması ve uygulanması konusunda ilham verici bir kaynak olmayı hedeflemektedir.

Space10, IKEA'nın yan kuruluşu olarak 2015 yılında kurulmuş, insanların gelecekte nasıl yaşayacaklarını araştırmayı amaçlayan bir tasarım stüdyosudur. Space 10, birlikte yaşamı teşvik eden ve gelecekteki konut alanlarının ve mahallelerin nasıl tasarlanabileceği konusunda düşünmeyi teşvik eden bir oluşumdur. Space 10 tarafından oluşturulan Imagine Projesi ise, teknolojinin ortak yaşam alanlarına dahil edilmesi kapsamında;

- Topluluk eşleştirme
- Paylaşılan yaşamı destekleyen ve güçlendiren dijital uygulamaların oluşturulması
- Konutlarda yaşayan insanları iletişim kurmaya teşvik eden Borigo, bisiklet ve elektrikli süpürge gibi ara sıra kullanılan eşyalar için paylaşım ekonomisi sağlayan üç uygulamalı bir platform olan Omni yer almaktadır.

Space 10 - Co-living report

Space 10 - Co-living report

Şekil 5.19 : Space 10 - Hayal Et (Imagine) Proje Kitapçığı

Şekil 5.20 : Illustration by Max Guther (Space 10 - Imagine project)

<https://maxguther.de/>

Şekil 5.19’de yer alan proje kitapçığı ve Şekil 5.20’de yer alan görselde görüldüğü gibi, geleceğe dair teknoloji destekli ortak yaşam biçimleri illüstratif biçimde görselleştirilmiştir.

The Why Factory (T?F), Winy Maas (MVRDV- kurucu ortağı / mimar ve kentsel planlamacı) liderliğindeki küresel bir düşünce kuruluşu ve araştırma enstitüsüdür. T?F, geleceğin metropolleri için; paylaşımlı yaşam ve kentsel yaşamın sosyal, ekonomik ve çevresel yönlerini araştıran "Geleceğin Şehirleri" serisi, aynı zamanda katılımcı isteğine dayalı tasarım süreçlerinin potansiyellerini araştıran bir çalışma ve kitaptan

oluşmaktadır. Aynı zamanda proje sonucunda ortaya çıkan tasarım çalışması, 1/1 ölçekte Amsterdam'da sergilenmiştir. Şekil 5.21'de yer alan görselde tasarım çalışmasının maket fotoğrafı yer almaktadır.

Şekil 5.21 : The Why Factory - Wego: Kişiyi Özel Konut (Tailor-made Housing).

"Wegocity: "Kişiyi Özel Konut" projesinde, konut biriminin sakinlerinin her birinin istekleri arasında bir müzakere kurarak konut birimlerinin tasarımını belirlemeye yardımcı olan katılımcı süreçleri araştırmaktadır. Proje tasarımcıları, bu katılımcı süreci bir oyun üzerinden kurgulamışlardır. "Wegocity" adlı oyun, her sakinin kişisel özelliklerinden yararlanır ve bu özellikleri mekânsal ihtiyaçlara dönüştürmektedir. Bu şekilde, kullanıcı odaklı konut mimarisinde beklenmedik konut tipolojileri ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma çeşitli üniversitelerden (TU Delft, IIT Chicago, RMIT Melbourne ve Bezalel Academy Jerusalem) öğrencilerin katılımlarıyla birlikte yürütülmüştür. Öğrenciler, enerji tüketimini ve karbon ayak izini kontrol altında tutan sınırlı bir kentsel örüntüyü takip ederek yoğunluğu arzuya dönüştürme zorluğunun üstesinden gelmek için farklı katılımcılar, kültürler ve isteklerle bir araya geldiğinde ortaya çıkan tipolojik bir bilmeceyi kolaylaştıran ve görselleştiren yenilikçi bir araç (bir oyun) geliştirmişlerdir. Projenin, yenilikçi konutlara uygulanmasıyla; metropol

yoğunluğunun arazi kullanımını optimize edebileceğine, eşitsizlikle mücadelede yardımcı olabileceğine ve kentsel gelişmeyi kentsel yayılmaya mahkum eden merkezkaç kuvvete karşı koyabileceğine inanılmaktadır.

Araştırılan örnek projelerde, tez tasarım model çalışmasına yol gösterebilecek öne çıkan noktalar;

- Kullanıcıların tasarım sürecine katılması,
- Teknolojinin tüm süreçlere dahil edilmesi (bu süreçlere topluluk eşleştirme / komşuluk eşleştirme, kullanıcının yaşam alanlarındaki isteklerini / modüllerini seçebildiği dijital arayüz tasarımları, paylaşım ve kiralanabilecek araç/eşyaların takip edilebildiği dijital platformlar, sosyal etkileşimi arttıracak etkinliklerin teknolojik takibinin yapılması, dijital işletim sistemi yönetimi .. şeklinde sıralanabilir)
- Mekânda bırakılacak boşlukların, topluluk ihtiyaçlarına göre kendileri tarafından şekillendirilmesi, bu boşluklar konut/yaşam alanı modüllerinin kesişimlerinde sosyal etkileşimi arttıracak hacimler olarak düşünülmektedir.

olarak sıralanabilir. Örnek projelerde öne çıkan kavramlar dışında, anket verileri ve tasarım kriterleri de ilave edilerek bir tasarım çerçevesi oluşturulması planlanmaktadır.

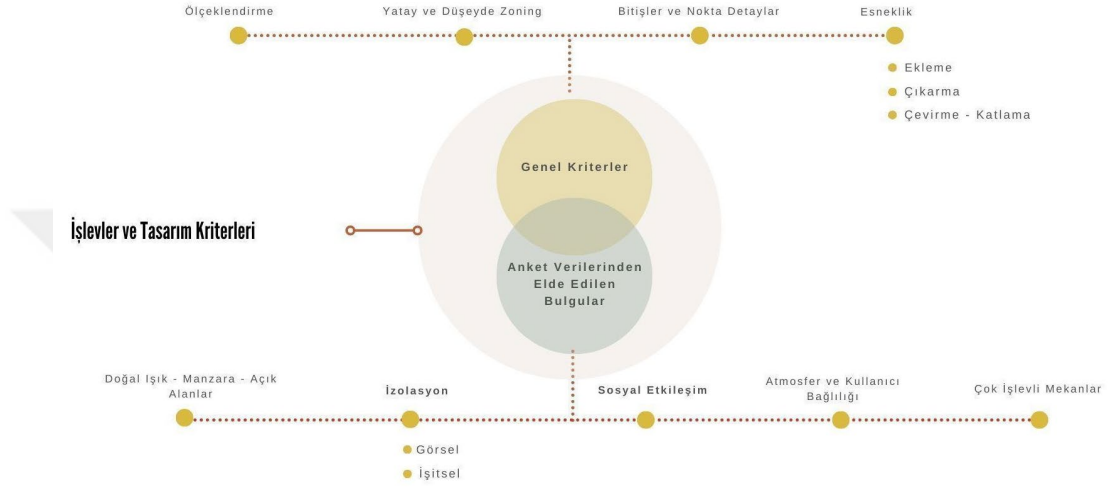
5.3 İşlevler, Tasarım Kapsamı ve Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi

Tez kapsamında; literatür taraması, anket çalışmasından elde edilen veriler ve örnek model araştırmalarına ilave olarak tasarım kriterleri oluşturulmuştur. Tasarım kriterlerinin, örnek model tasarım sürecine odak ve yönlendirme katması amaçlanmıştır. Bu kriterler bir rehber olarak tasarıma yön verecek ve süreci sistematik bir çerçeveye oturtacaktır.

Genel Tasarım kriterleri;

- Ölçeklendirme: Metropol konutunun, alan arsa değeri nedeniyle ölçeklerin minimumda tutularak tasarım modeline adapte edilmesi,
- Yatay ve düşeyde zoning: İşlevsel, görsel, mahremiyet ve kullanıcı deneyimi ile şekillenen yatay zonlama kriterlerine ilave olarak mekânda yer alan yüksekliğin kullanıma katılarak, işlevselliğe değer katılması,

- Esneklik: Kullanıcı ihtiyaçları ve değişen gereksinimlere göre adapte olabilen modüler tasarım elemanlarının mekâna çıkarma, ekleme, çevirme, katlama şeklinde eklenmesi,
- Bitişler ve nokta detaylar: Çok işlevselli mekânsal elemanların, insan ergonomisine uygun olarak detaylandırılması ve mobilitenin malzemenin potansiyelinin kullanılarak sağlanması

Şekil 5.22 : İşlevler ve Tasarım Kriterlerinin Oluşturulması (Yılmaz, C. 2023)

Tasarım kriterlerine ilave olarak;

- Alternatif hanehalkına dahil olan bilinçli çocuksuz çiftlerden, çift gelirli çocuksuz aileler kapsam dışı bırakılmıştır.
- Açık alanlara metropolde basit tarım için uygulamalar entegre edilecektir.
- Ortak birimlerde kullanıma açık atölyeler (sosyal-sanat-tasarım-spor) entegre edilecektir.
- Yapı malzemesi olarak; ekonomik ve sürdürülebilir malzemeler seçilecektir.
- Teknolojik uygulamalar örnek modele adapte edilecektir.

Anket verileri sonucu belirlenen yaşam alanlarının ihtiyaçlarını karşılayacak ilkeler:

1. Esnek ve Çok Amaçlı Mekânlar: Önerilen modelde, yaşayanların çalışma, eğlence, spor, sağlık ve sosyal etkileşim gibi çeşitli aktiviteleri gerçekleştirebileceği esnek ve çok amaçlı mekânlar içermelidir. İyi planlanmış ve maksimum verimle çözümlenmiş bir mekân tasarlanması ve esnek

hacimlerin mekânda tüm işlevlere imkan sunması önerilebilir. Böylece sabit mobilyaların mekâna entegre edildiği bir tasarım sağlanabilir.

2. Doğal Işık ve Manzara: Yaşam alanlarına doğal gün ışığından maksimum düzeyde yararlanacak şekilde tasarlanmalıdır. Ayrıca, güzel bir manzaraya sahip olma imkanı da sunulmalıdır. Doğal ışık ve manzara, kullanıcıların yaşam kalitesini artıracaktır.
3. Açık Alanlar: Balkon, bahçe veya teras gibi açık alanlara sahip konutlar tercih edilmelidir. Bu alanlar, kullanıcıların doğayla daha fazla etkileşim kurmalarını sağlayacak ve yaşam kalitesini artıracaktır.
4. Akustik İzolasyon: İç mekânlarda akustik izolasyon sağlanmalıdır. Bu, sessiz ve sakin bir çalışma ortamı veya dinlenme alanı yaratmak için önemlidir.
5. Güneş Kontrolü: Projeler, güneş kontrolünü sağlamak için uygun önlemleri içermelidir. Bu, kullanıcıların güneş ışığından faydalanırken aşırı sıcaklık veya parlama gibi olumsuz etkileri engellemelerini sağlayacaktır.
6. Görsel İzolasyon: Mekânlar, kullanıcıların gizlilik ve rahatlık ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde görsel izolasyona sahip olmalıdır. Özel alanların korunması ve rahat bir yaşam ortamının sağlanması önemlidir.
7. Atmosfer ve kullanıcı bağlılığı: İç mekânların atmosferini iyileştirmek, kullanıcıların mekâna bağlılık hissini güçlendirmektedir. Endirekt aydınlatma, doğal malzemeler, bitki-peyzaj, kitaplar, sanat ve tasarım öğeleri gibi unsurlarla atmosferi iyileştirme çabası, mekânla bağ kurma hissini arttırmaktadır.
8. Komşuluk İlişkileri: Önerilen modelde, komşuluk ilişkilerini teşvik edecek düzenlemeler içermelidir.

5.4 Tasarım Aşamaları İlk Fikirler ve Tasarım Konseptinin Belirlenmesi

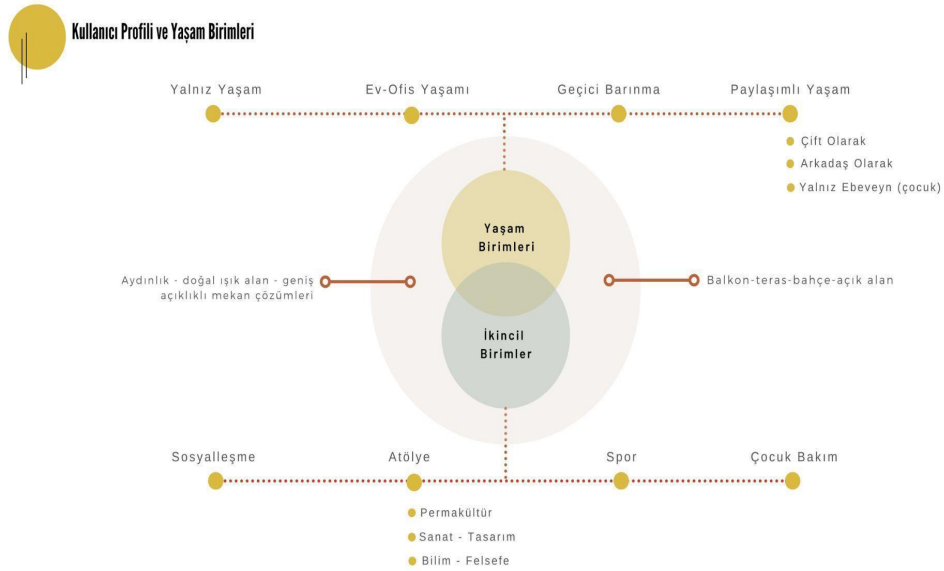
Alternatif hanehalkını oluşturan kullanıcı profilleri (çeşitlenen yaşam birimleri) şekil 5.21’de yer alan tablodaki gibi yaşam birimleri ve ikincil birimler başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Buna göre;

Yaşam Birimleri:

- Yalnız Yaşam
- Ev-ofis yaşamı
- Geçici barınma
- Paylaşımlı yaşam : Çift partner - arkadaş - yalnız ebeveyn olarak

İkincil Birimler:

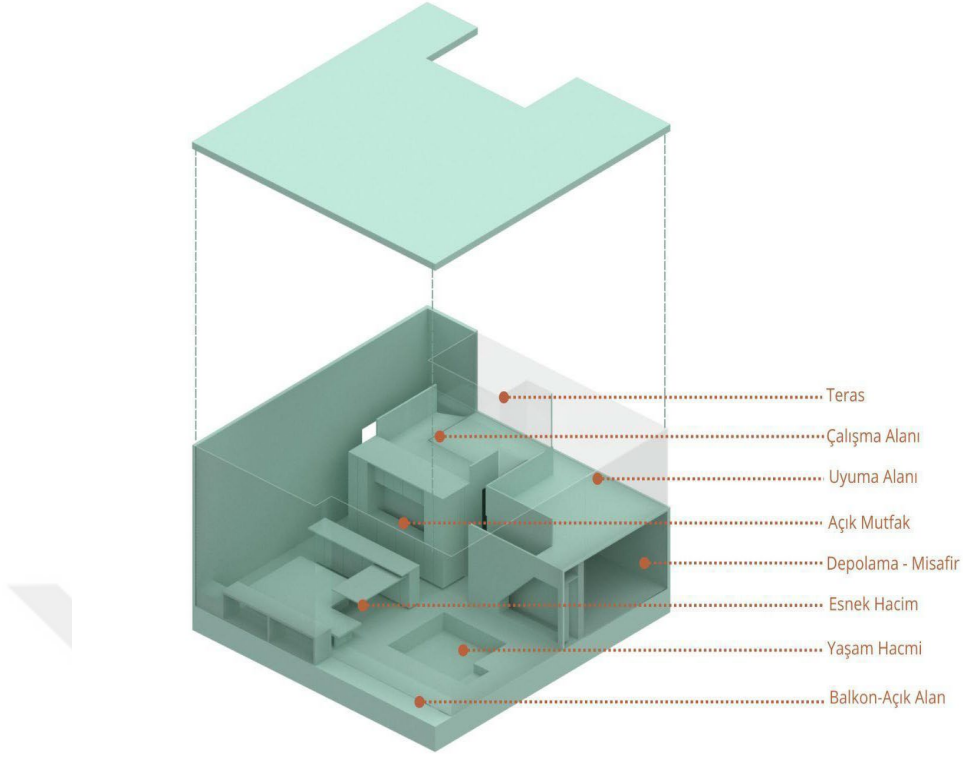
- Sosyalleşme
- Atölyeler: Permakültür - Sanat/tasarım - Bilim/Felsefe
- Spor
- Çocuk bakım birimi olarak sınıflandırılmıştır.

Alternatif hanehalkı: Yalnız yaşayanlar, tek ebeveynli aileler, ve evi paylaşan arkadaşlar : Örneklem kümesi 1980-1999 yılları arasında doğan lisans ya da yüksek lisans mezunu, ve Y kuşağı olarak kabul edilen kişiler üzerinden oluşturulmuştur. Örneklem kümesi, İstanbul metropolünde çalışan, metropolün kültür-sanat / kamusal alanlarının merkezinde ikamet etme istediğinde olan ve ailesinden hiç bir destek almadan yaşayan Y kuşağı bireyler olarak spesifikleştirilmiştir.

Şekil 5.23 : Kullanıcı Profili ve Yaşam Birimleri Grafiği (Yılmaz, C. 2022)

Anket verilerine göre alternatif hanehalkları arasında en yüksek oranla (%36) yalnız yaşam ve yalnız yaşamı takiben çift partner yaşamı (%30) gelmektedir. Yalnız yaşamdan daha komplike bir konut deneyimini oluşturan çift-partner yaşamı tasarım çalışması yapılacak (odak modül) olarak seçilmiştir. Belirlenen tasarım kriterleri ve anket verileri sonucu ortaya çıkan ilkeler doğrultusunda, seçilen odak modül üzerinde konut mekânlarına göre çeşitlenen aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır. Şekil 5.22’de yer alan üç boyutlu diyagramda konut biriminde bulunan mekânlar gösterilmiştir.:

Şekil 5.24 : Fonksiyon Diyagramı (Yılmaz, C. 2022)

- Yaşam Alanı - Kişisel Etkinlik ve Çalışma Alanı;

Doğal gün ışığından yeterli ölçüde faydalanan, dış mekânla görsel ve fiziksel etkileşimi mümkün kılan ve esnek bir hacme sahip olan bir mekân olarak özenle tasarlanmıştır. Bu alan, sosyal etkileşimlerin gerçekleştiği ve ortak etkinliklerin yapıldığı bir merkezdir. Dış mekânla olan ilişki, peyzaj, manzara ve gökyüzü gibi unsurların önemli bir bileşenidir ve kullanıcıların doğayla bağlantı kurmasını sağlar. Ayrıca, çalışma, yemek, kişisel etkinlikler ve spor gibi farklı faaliyetlerin rahatlıkla gerçekleştirilebileceği esnek bir mekân sunmaktadır. Çalışma alanı, yaşam alanının bir parçası olarak üst kotta konumlandırılmıştır. Mutfak dolaplarının üst arka kesitine yerleştirilen çalışma alanı, mekândan maksimum verim almayı amaçlayarak kullanılmayan düşey kottan faydalanmaktadır. Şekil 5.25'teki kesitte, çalışma alanının mekâna nasıl entegre edildiği incelenebilir. Açılır-kapanır panellerle donatılan çalışma alanı, istendiğinde yaşam alanına adapte edilebilir veya kapalı bir mekân olarak kullanılabilir. Aydınlatma için sarkıt ve yerden aydınlatma gibi indirekt aydınlatma yöntemleri tercih edilerek mekâna uygun bir ışıklandırma sağlanmıştır. Yarı açık ve

kapalı depolama alanları da kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla düşünülmüştür. Tüm bu unsurlar bir araya gelerek yaşam alanında etkileyici bir atmosfer yaratmayı hedeflemektedir.

- Uyuma alanı;

Uyuma Alanında, güneş ışığının kontrol edilmesiyle uyku ortamının düzenlenmesini sağlamak amaçlanmıştır. Akustik ve görsel izolasyon önlemleri alınarak, dış etkenlerden kaynaklanabilecek gürültü ve görsel uyarıcıların minimum seviyede tutulması hedeflenmiştir. Ayrıca, uyuma alanında genellikle kapalı depolama alanları tasarlanmış, böylece eşyalar düzenli bir şekilde saklanmaktadır. Gizli aydınlatma yöntemleri kullanılarak, dolaylı ve yumuşak bir aydınlatmanın sağlanması amaçlanmış, rahatlatıcı bir atmosfer oluşturulması hedeflenmektedir.

- Mutfak;

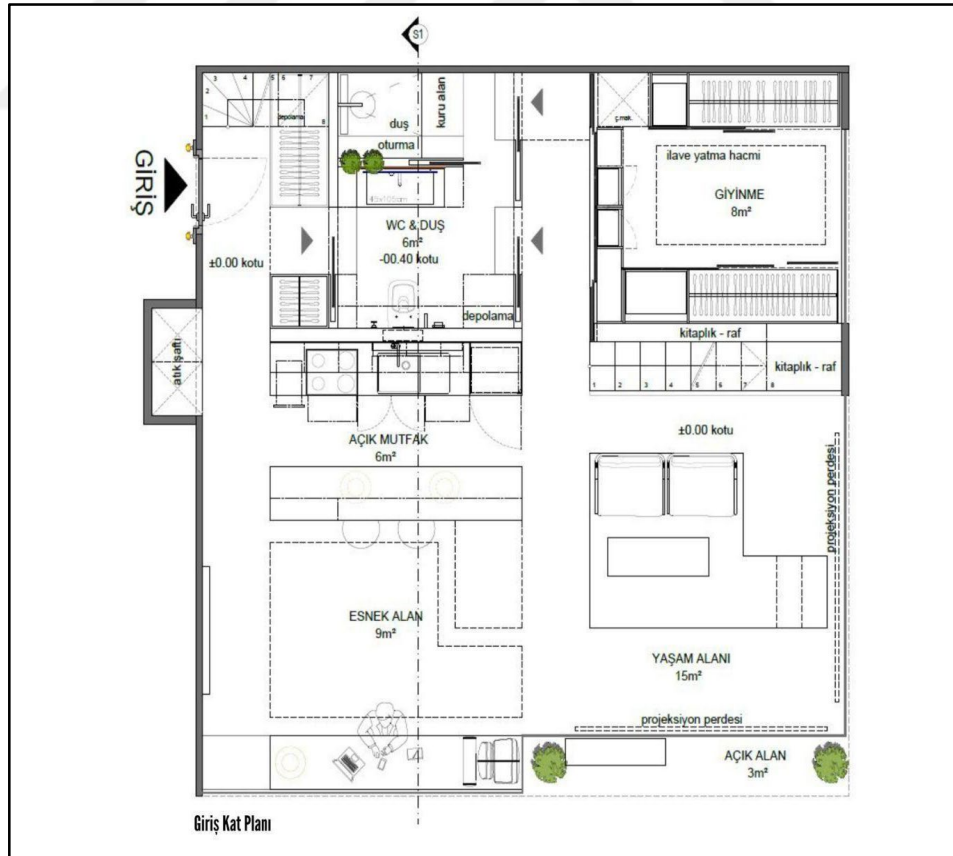
Mutfak, konutun merkezinde, yani evin kalbinde konumlanmaktadır. Tasarımı, istendiğinde açılıp kapanabilen bir yapıya sahiptir ve kapalı durumda servis penceresi gibi detaylarla desteklenmektedir. Bu alanda genellikle yarı açık ve kapalı depolama alanları bulunur, böylece mutfak açık olarak kullanıldığında bile eşyaların düzenli bir şekilde saklanması hedeflenmiştir. Dolap altı tezgah aydınlatması ve aspiratör aydınlatması gibi endirekt aydınlatma yöntemleri kullanılarak, çalışma alanı yeterli şekilde aydınlatılır. Ayrıca, çevresel bilince dikkat edilmesi amacıyla atık ayrıştırma sistemi de yerleştirilmiştir.

- Banyo;

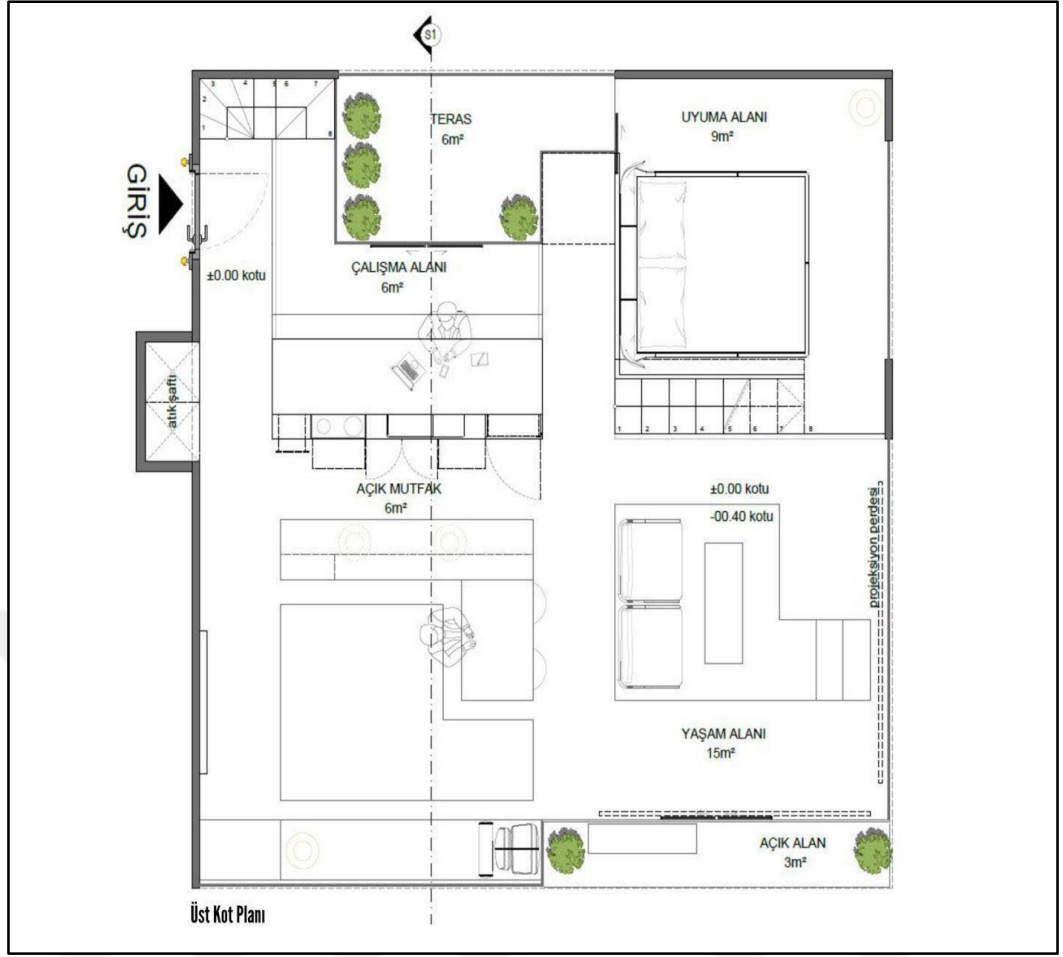
Banyo, tasarlanan modülde eksikotta konumlandırılmış ve birden çok geçiş alanı sağlanarak erişilebilirlik kolaylaştırılmıştır. İhtiyaç ve ergonomiye odaklanılarak duş içerisinde sabit bir oturma alanı tasarlanmıştır. Yarı açık veya kapalı depolama alanları, mekânın gereksinimlerine uygun bir şekilde yerleştirilerek eşyaların düzenli bir şekilde saklanabilmesi sağlanmıştır. Banyonun atmosferini iyileştirmek ve hijyenik malzemelerle donatmak hedeflenmiştir. Duvar aydınlatması, gizli aydınlatma ve tavan aydınlatması gibi çeşitli aydınlatma yöntemleri kullanılarak banyonun aydınlatması sağlanmıştır. Ayrıca, banyo hacminin üst kotunda bir teras veya açık alan bulunması düşünülerek tavan penceresi açılarak doğal gün ışığından maksimum düzeyde faydalanılması amaçlanmıştır.

- Hol-Antre;

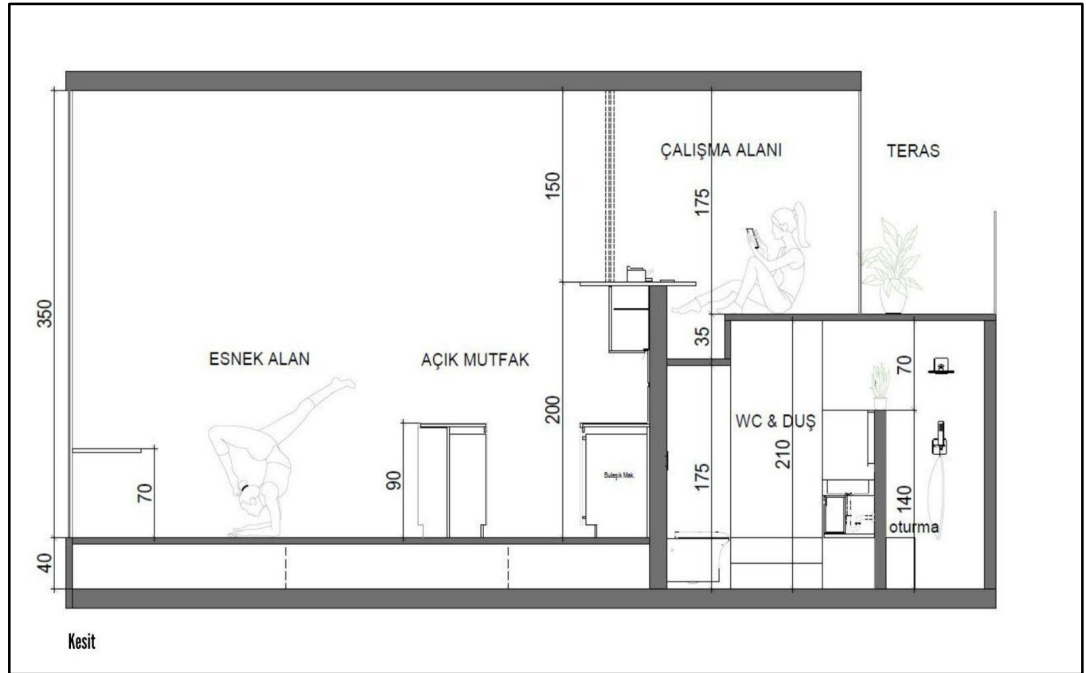
Hol-Antre, konutun giriş noktası ve iç mekânların birleşim noktası olarak önemli bir rol oynamaktadır. Depolama alanı bu alanda büyük bir öneme sahiptir, burada kullanıcılar günlük eşyalarını, merdiven altı depolama ve gizli vestiyer çözümleri içerisinde düzenli bir şekilde saklayabilirler. Aynı zamanda, ıslak hacme (banyo) kolay erişim sağlanması da önemli bir hedef olarak belirlenmiştir, böylece kullanıcılar ıslak hacime rahatlıkla ulaşabilirler, evden çıkmadan ya da konuta giriş yaptıklarında kolay bir şekilde gerekli hijyen şartlarının oluşturulması sağlanmaktadır. Hol-antre, uyuma alanı ve yaşam alanından ayrı olarak tasarlanmıştır, bu da kullanıcıların dinlenme ve sosyal etkileşim ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlar. Atmosfer ve malzeme yenileme bu alanda öncelikli olarak ele alınan faktörler arasındadır. Aplik ve gizli aydınlatma gibi farklı aydınlatma yöntemleri kullanılarak, mekâna istenilen atmosferi sağlamak hedeflenir. Ayrıca, malzemelerin seçimi ve yenilenmesi de dikkate alınarak, hol-antre alanının estetik ve işlevsel bir şekilde tasarlanması amaçlanmıştır.

Şekil 5.25 : Giriş Kat Planı (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.26 : Üst Kat Planı (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.27 : Kesit 1-1' (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.28 : 3D Render Çalışması - 01 (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.29 : 3D Render Çalışması - 02 (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.30 : 3D Render Çalışması - 03 (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.31 : 3D Render Çalışması - 04 (Yılmaz, C. 2023)

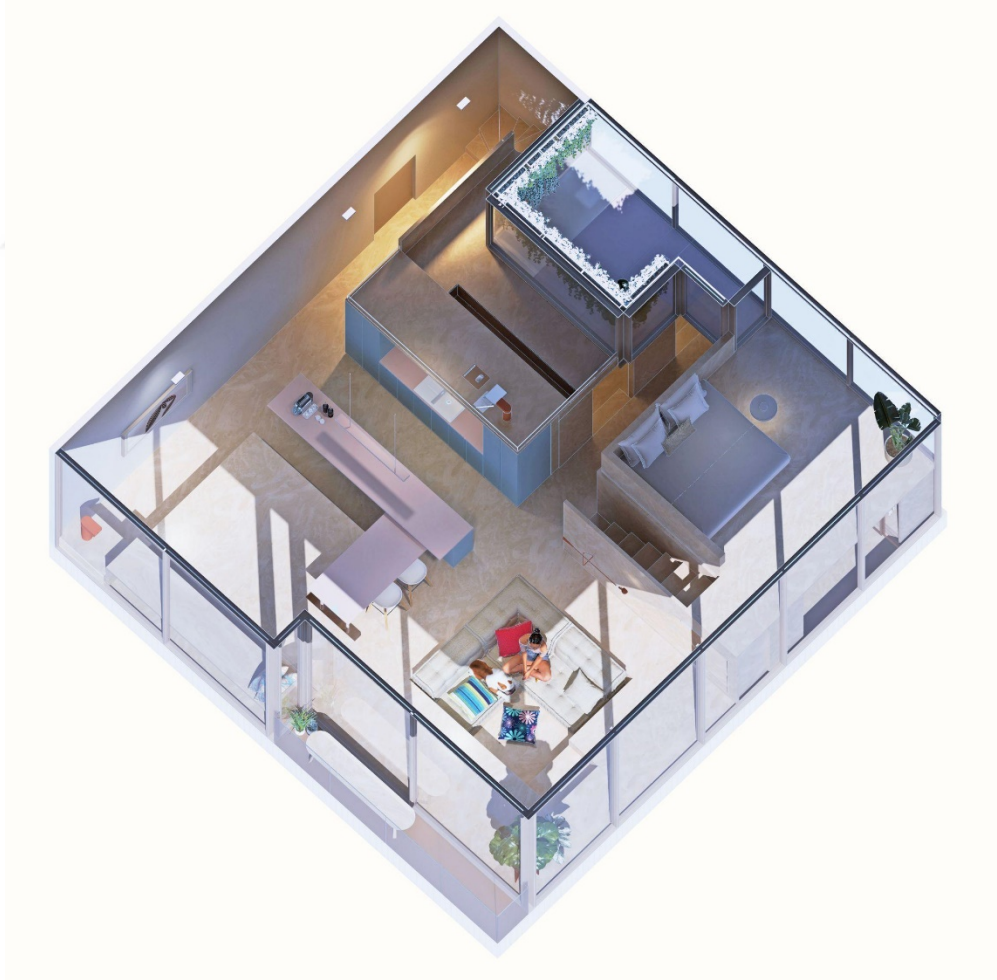
Şekil 5.32 : 3D Render Çalışması - 05 (Yılmaz, C. 2023)

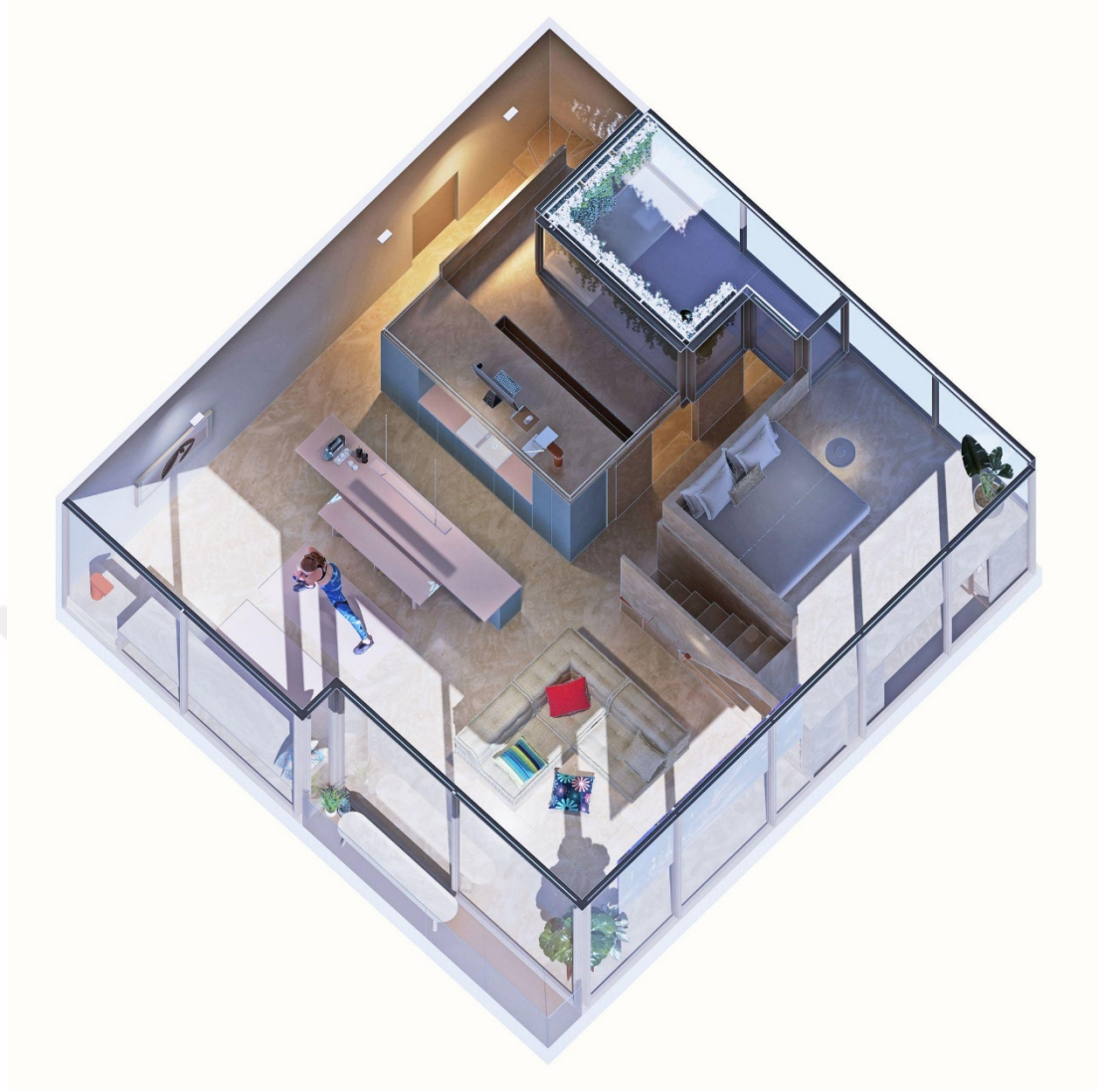
Şekil 5.33 : 3D Render Çalışması - 06 (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.34 : 3D Render Çalışması - 07 (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.35 : 3D Render Çalışması - 08 (Yılmaz, C. 2023)

Şekil 5.36 : 3D Render Çalışması - 09 (Yılmaz, C. 2023)

5.5 İşletim Sistemi Önerisi

Tasarlanan çalışma alanı için uygulanacak işletim sistemi, alternatif hanehalklarının bir arada yaşadığı bir ortamın yönetimiyle ilgilidir, bu sistem ticari bir yaklaşımdan uzak bir şekilde sürdürülebilir olmayı hedeflemektedir. Tasarlanan işletim sistemi, sürdürülebilirlik ilkesine bağlı olarak toplumsal katılımı artırma ve teknolojinin birlikte yaşamı destekleyen yeniliklerinden yararlanma hedeflerini benimsemektedir. Bu sistem, çevresel etkilerin azaltılmasını amaçlayan sürdürülebilirlik prensiplerini göz önünde bulundurarak tasarlanmıştır. Aynı zamanda, topluluk katılımını güçlendirmek için teknolojik gelişmelerden faydalanmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, tasarlanan işletim sistemi, sürdürülebilirlik, toplumsal katılım ve teknolojinin birlikte yaşamı destekleyecek yeniliklerin entegrasyonunu

amaçlamaktadır. Bununla birlikte, müşterek kullanım alanları da toplumsal katılımı artırmayı hedeflemektedir. Bu alanlar, sakinler arasında etkileşimi teşvik etmek, ortak etkinlikler düzenlemek ve paylaşılan kaynaklar aracılığıyla topluluk hissiyatını güçlendirmek amacıyla özel olarak tasarlanmıştır. Çalışma alanının işletim modeli olarak belirlenen yapılar şunlardır:

1. Devlet desteğinin sağlanması : Proje çalışma arazi alanı devlet tarafından desteklenmektedir.
2. Mülkiyetin kiralama odaklı ele alınması: Tasarlanan modüller uzun süreli kiralama şeklinde kullanılacaktır.
3. Yapay zeka ve teknolojinin tasarım öncesi sürece adaptasyonu: Bu projenin bir parçası olarak, yapay zeka ve teknoloji tasarım sürecine entegre edilmektedir. Bu entegrasyon, alternatif hanehalklarının yaşamak istedikleri modülü belirlemeleri için tasarlanan bir uygulama aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu uygulama, kullanıcıların ihtiyaçlarını tespit etmek ve belirlenen ihtiyaçlara uygun bir yaşam modülünün prefabrik olarak sahaya yerleştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu yaklaşımla amaçlanan; tasarım öncesi sürecin daha etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesini sağlamaktır. Yapay zeka ve teknolojinin entegrasyonu, kullanıcıların tercihlerini ve ihtiyaçlarını daha doğru bir şekilde anlamayı ve tasarıma yansıtmayı hedeflemektedir ve bu sayede, kullanıcıların isteklerine ve gereksinimlerine uygun olarak tasarlanmış modüllerin hızlı bir şekilde üretilip sahaya yerleştirilmesi mümkün olmaktadır.
4. Alternatif hanehalkını oluşturan kullanıcıların belirlenmesi: Kullanıcıların kolektif, doğaya ve birbirine saygılı ve bu sistemi devam ettirmeye gönüllü bireylerden seçilerek sistemin ticaretten uzak bir bilinçle devamlılığı sağlanacaktır.
5. Sürdürülebilirlik odaklı işletim yönetimi: Tasarlanan işletim sistemi, enerji verimliliği, atık yönetimi ve su tasarrufu gibi sürdürülebilirlik prensiplerini göz önünde bulundurmalıdır. Çevresel etkilerin azaltılması amaçlanmalıdır.
6. Toplumsal katılımı teşvik: İşletim sistemi, müşterek kullanım alanları aracılığıyla toplumsal katılımı artırmayı hedeflemelidir. Ortak etkinlikler düzenlemek, paylaşılan kaynaklarla topluluk hissiyatını güçlendirme sağlanmalıdır.
7. Verimli kaynak yönetimi ve kullanımı: Ortak kullanım alanlarındaki kaynakların etkin bir şekilde yönetilmesini sağlamalıdır. Kaynak yönetimi ve

kullanımı da yine teknoloji ve yapay zekadan faydalanarak aynı uygulama üzerinden kullanıma sunulabilir. Sadece enerji, su gibi kaynakların değil, aynı zamanda az kullanılan eşyalar ya da ortak paylaşımına imkan veren bisiklet, bahçe malzemeleri, kamp ekipmanları, oyun/etkinlik malzemeleri, spor gereçleri ve kitaplar gibi kaynakların da verimli bir şekilde ortak kullanılması mümkündür.

8. Yönetim ve iletişim araçları: İşletim sistemi, sakinler arasında etkili iletişimi ve yönetimi kolaylaştıracak araçlara sahip olmalıdır. Aynı uygulama aracılığıyla duyurular yapılabilir, toplantılar düzenlenebilir ve geri bildirimler toplanabilir.
9. Güvenlik / gizliliğin sağlanması ve acil durum yönetimi: İşletim sistemi, sakinlerin güvenliğini ve gizliliğini korumak için uygun önlemleri içermelidir. Giriş kontrolleri, güvenlik kameraları ve veri koruma önlemleri gibi unsurlar dikkate alınmalıdır. Acil durum yönetimini destekleyecek bir plan ve prosedürler içermelidir. Yangın, deprem veya diğer acil durumlara karşı hazırlıklı olunmalı ve sakinlerin güvende olmasını sağlamak için gerekli önlemler alınmalıdır.
10. Bakım ve onarım: İşletim sistemi, ortak kullanım alanlarının bakım ve onarımını düzenlemek için bir mekanizma sağlamalıdır. Bu, ortak alanların düzenli olarak kontrol edilmesini, bakımının yapılmasını ve sorunların çözülmesi gibi konuları içermelidir.
11. Şeffaflık ve hesap verebilirlik: İşletim sistemi, sakinler arasında şeffaflığı ve hesap verebilirliği teşvik etmelidir. Kararların nasıl alındığı, harcamaların nasıl yapıldığı ve yönetim süreçlerinin nasıl işlediği konusunda açık bilgilere erişim sağlanmalıdır.
12. İyileştirme ve geri bildirim: İşletim sistemi, sakinlerden gelen geri bildirimleri dikkate almalı ve sürekli olarak iyileştirmeler yapmalıdır. Kullanıcıların önerileri ve memnuniyetleri takip edilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
13. Sosyal sorumluluk: İşletim sistemi, sosyal sorumluluk projelerine destek vermek ve toplumun refahına katkıda bulunmak için olanaklar sağlamalıdır. Örneğin, sosyal yardım programlarına katılım veya çevre koruma projelerine destek gibi faaliyetlere olanak tanınmalıdır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışması, İstanbul Metropolü'nde alternatif bir yaşam sistemi tasarımı ve iç mekân tasarım modeli önermeyi amaçlamaktadır. İstanbul'un hızla büyüyen ve karmaşık bir metropol olması, konut sorununu öne çıkaran bir bağlam sunmaktadır. Son zamanlarda, metropoldeki konut sorunu "konut krizi" haline gelmiştir. Bu araştırma süreci, metropol kavramının anlaşılması, konut sorununun kökenlerinin araştırılması, metropoldeki hanehalklarının dönüşümü, konut biçimlenişi ve müşterek mekânların öneminin incelenmesi üzerine odaklanmıştır. Alternatif hanehalkının sayısının artmasıyla birlikte, bu bireylerin geleneksel konut tipolojisinden farklılaşan yaşam alanı ihtiyaçları da dikkate alınmış ve alternatif yaşam sistemleri konut sorununa bir çözüm olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, bir iç mekân tasarım modeli önerilmiştir, böylece metropolde yaşayan alternatif hanehalkına dahil olan bireylerin daha sürdürülebilir, erişilebilir ve işlevsel bir yaşam deneyimi elde etmeleri hedeflenmiştir.

İstanbul Metropolü, büyük bir nüfusa sahip olması, hızla gelişen kentsel yapıları, karmaşık sosyoekonomik ve demografik faktörleriyle birlikte, konut sorunuyla mücadele eden birçok bireyin yaşadığı bir kent olarak öne çıkmaktadır. Bu kapsamda, özellikle Y kuşağına mensup, eğitim seviyesi yüksek alternatif hanehalkları da İstanbul Metropolü'ndeki konut arayışında etkili bir rol oynamaktadır. İstanbul, genç ve yüksek eğitilmiş alternatif hanehalkına dahil bireylerin yoğun bir şekilde tercih ettiği bir yer olarak bilinmektedir. Bu bireyler, konut taleplerini belirlerken farklı önceliklere sahip olabilmektedir. Sürdürülebilirlik, erişilebilirlik, iş ve sosyal hayatın birleşimi gibi faktörler, bu bireylerin konut tercihlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, İstanbul'da konut sorunu genel olarak; dış göçler, büyük İstanbul depreminin yakın zamanda beklenmesi, yetersiz konut arzı, yüksek emlak fiyatları, güvenli ve uygun fiyatlı konutların sınırlı olması gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu durum, özellikle profesyonel hayata yeni atılmış, orta gelirli bireylerin, Y kuşağı alternatif hanehalkları da dahil olmak üzere, uygun konutlara erişimini zorlaştırmaktadır.

Hızlı nüfus artışı, göç, kentsel dönüşüm gibi etkenler, konut sorununu daha da karmaşık hale getirmiştir. Araştırma sürecinde, İstanbul'un konut gelişim süreci

incelenmiş ve konut hakkının önemi vurgulanmıştır. Metropoldeki hanehalklarının dönüşümü ve konut biçimlenişleri üzerinde yapılan analizler, farklı yaşam tarzlarına uygun iç mekân tasarımının gerekliliğini ortaya koymuştur. Alternatif yaşam sistemleri, geleneksel konut modellerinin dışında farklı yaşam biçimlerini destekleyen bir yaklaşımdır. Bu çalışmada, alternatif hanehalklarına ve yaşam modellerine uygun bir iç mekân tasarım modeli önerilmiştir. Anket çalışması ve uluslararası örnek modellerin incelenmesi, tasarım kriterlerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. İşbirlikçi bir çalışma yöntemi benimsenerek, tasarım aşamaları gerçekleştirilmiş ve sonunda alternatif yaşam sistemine uygun bir iç mekân tasarımı ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, işletim sistemi önerisiyle birlikte sürdürülebilirlik ve toplumsal katılım da göz önünde bulundurulmuştur.

Bu çalışmanın sonucunda, İstanbul Metropolü'nde konut sorununa alternatif yaşam sistemleri ve alternatif hanehalklarının metropoldeki yaşamını kolaylaştıran, yaşam alanlarındaki konfor şartlarını yükseltmeye yönelik önemli bir çözüm olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma, konut sorununun kökenlerini ve metropoldeki hanehalklarının dönüşümünü incelemiş ve alternatif yaşam sistemlerinin konut sorununa katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşmıştır. Önerilen iç mekân tasarım modeli, farklı hanehalklarına ve yaşam tarzlarına uygun esneklik sağlayarak konut sorununa çözüm sunmayı ve alternatif hanehalklarının konut yaşamlarını iyileştirmeyi hedeflemektedir. Tasarlanan model, yaşam alanlarındaki konfor şartlarını artırmak için ergonomik düzenlemeler, işlevsel alanlar ve estetik unsurlar gibi çeşitli tasarım stratejilerini içermektedir. Ayrıca, tasarlanan işletim sistemi sayesinde sürdürülebilirlik ve toplumsal katılımın sağlanması hedeflenmektedir. Enerji verimliliği, atık yönetimi, su tasarrufu gibi sürdürülebilirlik prensipleri göz önünde bulundurularak, çevresel etkilerin azaltılması amaçlanmaktadır. Müşterek kullanım alanları, sosyal etkileşimi teşvik ederek toplumsal katılımı artırmayı hedeflemektedir. Bu alanlar, sakinler arasında etkileşimi teşvik etmek, ortak etkinlikler ve paylaşılan kaynaklar aracılığıyla topluluk hissiyatını güçlendirmek için tasarlanmıştır.

Bu tez çalışması, İstanbul metropolünde konut sorununa yönelik alternatif bir perspektif sunarak, alternatif hanehalklarının yaşamını iyileştirecek öneriler ve çözüm stratejileri sunmuştur. Çalışmanın sonuçları, gelecekteki konut politikalarının oluşturulmasında, şehir planlaması kararlarında ve metropoldeki yaşam kalitesinin yükseltilmesinde temel bir referans olarak kabul edilebilir. Bu çerçevede, iç mekanların yaşamsal konfora uygunluğu da değerlendirmeye dahil edilmelidir. Bu

sayede, İstanbul metropolündeki bireyler (özellikle Y kuşağı ve eğitim seviyesi yüksek alternatif hanehalkları) daha konforlu konut koşullarına erişim sağlayarak yaşam kalitelerini artırabilir ve metropolün sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunabilirler.

Ancak, bu tez çalışması sadece bir başlangıç noktasıdır ve daha fazla araştırma ve çalışma gerektirmektedir. Alternatif yaşam sistemlerinin sosyal ve ekonomik etkilerinin daha ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi, tasarım modelinin pratikte uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi ve farklı metropollerde benzer çalışmaların yapılması önemli adımlardır. Ayrıca, farklı paydaşların katılımını sağlayacak işbirlikçi bir çalışma yöntemi geliştirilmesi, alternatif yaşam sistemlerinin başarılı bir şekilde uygulanması için önemlidir. Aşağıda, bu alanda yapılması önerilen çalışmalar ve gelecek adımlar belirtilmiştir:

1. Konut Sorununun Derinlemesine İncelemesi: İstanbul metropolünde konut sorunu daha kapsamlı bir şekilde incelenmeli ve kökenleri, etkileri ve çözüm önerileri üzerine derinlemesine analizler gerçekleştirilmelidir. Sosyoekonomik faktörler, göç akışları, emlak piyasası ve planlama politikaları gibi etkenlerin konut sorununa etkisi daha ayrıntılı bir şekilde araştırılmalıdır.
2. Alternatif Yaşam Sistemlerinin Uygulanabilirliğinin Araştırılması: İstanbul metropolünde alternatif yaşam sistemlerinin uygulanabilirliği ve etkileri daha fazla saha çalışması ve pilot projeler üzerinde araştırmalarla değerlendirilmelidir. Farklı hanehalklarına ve yaşam tarzlarına uygun esnek konut modelleri ve işletim sistemleri geliştirilmeli ve etkileri incelenmelidir.
3. İşbirlikçi Konut Modellerinin Geliştirilmesi: İstanbul metropolünde işbirlikçi konut modellerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için stratejiler oluşturulmalıdır. Ortaklaşa kullanım alanları, kaynak paylaşımı ve dayanışma gibi unsurları teşvik eden modellerin etkileri daha detaylı şekilde incelenmelidir.
4. Sürdürülebilirlik Odaklı Tasarım Yaklaşımları: Konut tasarımında sürdürülebilirlik odaklı yaklaşımlar benimsenmelidir. Enerji verimliliği, atık yönetimi, yeşil alanlar ve çevresel uyum gibi unsurlar üzerine odaklanan tasarım stratejileri geliştirilmeli ve bu stratejilerin konut sorununa katkısı araştırılmalıdır.

5. Toplumsal Katılımın Güçlendirilmesi: Konut sorunu ve alternatif yaşam sistemlerinin çözüm önerilerinin geliştirilmesinde toplumsal katılımın önemi büyüktür. Bu bağlamda, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlarla işbirliği içinde çalışan katılımcı süreçler oluşturulmalı ve bu süreçlerin konut sorununa olan etkisi ayrıntılı bir şekilde analiz edilmelidir.
6. Alternatif Finansman Modellerinin Araştırılması: Alternatif finansman modelleri araştırılmalıdır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, kitle fonlaması, kamu-özel işbirlikleri ve hibe programları gibi finansal kaynaklar konut projelerinin sürdürülebilirliğini destekleyebilir. Bu finansman modellerinin uygulanabilirliği ve etkileri daha ayrıntılı şekilde analiz edilmelidir.
7. Veri ve Analitik Yaklaşımların Kullanımı: Veri ve analitik yaklaşımların kullanımı önemlidir. İstanbul metropolündeki konut talepleri, nüfus hareketleri, ekonomik göstergeler ve sosyal dinamikler gibi verilerin analiziyle daha etkili politikalar geliştirilebilir. Bu veri ve analitik yaklaşımların konut sorununun çözümünde nasıl kullanılabileceği daha ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir.
8. Kentsel Dönüşüm Süreçlerinin İncelenmesi: İstanbul metropolünde gerçekleşen kentsel dönüşüm süreçleri daha ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir. Bu süreçlerin konut sorununa etkisi, sosyal etkileşimler, mekânsal dönüşümler ve toplumun çeşitli kesimleri üzerine araştırmalar yapılmalıdır.
9. Toplumsal Adalet ve Eşitlik: Toplumsal adalet ve eşitlik ilkeleri gözetilmelidir. Farklı sosyoekonomik grupların ihtiyaçlarına ve konut hakkına eşit erişim sağlanması için politika ve tasarım stratejileri geliştirilmelidir. Bu stratejilerin etkisi ve uygulanabilirliği daha ayrıntılı şekilde analiz edilmelidir.
10. Uluslararası Karşılaştırmalar: Uluslararası karşılaştırmalar yapılmalıdır. Diğer metropollerde uygulanan konut politikaları, tasarım modelleri ve çözüm stratejileri incelenerek İstanbul'a özgü çözümler geliştirilebilir. Bu karşılaştırmaların sonuçları ve İstanbul'da uygulanabilirlikleri daha ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır.

Bu öneriler doğrultusunda, İstanbul metropolünde yaşayan alternatif hanehalklarına yönelik olarak konut sorununu çözebilecek daha kapsamlı ve etkili stratejilerin geliştirilmesi mümkündür. Bu çalışma, konut sorununa odaklanarak ilgili paydaşları, karar vericileri ve akademik çevreleri harekete geçirmeyi hedeflemekte ve gelecekteki

araştırmalar ve çalışmalar için sağlam bir temel oluşturmaktadır. İstanbul metropolünde yaşam koşullarını iyileştirmek ve alternatif hanehalklarına uygun konut imkanları sağlamak, sosyal ve ekonomik açıdan daha sürdürülebilir bir metropol yaratma yolunda önemli bir adımdır. Bu bağlamda, daha geniş kapsamlı bir strateji geliştirilmesi ve toplumun şitli kesimlerinin katılımının sağlanması, konut sorununun üzümünde başarıya ulaşmak için kritik öneme sahiptir. Karar vericilerin, paydaşların ve akademik çevrenin birlikte çalışarak şitli perspektifleri bir araya getirmesi, yeni ve yenilikçi üzümlerin ortaya çıkmasını sağlayabilir. Bu nedenle, bu alışma İstanbul metropolündeki konut sorununu zmeye yönelik çabaları desteklemekte ve gelecekteki araştırmalar ve çalışmalar için ilham kaynağı olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ağat N.** (1973, 1976). Konut Değerlendirmesi Konusunda Bir Araştırma(Doçentlik tezi). İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Alga, R.** (2005). *Yaşam döngüsüne bağlı olarak konut tasarımını etkileyen faktörler.* (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Araman, S.** (2022, 12 Haziran). Ekonomik krizden konut krizine Türkiye’de kent ve barınma sorunu. *Birgün Gazetesi*. Erişim adresi: <https://www.birgun.net/haber/ekonomik-krizden-konut-krizine-turkiye-de-kent-ve-barinma-sorunu-391422>
- Aytaç, Ö.** (2017). Kent, metropol ve değişen yer/mekân imajları. *Mukaddime*, 8(1), 1-23.
- Batur, A., Yücel, A., & Fersan, N.** (1979). İstanbul’da 19. yy Sıra Evleri. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 5(2), 185-205.
- Bayhan, B.** (2022). Toplumsal Adalet Talebinin Bir Eksenini Olarak Konut Hakkı. Erişim adresi <https://blog.insanhaklariokulu.org/toplumsal-adalet-talebinin-bir-ekseni-olarak-konut-hakki/>
- Baysal, C.** (2014) Yaşamaya Elverişli Konut Hakkı ve Zorla Tahliyeler - 23-24 Ocak 2014 TMMOB Yerel Yönetimler Kentleşme Ve Demokrasi Sempozyumu)
- Baysal, C.** (2022, 16 Ekim). Konut krizi karşısında AKP iktidarının sosyal konut açmazı. *Evrensel Gazetesi*. Erişim adresi <https://www.evrensel.net/haber/472331/konut-krizi-karsisinda-akp-iktidarinin-sosyal-konut-acmazi>
- Baysal, C. U.** (2014). Yaşamaya Elverişli Konut Hakkı ve Zorla Tahliyeler. TMMOB Yerel Yönetimler Kentleşme ve Demokrasi Sempozyumu, 23-24 Ocak 2014.
- Berdan, C.** (2010). *Mimaride Hareketliliğin Farklı Süreçlerdeki Mekânsal Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme.* (Yüksek Lisans). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Berner, E.** (2005). Metropol İkilemi: Küresel Toplum, Yerellikler ve Manila’da Kent Arazisi. A Öncü ve P. Weyland (Der.) *Mekan, kültür, iktidar* içinde (ss. 137-163). İstanbul: İletişim Yayınları.
- BM** (2018). Yeni BM raporuna göre 2050 yılına kadar yaklaşık 2,5 milyar daha fazla insan şehirlerde yaşıyor olacak. *Birleşmiş Milletler*. Erişim adresi <https://www.un.org/en/desa/around-25-billion-more-people-will-be-living-cities-2050-projects-new-un-report>.
- Bodur, A.** (2017). *Gecekondu tasfiyesine dayalı konut üretim sürecinin yaşam kalitesi*

üzerindeki etkilerine yönelik bir çözümleme: İBB örneği (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Bossuyt, D.** (2022). Who Owns Collaborative Housing? A Conceptual Typology of Property Regimes. *Housing, Theory and Society*, 39(2), 200-216. <https://doi.org/10.1080/14036096.2021.1888788>
- Franklin, B.** (2006). *Housing Transformations Shaping the Space of Twenty-First Century Living*. Routledge.
- Chiodelli, F.** (2015). What Is Really Different between Cohousing and Gated Communities? *European Planning Studies*, 23(12), 2566–2581.
- Czischke, D., Carriou, C. & Lang, R.** (2020). Collaborative Housing in Europe: Conceptualizing the Field. *Housing, Theory and Society*, 37(1): 1–9.
- DİE** (1995). *Türkiye Nüfusu 1923-1994 Demografi Yapısı ve Gelişimi: 21. Yüzyıl Ortasına Kadar Projeksiyonlar*. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Dickinson, D.** (1995). *Small Houses for the Next Century*. New York: McGraw-Hill.
- Dinçer, Ö.** (2016). Sürdürülebilir kentleşme tartışmaları ve kent hakkı. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 73-84.
- Doğan, T.** (2012). Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü, 4. ika.org.tr. Aralık 2012.
- Engincan, P.** (2017). Metropolde kültür ve gündelik kent yaşamı üzerine düşünmek. *Mimarist Dergisi*, 59, 20-25.
- Engü, E.** (2003). *Konut Tercihlerinin Mekansal Dizin Ve Mekansal Davranış Parametreleriyle İlişkisi*. (Doktora Tezi). İstanbul teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ergin, A.** (2019). *Metropollerdeki yaşam biçimlerinin günümüz iç mekân tasarımına yansımalarının post gerçekçi ve bireyci bakış açısıyla tartışılması*. (Sanatta Yeterlilik Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Euronews** (2022). Konut satışındaki artışa rağmen ev sahipliği oranı düşüyor, kiracılar artıyor. erişim adresi <https://tr.euronews.com/2022/04/28/konut-sat-s-ndaki-art-sa-ragmen-ev-sahipligi-oran-dusuyor-kirac-lar-art-yor>
- Florida R.** (2018). *Soylulaştırma, Eşitsizlik ve Seçkinler Şehri ile Gelen Yeni Kentsel Kriz*. Doğan Kitap.
- Franklin, B.** (2006). *Housing transformations: shaping the space of twenty-first century living*. Routledge.
- Gibbons, J. A.** (1989). Alternative Lifestyles: Variations in Household Forms and Family Consciousness, in *Family and Marriage Cross-Cultural*, pp. 61-74, Toronto: Wall &Thompson,.
- Güler, D.** (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 11(11), 51-76.
- Gültekin, M.** (2007). Georg Simmel'in Düşüncesinde Modern Toplum ve Tüketim Kültürü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 229-245.

- Gürel, A. Ö.** (2017). Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Eşitsizlik. *Sosyoloji Konferansları*, 34, 283-296.
- Jacobs, J.** (1961). The death and life of great American cities. The Bodley Head Ltd
- Jallinoja, R.** (1994). Alternative family patterns; their lot in family sociology and in the lie-worlds of ordinary people. *Innovation*, 7(1), 15-27.
- Jones, G.** (2000). Experimenting With Households and Inventing 'Home'. *International Social Science Journal*, 52(164), 183-194.
- Kale, F.** (2013). Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Konut Hakkı. Adalet Yayınevi.
- Kandemir, M.** (2022). Konut Hakkı. Erişim adresi http://www.yapi.com.tr/uzman-gorusu/konut-hakki_166579.html
- Kandiyoti, D.** (1984). Türkiye’de ailenin değişimi: Toplum bilimsel incelemeler. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Keyder, Ç.** (2011). İstanbul Küreselleşmenin Neresinde?, İstanbul Bilgi Üniversitesi Endüstri Ürünleri Tasarımına Giriş Dersi Prof. Dr.Çağlar Keyder Konuşma, Arkitera, Bahar Bayhan.
- Keyder, Ç.,** (2000). İstanbul, küresel ile yerel arasında. (171-192). İstanbul Metis Yayınları.
- Macklin, E.** (1987). Non-traditional family forms. In Sussman, M. & Steimetz, S. (eds.) Handbook of Marriage and the Family. New York: Plenum Press
- Madden, D., Marcuse, P.** (2021). Aşırı Metalaşma Çağında Konutu Savunmak. İdeal Kent Yayıncılık
- Manuel, E.** (1971). Design for utopia selected writings of Charles Fourier. NY: Schocken Books.
- Maslow teorisi** (2023). Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Maslow_teorisi
- Mayer, M., Brenner, N., & Marcuse, P.** (2014). Kar için değil halk için kitap İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Merrifield, A., Negri, A., Amoros, M., & Torlak, S.** (2014). Mekan Meselesi. Tekin Yayınevi.
- Movilla Vega, D.** (2020). Housing and Revolution: from the dom-kommuna to the transitional type of experimental house (1926-30). *Architectural Histories*, 8(1), 1-16.
- Murdock, G. P.** (1949). Social Structure. New York: The MacMillan Company
- Özlük, S.** (2019). *Türkiye’de Konut Sektörü*, s.63-87, İkinci adam yayınevi
- Seale, C.** (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Selçuk, H. T.,** (2020) Konutu Y Kuşağı Ve Mobilite Üzerinden Düşünmek. 21. yüzyılda Konut Tartışmaları Kongresi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Sertkaya Doğan, Ö.** (2018). “Nüfus Coğrafyası”. Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. Ankara: Pegem Akademi.
- Simmel, G.,** (2006). Modern Kültürde Çatışma, İletişim Yayınları, İstanbul.

- Stacey, J.** (1996). In the Name of the Family: Rethinking Family Values in the Postmodern Age. New York: Basic Books.
- Stavrides, S.** (2010). Kentsel Heterotopya; Özgürleşme Mekanı Olarak Eşikler Kentine Doğru
- Talu, N.** (2008). The Phenomenon of the Home in Modern Culture: Transcendental Homelessness and Escape Fantasy at the Intersection of Art and Design (Doktora Tezi). İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir.
- TAYA,** (2013). Türkiye Aile Yapısı Araştırması 1968-2011. Ankara: TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Tayanç, M.** (2022). Mekân ve Pandemi: Değişen Roller ve Dönüşen Evin Halleri. *HABITUS Toplumbilim Dergisi*, 3(3), 71-95.
- TDK,** <https://sozluk.gov.tr>
- Tekeli, İ.** (2009) *Modernizm, modernite ve türkiye'nin kent planlama tarihi*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tercan, E.** (2020). Ortak Konut (Co-Housing) Modelinin İstanbul'da Genç Profesyoneller Üzerinden Değerlendirilmesi. *Arkitera*. Erişim adresi <https://www.arkitera.com/gorus/ortak-konut-co-housing-modelinin-istanbulda-genc-profesyoneller-uzerinden-degerlendirilmesi/>
- The Why Factory** (t.y.) MRDV -Wego Tailor Made Housing. Erişim adresi <https://thewhyfactory.com/project/wego-tailor-made-housing/>
- Torlak, S.** (2014). *Mekân Meselesi*, Tekin Yayınevi, s.18-21.
- TU Delft** (2021). BK (Building Together) Talks: Why Together? Rethinking living environments through collaboration. Erişim adresi https://www.youtube.com/watch?v=ECEBFY9_qGM
- TUIK** (2021) İstatistiklerle Aile, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2021-45632>
- Url-1**<<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/bahceli-ev-fiyatlari-yuzde-64-artti-1855251>> , (erişim 06.04.2021)
- Url -2** <<https://www.turanakinci.com/>>, erişim tarihi : (erişim 06.04.2023)
- Url-3**<<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-10-14/gecekondu-homes-form-building-blocks-of-modern-istanbul>>(erişim 12.10.2022)
- Url-4**<<https://emlakkulisi.com/turkiyede-nufusun-yuzde-81i-apartmanlarda-yasiyor/464997>> (erişim 26.01.2023)
- Url -5**<<https://yapidergisi.com/sosyalist-belediyecilik/>>(erişim 12.01.2022)
- Url-06**<<https://coliving.com/blog/what-is-behind-the-coliving-movement>>(erişim 12.04.2022)
- Url-7**<https://mapping.co-lab-research.net/> (Görsel, Yılmaz C. 2022), (erişim 12.04.2022)

Url -8

<https://www.youtube.com/watch?v=ECEBFY9_qGM&ab_channel=BKTUDelft>(er
işim 12.04.2022)

Url -9

<https://www.youtube.com/watch?v=ECEBFY9_qGM&ab_channel=BKTUDelft>
(Grafik: Cansın Yılmaz, 2022) (erişim 12.04.2022)

Url -10-11< <https://mapping.co-lab-research.net/>> (erişim 09.03.2022)

Url-12<<https://www.dezeen.com/2018/12/04/video-kwong-von-glinow-tower-within-tower-hong-kong-housing-movie/>>(erişim 12.05.2021)

Url-13<<https://www.dezeen.com/2019/03/27/elemental-unpaid-internships-row/>>
(erişim 09.11.2022)

Usanmaz, D. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye’de Konut Sektörü Üzerine Etkileri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(3): 1352-1365.

Ünsal, N. (2008). Metropolde çeşitlenen hanehalkları ve konut (Doktora Tezi).

Wainright, O. (2020), Koronavirüs ve mimari: Açık ofis dönemi bitti mi?, BBC Türkiye.

Yıldırım, E. (2013). Toplumsal Değişme Sürecinde Aile. K. Canatan ve E. Yıldırım. Aile Sosyolojisi içinde (s. 121-138). İstanbul: Açılım Kitap.

Yırtıcı, H. (2005). Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul. (s.11-s45)

Zibechi, R. (2007). İktidarı Dağıtmak - Devlet Karşısı Kuvvetler Olarak Toplumsal Hareketler (N. Köklü, Çev.). Otonom.

EK-1 ANKET SORULARI

14.05.2022 12:53

İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Bu anket; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İç Mimarlık doktora programı dahilinde "İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Tasarımı ve İç Mekan Model Önerisi" başlıklı doktora tezi için oluşturulmuştur.
Doktora tez çalışmasının amacı; Metropold'e dönüşen yaşam koşulları, çözülün aile yapısı, çeşitlenen hane halkı ve küreselleşen dünya ile beraber yaşam alanlarımızda meydana gelen değişimleri analiz etmek ve bu analizler doğrultusunda; kolektif, paylaşım ve dayanışma odaklı, konforlu, ekonomik ve sosyolojik olarak sürdürülebilir yeni bir yaşam modeli için iç mekan sistemi tasarımı ortaya koymaktır.
Bu anketin amacı ise; İstanbul metropolünde yaşayan ve çalışan, aileye alternatif hane halkını oluşturan Y kuşağı bireylerin konut deneyimleriyle ilgili veri toplamaktır.

Cansın Yılmaz (Y. İç Mimar)

1. Doğum Yılınız

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ 1980-1985
☐ 1985-1990
☐ 1990-1995
☐ 1995-1999

2. Eğitim Durumunuz

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Lisans
☐ Yüksek Lisans
☐ Doktora
☐ Diğer: _____

6. İstanbul'da kaç senedir ikamet ediyorsunuz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ 1-5
☐ 5-10
☐ 10-15
☐ 15 ve üzeri

7. Aile evi sonrası, İstanbul'da kaç ev değiştirdiniz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ 1-3
☐ 3-5
☐ 5-7
☐ 7 ve üzeri

8. Bulunduğunuz konut kendinize mi ait?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Diğer: _____

9. Bulunduğunuz konutu değiştirmeyi düşünüyor musunuz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Diğer: _____

14.05.2022 12:53

İstanbul Metropolünde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

3. Mesleğiniz

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Sanat - Tasarım
☐ Bilgi - Teknoloji
☐ Reklam - Pazarlama
☐ Mühendislik
☐ Finans - Ekonomi
☐ Diğer: _____

4. Bulunduğunuz konutta yalnız ya da paylaşımlı olarak mı ikamet ediyorsunuz? (çift - partner olarak, arkadaş olarak, yalnız ebeveyn)

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Yalnız
☐ Ev arkadaş (paylaşımlı yaşam)
☐ Çift - Partner (paylaşımlı yaşam)
☐ Yalnız ebeveyn (paylaşımlı yaşam)
☐ Diğer: _____

5. Evcil hayvanınız var mı?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Köpek
☐ Kedi
☐ Kuş
☐ Balık
☐ Evcil hayvanım yok
☐ Diğer: _____

10. Hangi semtte ikamet ediyorsunuz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Beşiktaş
☐ Şişli
☐ Beyoğlu
☐ Kadıköy
☐ Üsküdar
☐ Diğer: _____

11. Bulunduğunuz konutta kaç senedir ikamet ediyorsunuz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ 1-3
☐ 3-5
☐ 5-7
☐ 7 ve üzeri

12. Bulunduğunuz konut kaç m²?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ 40-60
☐ 60-80
☐ 80-120
☐ 120 ve üzeri

<https://docs.google.com/forms/d/14GJLQ2bnyY2vYmD7hw23C40PC4D8haO2v4BPEd/edit>

303

<https://docs.google.com/forms/d/14GJLQ2bnyY2vYmD7hw23C40PC4D8haO2v4BPEd/edit>

403

13. Bulunduğunuz konut m² olarak yeterli mi? Değiştirmek ister miydiniz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Oldukça yeterli
- ☐ Yeterli
- ☐ Yeterli değil

14. Bulunduğunuz konuttaki oda sayısı?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ 1+0
- ☐ 1+1
- ☐ 2+1
- ☐ 3+1 ve üzeri

15. Bulunduğunuz konutta balkonunuz, teras ya da bahçeniz var mı?

Uygun olanları tümünü işaretleyin.

- ☐ Balkon
- ☐ Teras
- ☐ Bahçe
- ☐ Hiçbiri

16. Bulunduğunuz semti değiştirmek ister misiniz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

<https://docs.google.com/forms/d/1uZLLuBmbY7ZvYnD3wE2G40PC-4D8wG2v4P8d/edit>

20. Bulunduğunuz konutta yeme-içme alanınız (yemek masası) var mı?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Yeme-içme alanım salonda
- ☐ Yeme-içme alanım mutfakta
- ☐ Yemek masam yok, mutfak adası / ban kullanıyorum
- ☐ Yeme-içme alanım yok, sehpa / tepside yiyorum
- ☐ Diğer: _____

21. Bulunduğunuz konutta kendinize ait kişisel etkinlik alanınız var mı?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Evet; Kişisel etkinlik alanım ayrı bir mekan (atölye vs)
- ☐ Evet; Kişisel etkinlik alanım çalışma alanımda (ofis alanı)
- ☐ Evet; Kişisel etkinlik alanım salonda
- ☐ Evet; Kişisel etkinlik alanım yaşam alanında
- ☐ Evet; Kişisel etkinlik alanım açık alanlarda (balkon - teras - bahçe)
- ☐ Hayır; Kişisel etkinlik alanım yok
- ☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1uZLLuBmbY7ZvYnD3wE2G40PC-4D8wG2v4P8d/edit>

17. Açık alanınız yoksa balkon-teras-bahçe-iç avlu gibi açık alan ihtiyacını karşılayacak bir mekana yerleşmek ister miydiniz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

18. Pandemi dönemi ile beraber konut deneyiminizde kalıcı değişimler oldu mu?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanları tümünü işaretleyin.

- ☐ Evde daha çok yemek yapmaya başladım
- ☐ Evde daha çok sosyalleşmeye başladım
- ☐ Evde spor yapmaya başladım
- ☐ Kişisel etkinliklerimi evde daha çok gerçekleştirmeye başladım
- ☐ Diğer: _____

19. Bulunduğunuz konutta kendinize ait çalışma alanınız var mı?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

- ☐ Evet ayrı çalışma alanım var
- ☐ Salonunda çalışıyorum (yaşam alanında)
- ☐ Yatak odasında çalışıyorum (uyuma alanında)
- ☐ Hayır, yok
- ☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1uZLLuBmbY7ZvYnD3wE2G40PC-4D8wG2v4P8d/edit>

22. Kişisel etkinlikleriniz gerçekleştirmek için nasıl bir mekan (hacim) tercih edersiniz?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanları tümünü işaretleyin.

- ☐ Esnek hacimler (birden çok işleve imkan veren mekanlar)
- ☐ Farklı yükseklik (kot - basamak) ile bölünmüş esnek mekanlar
- ☐ Doğal gün ışığı alan
- ☐ Güneş kontrolü (karartma perde/jaluzi - panjur gibi yapısal elementler ile güneş kontrolü sağlanmas)
- ☐ Doğal malzemeler
- ☐ Gizli aydınlatma (endirekt aydınlatma)
- ☐ Akustik izole (akustik mahremiyet - sessiz, izole)
- ☐ Görsel izole (görsel mahremiyet)
- ☐ Manzara (deniz - peyzaj - dış mekanla kurulan ilişki)
- ☐ Açık alan (balkon - teras - bahçeye açılan)
- ☐ Diğer: _____

23. Yaşam alanınız için nasıl bir mekan (hacim) tercih edersiniz?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanları tümünü işaretleyin.

- ☐ Esnek hacimler (birden çok işleve imkan veren mekanlar)
- ☐ Farklı yükseklik (kot - basamak) ile bölünmüş esnek mekanlar
- ☐ Doğal gün ışığı alan
- ☐ Güneş kontrolü (karartma perde/jaluzi - panjur gibi yapısal elementler ile güneş kontrolü sağlanmas)
- ☐ Doğal malzemeler
- ☐ Gizli aydınlatma (endirekt aydınlatma)
- ☐ Akustik izole (akustik mahremiyet - sessiz, izole)
- ☐ Görsel izole (görsel mahremiyet)
- ☐ Manzara (deniz - peyzaj - dış mekanla kurulan ilişki)
- ☐ Açık alan (balkon - teras - bahçeye açılan)
- ☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1uZLLuBmbY7ZvYnD3wE2G40PC-4D8wG2v4P8d/edit>

24. **Uyuma alanınız için nasıl bir mekan (hacim) tercih edersiniz?**

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Doğal gün ışığı alan
- ☐ Güneş kontrolü (kısırtıma perde/akuzi - panjur gibi yapısal elemanlar ile güneş kontrolü sağlanması)
- ☐ Doğal malzemeler
- ☐ Gizli aydınlatma (endirekt aydınlatma)
- ☐ Akustik izole (akustik mahremiyet - sessiz, izole)
- ☐ Görsel izole (görsel mahremiyet)
- ☐ Manzara (deniz - peyzaj) - dış mekanla kurulan ilişki
- ☐ Açık alan (balcon - teras - bahçeye açılan)
- ☐ Diğer: _____

25. **Açık mutfak kullanıyor musunuz?**

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

- ☐ Evet kullanıyorum
- ☐ Yarı açık mutfak (servis penceresi) kullanıyorum
- ☐ Hayır kullanmıyorum

26. **Evinizde en konforlu hissettiğiniz yer neresi?**

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Yaşam alanı
- ☐ Uyuma alanı
- ☐ İşlek hacimler (Mutfak - Banyo)
- ☐ Açık alanlar (Balcon - Teras - Bahçe)
- ☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1uZL1CBmbY7ZvYmD1W2C5G4TPC-4D8wOZv6P8d0vndt>31. **Yaşadığınız mekanda yaptığınız yapısal değişiklikler var mı?**

Mutfak/ yenileme - banyo/ yenileme vs...

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

- ☐ Evet var
- ☐ Hayır, yok

32. **Yaşadığınız mekanda yaptığınız yapısal değişiklikler varsa mekan belirtir misiniz?**

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Yaşam alanı (salon)
- ☐ Uyuma alanı (yatak odası)
- ☐ Mutfak
- ☐ Banyo
- ☐ Hol
- ☐ Açık alanlar (Balcon - Teras - Bahçe)
- ☐ Diğer: _____

33. **Ortak etkinliklerinizi mekânın hangi alanında gerçekleştiriyorsunuz?**

paylaşımı yaşayanlar için

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Salon (yaşam alanı)
- ☐ Yatak odası (uyuma alanı)
- ☐ Çalışma alanı / kişisel etkinlik
- ☐ Antre-Hol
- ☐ Balcon-Teras-Bahçe
- ☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1uZL1CBmbY7ZvYmD1W2C5G4TPC-4D8wOZv6P8d0vndt>27. **Yaşam alanınızı güvenli buluyor musunuz?**

1 den 5 e puanlayınız

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

1	2	3	4	5	
Hiç güvenli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	Çok güvenli buluyorum

28. **Yaşam alanınızı yeterli buluyor musunuz?**

1 den 5 e puanlayınız

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

1	2	3	4	5	
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	Çok yeterli buluyorum

29. **Yaşadığınız mekânla bağ kurar mısınız?**

1 den 5 e puanlayınız

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

1	2	3	4	5	
Hiç bağ kurmam	☐	☐	☐	☐	Çok bağ kurmam

30. **Mekânla bağ kurmanızı sağlayan öğeler nelerdir?**

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Tutsu-mum yakmak
- ☐ Sanat - tasarım öğeleri
- ☐ Kitap-dergiler
- ☐ Briketler
- ☐ Evcil hayvan
- ☐ Manzara (Deniz - Peyzaj - Gökyüzü vs)
- ☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1uZL1CBmbY7ZvYmD1W2C5G4TPC-4D8wOZv6P8d0vndt>34. **Sosyal etkinlikleri mekânın hangi alanında gerçekleştiriyorsunuz?**

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

- ☐ Salon (yaşam alanı)
- ☐ Yatak odası (uyuma alanı)
- ☐ Çalışma alanı / kişisel etkinlik
- ☐ Antre-Hol
- ☐ Balcon-Teras-Bahçe
- ☐ Diğer: _____

35. **Bulunduğunuz mekânda komşuluk ilişkileriniz var mı?**

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

1	2	3	4	5	
Hiç yok	☐	☐	☐	☐	Çok var

36. **Benzer düşünce yapısına sahip bireylerle komşuluk ilişkisi kurmayı tercih eder misiniz?**

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

1	2	3	4	5	
Tercih Etmem	☐	☐	☐	☐	Tercih Ederim

37. **Bulunduğunuz mekân klasik plan (bölünmüş odalar/ hacimler) şeması mı?**

Klasik plan: standart odalara bölünmüş konut planı.

Yalnızca bir şıkı işaretleyin.

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

<https://docs.google.com/forms/d/1uZL1CBmbY7ZvYmD1W2C5G4TPC-4D8wOZv6P8d0vndt>

38. Bulunduğunuz mekan açık plan mı?

Açık plan: ortak ve sosyal yaşam alanlarının duvarlarla bölünmemiş olduğu konut planı.

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır

39. Aynı mekan içerisinde hangi eylemleri bir arada sürdürüyorsunuz?

Örneğin: salonda yemek yemek, salon/çalışma/yatak odasında kişisel etkinlikler gerçekleştirmek - salon/çalışma/yatak odasında sportif faaliyetler

40. Bulunduğunuz konutu iyileştirme hareketinin altında yatan sebepler nelerdir?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Fonksiyonel ihtiyaçlar: Duvar kırma-mekan genişletme
☐ Malzeme yenileme: mutfak /banyo yenileme, duvar boyası vs.
☐ Tesisat-mekanik/elektrik yenileme
☐ Mobilya yenileme
☐ Atmosfer
☐ Diğer: _____

41. Yaşadığınız mekandaki mobilyaların yerlerini sıklıkla değiştirir misiniz?

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç değiştirmem	☐	☐	☐	☐	☐

<https://docs.google.com/forms/d/1GzL1G2BmbY7ZvYmD7W2G40PC-6D8wGZvE8P8UdHd1>

46. Banyonuzdaki yepyay aydınlatma ihtiyacınız nedir?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Gidi aydınlatma (endirekt aydınlatma - dolap altı / ayna arkası vs)
☐ Sarkit aydınlatma
☐ Tavan spotu
☐ Yönlendirilebilir aydınlatma (yönlendirilebilir ray spot, yönlendirilebilir kollu aydınlatma)
☐ Duvar aydınlatması (şelâk)
☐ Diğer: _____

47. Banyonuzu havalandırma - ısıtma - soğutma - akustik - mekanik olarak yeterli buluyor musunuz?

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐

48. Banyonuzda nasıl değişiklikler yapmak istersiniz?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Fonksiyonel ihtiyaçlar: Duvar kırma-mekan genişletme
☐ Malzeme yenileme: seramik, vitrifiye, duvar boyası vs.
☐ Tesisat-mekanik/elektrik yenileme
☐ Atmosfer
☐ Diğer: _____

49. Mutfığınızın ergonomik özelliklerini yeterli buluyor musunuz?

Eye ölçülen / bulaşık makinesi - buzdolabı - ocak - fırın ölçü ve yerleşimi

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐

<https://docs.google.com/forms/d/1GzL1G2BmbY7ZvYmD7W2G40PC-6D8wGZvE8P8UdHd1>

42. Banyonuzun ergonomik özelliklerini yeterli buluyor musunuz?

Lavabo - duş duşları / duş - klozet - lavabo yerleşimi / çamaşır-kurutma makinesi yerleşimleri.

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐

43. Banyonuzdaki depolama alanınız yeterli mi?

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐

44. Banyonuzdaki depolamayı açık mı kapalı mı tercih edersiniz?

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

- ☐ Açık
☐ Yarı açık
☐ Kapalı
☐ Diğer: _____

45. Banyonuzun aydınlatması yeterli mi?

Yapay - doğal aydınlatma

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐

<https://docs.google.com/forms/d/1GzL1G2BmbY7ZvYmD7W2G40PC-6D8wGZvE8P8UdHd1>

50. Mutfığınızdaki depolama alanınız yeterli mi?

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐

51. Mutfığınızdaki depolamayı açık mı kapalı mı tercih edersiniz?

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

- ☐ Açık
☐ Yarı açık
☐ Kapalı
☐ Diğer: _____

52. Mutfığınızın aydınlatması yeterli mi?

Yapay - doğal aydınlatma

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐

53. Mutfığınızdaki yepyay aydınlatma ihtiyacınız nedir?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Dolap altı tezgâh aydınlatması (endirekt aydınlatma - gizli aydınlatma)
☐ Aspiratör aydınlatması (endirekt aydınlatma)
☐ Sarkit aydınlatma
☐ Tavan spotu
☐ Yönlendirilebilir aydınlatma (yönlendirilebilir ray spot, yönlendirilebilir kollu aydınlatma)
☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1GzL1G2BmbY7ZvYmD7W2G40PC-6D8wGZvE8P8UdHd1>

54. **Mutfağınızda havalandırma - ısıtma - soğutma - akustik - mekanik olarak yeterli buluyor musunuz?**

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

55. **Atıklarınızı ayırıyor musunuz?**

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Bazen
☐ Hayır

56. **Ne kapesında bir etik yöntemi yapıyorsunuz?**

**Birden çok şık seçilebilir*

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Organik atıklar
☐ Kağıt atıklar
☐ Plastik atıklar
☐ Cam atıklar
☐ Metal atıklar
☐ Diğer: _____

57. **Mutfak ihtiyaçlarınız için basit tarımla ilgileniyor musunuz?**

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1GzLQ2bnyYzvTadD9wZ3G40PC-4D8aoQZvE7P6U4vdi>

61. **Uyuma alanınızdaki yepay aydınlatma ihtiyacınız nedir?**

**Birden çok şık seçilebilir*

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Gizli aydınlatma (endirekt)
☐ Sarkit aydınlatma
☐ Tavan spotu
☐ Yönlendirilebilir aydınlatma (yönlendirilebilir ray spot, yönlendirilebilir kollu aydınlatma)
☐ Yer-zemin aydınlatması (lambader vs)
☐ Aplik (duvar aydınlatması)
☐ Diğer: _____

62. **Uyuma alanınızda depolama alanınız yeterli mi?**

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

63. **Uyuma alanınızdaki depolamayı açık mı kapalı mı tercih edersiniz?**

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

- ☐ Açık
☐ Yarı açık
☐ Kapalı
☐ Diğer: _____

64. **Uyuma alanınızda havalandırma - ısıtma - soğutma - akustik - mekanik olarak yeterli buluyor musunuz?**

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

<https://docs.google.com/forms/d/1GzLQ2bnyYzvTadD9wZ3G40PC-4D8aoQZvE7P6U4vdi>

58. **Mutfağınızda nasıl değişiklikler yapmak istediniz?**

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Fonksiyonel iltiyaçlar : Duvar kırma-mekan genişletme
☐ Malzeme yenileme: seramik, vitrifiye, duvar boyası vs.
☐ Tesisat-mekanik/elektrik yenileme
☐ Atmosfer
☐ Diğer: _____

59. **Uyuma alanınızın ergonomik özelliklerini yeterli buluyor musunuz?**

Yatak ölçüleri / yatak - dolap vb mobilya yerleşimi

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

60. **Uyuma alanınızın aydınlatması yeterli mi?**

Yapay - doğal aydınlatma

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

<https://docs.google.com/forms/d/1GzLQ2bnyYzvTadD9wZ3G40PC-4D8aoQZvE7P6U4vdi>

65. **Uyuma alanınızda nasıl değişiklikler yapmak istediniz?**

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Fonksiyonel iltiyaçlar : Duvar kırma-mekan genişletme, depolama alanı genişletme
☐ Malzeme yenileme: duvar boyası, zemin vs
☐ Mobilya yenileme
☐ Atmosfer
☐ Diğer: _____

66. **Yaşam alanınızın ergonomik özelliklerini yeterli buluyor musunuz?**

Koltuk ölçülen / koltuk- masa, orta sehpa vb mobilya yerleşimi

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

67. **Yaşam alanınızın aydınlatması yeterli mi?**

Yapay - doğal aydınlatma

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

68. **Yaşam alanınızdaki yepay aydınlatma ihtiyacınız nedir?**

**Birden çok şık seçilebilir*

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Gizli aydınlatma (endirekt)
☐ Sarkit aydınlatma
☐ Tavan spotu
☐ Yönlendirilebilir aydınlatma (yönlendirilebilir ray spot, yönlendirilebilir kollu aydınlatma)
☐ Yer-zemin aydınlatması (lambader vs)
☐ Aplik (duvar aydınlatması)
☐ Diğer: _____

<https://docs.google.com/forms/d/1GzLQ2bnyYzvTadD9wZ3G40PC-4D8aoQZvE7P6U4vdi>

69. Yaşam alanınızda depolama alanınız yeterli mi?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

70. Yaşam alanınızdaki depolamayı açık mı kapalı mı tercih edersiniz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

☐ Açık

☐ Yarı açık

☐ Kapalı

☐ Diğer: _____

71. Yaşam alanınızda havalandırma - ısıtma - soğutma - akustik - mekanik olarak yeterli buluyor musunuz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

72. Yaşam alanınızda nasıl değişiklikler yapmak istersiniz?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

☐ Fonksiyonel ihtiyaçlar: Duvar kırma-mekan genişletme

☐ Malzeme yenileme: zemin malzemesi, duvar boyası/malzemesi vs.

☐ Tesisat-mekanik/elektrik yenileme

☐ Mobilya yenileme

☐ Atmosfer

☐ Diğer: _____

73. Sirküasyon-hol alanınızı ergonomik buluyor musunuz?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

74. Sirküasyon - hol alanınızın aydınlatması yeterli mi?

Yapay - doğal aydınlatma

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

75. Sirküasyon - hol alanınızdaki yapay aydınlatma ihtiyacınız nedir?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

☐ Gizli aydınlatma (endirekt)

☐ Sarkıt aydınlatma

☐ Tavan spotu

☐ Yönlendirilebilir aydınlatma (yönlendirilebilir ray spot, yönlendirilebilir kollu aydınlatma)

☐ Yer-zemin aydınlatması (lambader vs)

☐ Aplik (duvar aydınlatması)

☐ Diğer: _____

76. Sirküasyon - hol alanınızda depolama alanınız yeterli mi?

Yalnızca bir şıkla işaretleyin.

	1	2	3	4	5
Hiç yeterli bulmuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
Çok yeterli buluyorum					

77. Sirküasyon - hol alanınızda nasıl değişiklikler yapmak istersiniz?

*Birden çok şık seçilebilir

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

☐ Fonksiyonel ihtiyaçlar: Duvar kırma-mekan genişletme

☐ Malzeme yenileme: zemin malzemesi, duvar boyası vs.

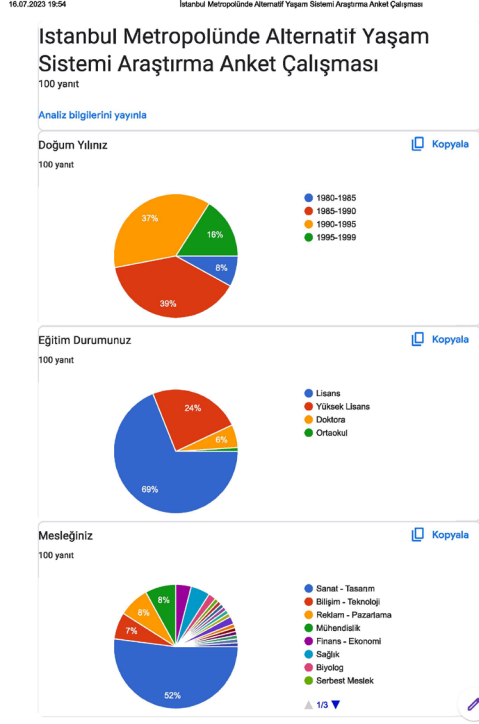
☐ Tesisat-mekanik/elektrik yenileme

☐ Mobilya yenileme

☐ Atmosfer

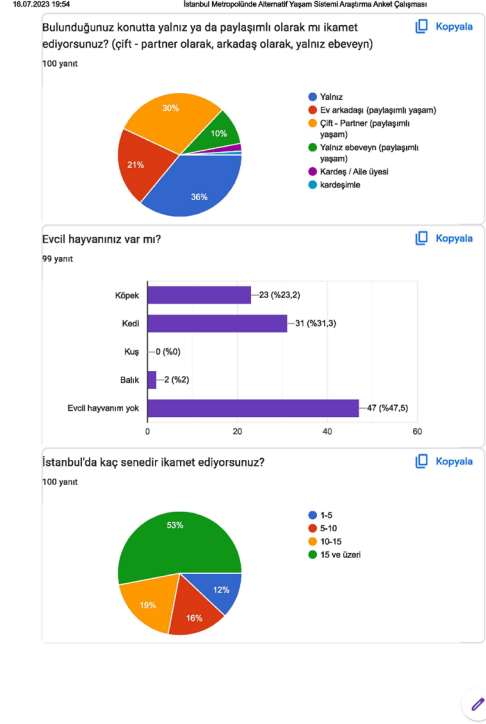
☐ Diğer: _____

EK-2 ANKET VERİLERİ SONUÇLARI

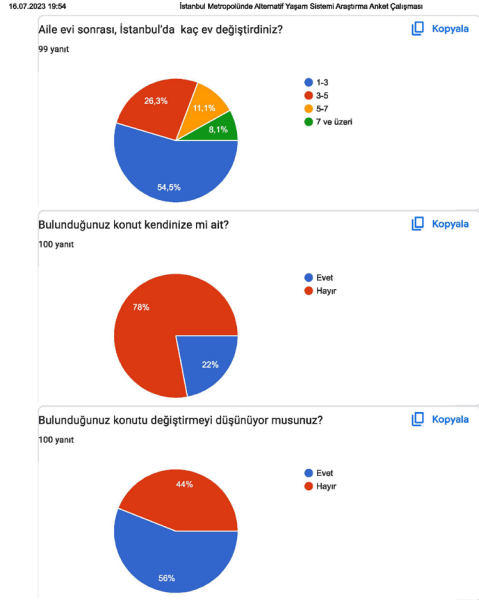
<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYm0SbVZ5GdUPC-0DNurQZvdR4to0/viewanalytics>

1/24

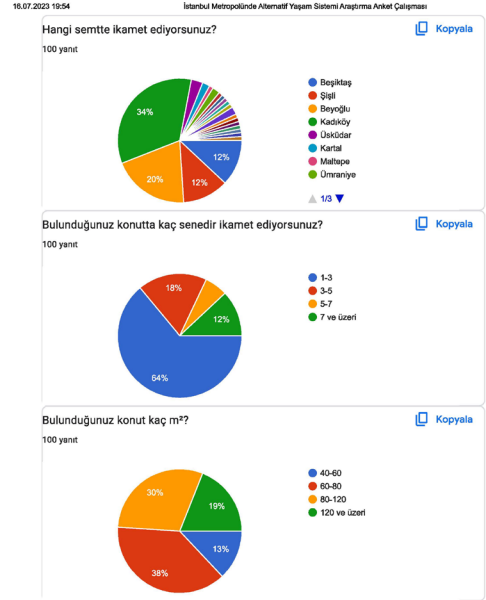
<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYm0SbVZ5GdUPC-0DNurQZvdR4to0/viewanalytics>

2/24

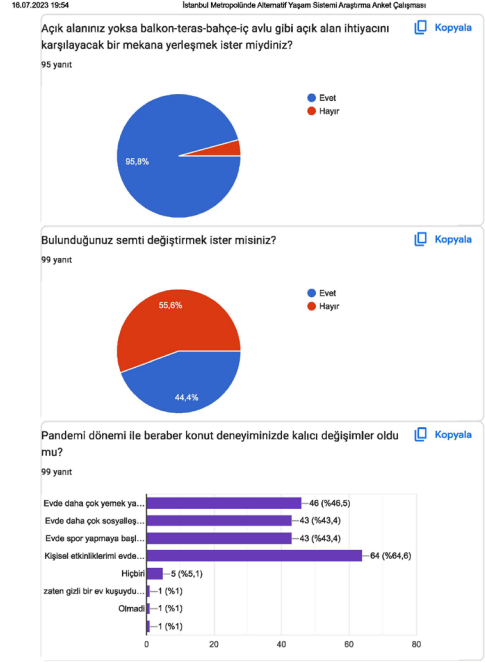
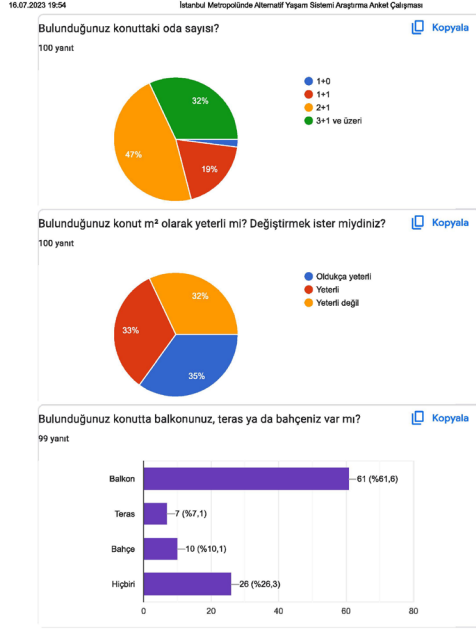
<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYm0SbVZ5GdUPC-0DNurQZvdR4to0/viewanalytics>

3/24

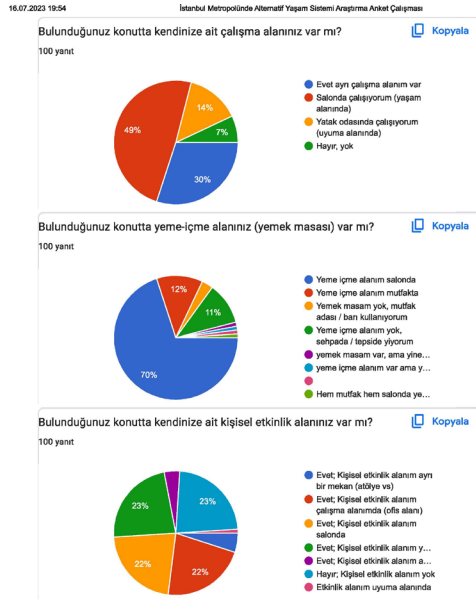
<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYm0SbVZ5GdUPC-0DNurQZvdR4to0/viewanalytics>

4/24

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYenDSbvZ5GdUPC-0DNxvQZvdP4to0/viewanalytics 5/24

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYenDSbvZ5GdUPC-0DNxvQZvdP4to0/viewanalytics 6/24

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYenDSbvZ5GdUPC-0DNxvQZvdP4to0/viewanalytics 7/24

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYenDSbvZ5GdUPC-0DNxvQZvdP4to0/viewanalytics 8/24

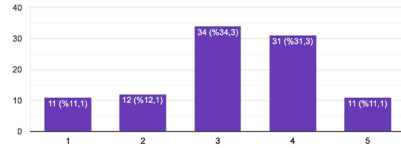
16.07.2023 19:54

İstanbul Metropolitinde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Yaşam alanınızı güvenli buluyor musunuz?

Kopyala

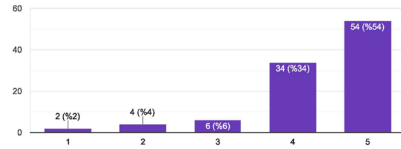
99 yanıt

Yaşadığınız mekanla bağ kurar mısınız?

Kopyala

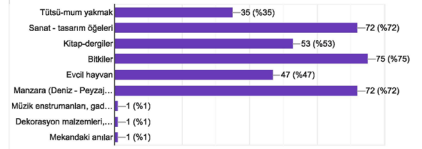
100 yanıt

Mekanla bağ kurmanızı sağlayan öğeler nelerdir?

Kopyala

100 yanıt

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics

9/24

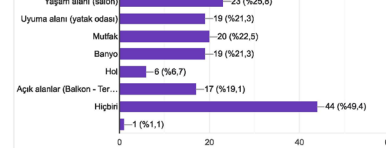
16.07.2023 19:54

İstanbul Metropolitinde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Yaşadığınız mekanda yaptığınız yapısal değişiklikler varsa mekan belirtir misiniz?

Kopyala

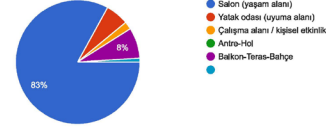
89 yanıt

Sosyal etkinlikleri mekanın hangi alanında gerçekleştiriyorsunuz?

Kopyala

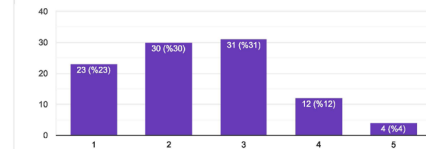
100 yanıt

Bulunduğunuz mekanda komşuluk ilişkileriniz var mı?

Kopyala

100 yanıt

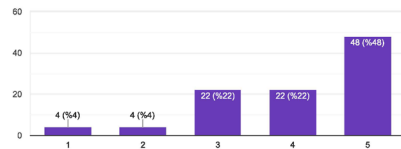
16.07.2023 19:54

İstanbul Metropolitinde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Benzer düşünce yapısına sahip bireylerle komşuluk ilişkisi kurmayı tercih eder misiniz?

Kopyala

100 yanıt

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics

11/24

16.07.2023 19:54

İstanbul Metropolitinde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Aynı mekan içerisinde hangi eylemleri bir arada sürdürüyorsunuz?

82 yanıt

salonda yemek yemek

Hepsi

Salonda spor yapmak, salonda çalışmak

Çalışma -yemek-kişisel etkinlik

salonda yemek yemek, salon/çalışma/yatak odasında kişisel etkinlikleri gerçekleştirmek - salon/çalışma/yatak odasında sportif faaliyetler

Salon iki odanın birleşimi uyku harici tüm eylemler genelde orada gerçekleştiriyor

Salonda yemek/çalışma/sosyal etkinlik

yatakta çalışmak, yemek yemek, müzik dinlemek, aynılannı salonda da yapmak.

Salonda Yemek Yemek ,resim yapmak

-

yatak odasında yemek yemek - salonda yemek yemek

Salonda yemek yemek, sportif faaliyetler

her şeyi her yerde yapabilirim. sadece yatak odasında çalışmam.

salonda yemek, çalışma vb her faaliyeti sürdürüyorum. Bazen uyuduğum da oluyor.

Bilgisayar, okuma, enstrüman, yemek yeme, sosyalleşme

Salonda yemek, çalışma odası spor, yatak odası dizi film kitap

Salon: yemek yemek, çalışmak, sosyalleşmek

Yatak odasında televizyon izleme ve yemek yeme

Salonda yemek ve televizyon

Televizyon izlemek, yemek yemek, çalışmak

Salonda yemek yemek/yatak odasında çalışma

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics

12/24

16.07.2023 19:54 İstanbul Metropolitende Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Uyuma, yeme içme , çalışma

salon/çalışma/yatak odasında kişisel etkinlikleri gerçekleştirmek

Salonda yemek

Salonda yemek, spor yapmak, içerik tüketmek

Tüm faaliyetler aynı yerde

salonda yemek yemek, salonda çalışmak, salonda dinlenmek sosyalleşmek ve salonda kişisel etkinlikler

Salon yemek

Salonda yemek yemek, çalışmak, bir şeyler izlemek

Salonda yemek yemek, çalışmak, kişisel aktiviteler

yatak odasında çalışmak ve kişisel etkinlik

salonda yemek yemek, çalışmak

salonda yemek yemek + salonda çalışmak

Salonda çalışmak ve spor yapmak

spor, yemek, uyumam hepsi aynı yerde

Salonda yemek yemek, salonda sosyalleşmek, salonda sportif faaliyetler

Salonda yemek yemek + sosyal faaliyetler

hepsi aynı alanda

salonda yemek yemek, yatak odasında çalışmak, salonda spor.

Salonda mutfek ve yemek alanı- ofis etkinlik alanı spor alanı

çalışma odasında yemek, sohbet, iş, sanatsal aktiviteler

salonda yemek, sosyalleşme, bitkiler - çalışma odama çalışma, sportif faaliyetler, sanatsal üretim

yemek yemek, çalışmak, tv izlemek

<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics>

13/24

16.07.2023 19:54 İstanbul Metropolitende Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Spor dışında hepsi

Salonda yemek yemek, çalışmak, dinlenmek, spor yapmak

Evet

Yatak odasında spor

salonda sportif faaliyetler ve salonda yemek yemek.

Salonda yemek yemek, tv izlemek

Salonda yemek yemek, yoga yapmak, kitap okumak, meditasyon,laptop ile çalışma - yatak odasında kitap okuma,film izleme

Salonda bulunan büyük masamda hem çalışıyor, hem oyun oynuyor, hem yemek yiyorum. Vaktimin %90'ı bu masa ve sandalyede geçiyor.

Salonda yemek yemek, çalışmak ve spor yapmak

Salon yemek çalışma dinlenme

salonda: spor yapmak - çalışmak - sosyalleşmek

Salonda yemek yemek. Yatak odasında çalışmak.

Salon oldukça büyük. Spor yapma, maç izleme, yemek yeme, sosyalleşme, kitap okuma gibi...

salonda yemek yemek, spor yapmak, çalışmak, sosyalleşmek

Yatak odasında yemek yemek

Hepsi uyuma odasında

Salonda yemek ve çalışma

Salonda yemek, çalışma ve egzersiz.

Yemek, çalışma(ış), salonda sportif faaliyetler,salonda kitap okuma,dinlenme

1+1 olduğu için yatak odası, hem çalışma hem yaşama, hem yemek alanı oluyor

Yatak odasında kişisel etkinlikleri gerçekleştirmek

Salonda ve mutfakta yemek yemek, film izlemek, uyumak

<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics>

14/24

16.07.2023 19:54 İstanbul Metropolitende Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

salonda yemek yemek, salon/çalışma/yatak odasında kişisel etkinlikleri gerçekleştirmek

Salonda spor yapmak

Çoğunlukla salonda

Salon yemek yemek

salonda yemek yemek, çalışma, sportif faaliyet, kişisel etkinlik

Salon/çalışma/yatak odasında sportif faaliyetler

Salonda yemek yemek,spor yapmak

yemek yemek, çalışmak, tv izlemek, yoga yapmak

Salonda yemek yemek, salonda çalışmak, salonda spor yapmak, salonda sosyal etkinlikler yapmak

yatak odasında yemek yemek çalışmak kişisel etkinlik

Salonda yemek yemek

salonda yemek yemek, pre-drink yapmak, dizi-film izlemek, homeoffice çalışmak, ders çalışmak, uyku dışındaki neredeyse her aktivite. uyku alanımda ise uyumak dışında bir şey yapmayı tercih etmem

salonda yemek yediğim de oluyor, genelde mutfakta yiyorum. salonda çalışıyorum (homeoffice) , salonda ya da yatak odasında (o sırada hangisi boşsa) spor yapıyorum

Bulunduğunuz konutu iyileştirme hareketinin altında yatan sebepler nelerdir? [Kopyala](#)

98 yanıt

Fonksiyonel İhtiyaçlar :D... 30 (%30,6)

Malzeme yenileme: mutf... 54 (%55,1)

Tesisat-mekanik/elektrik... 31 (%31,6)

Mobilya yenileme 57 (%58,2)

Alıncafer 65 (%66,3)

bulduğum konutta bir d... 1 (%1)

Kentsel dönüşüm 1 (%1)

<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics>

15/24

16.07.2023 19:54 İstanbul Metropolitende Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Yaşadığınız mekandaki mobilyaların yerlerini sıklıkla değiştirir misiniz? [Kopyala](#)

100 yanıt

Bar chart showing frequency of furniture replacement:

Frequency	Percentage
1	15 (%15)
2	41 (%41)
3	28 (%28)
4	9 (%9)
5	7 (%7)

Banyonuzun ergonomik özelliklerini yeterli buluyor musunuz? [Kopyala](#)

100 yanıt

Bar chart showing satisfaction with bathroom ergonomics:

Frequency	Percentage
1	14 (%14)
2	28 (%28)
3	32 (%32)
4	17 (%17)
5	11 (%11)

Banyonuzdaki depolamayı açık mı kapalı mı tercih edersiniz? [Kopyala](#)

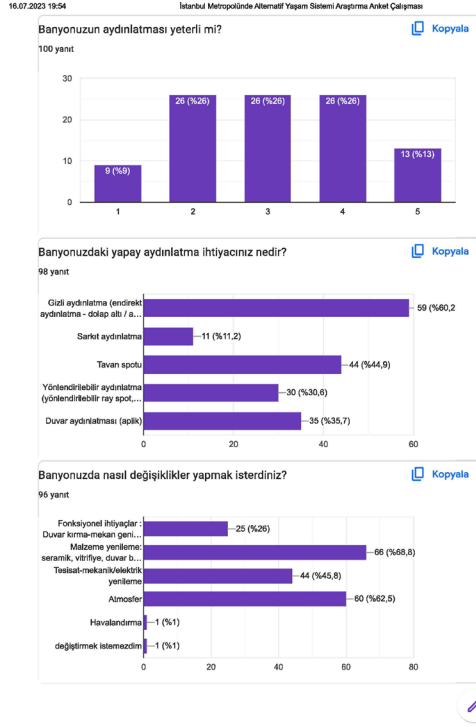
100 yanıt

Pie chart showing preference for storage type:

Storage Type	Percentage
Açık	49%
Yarı açık	42%
Kapalı	8%
fark etmez	0%

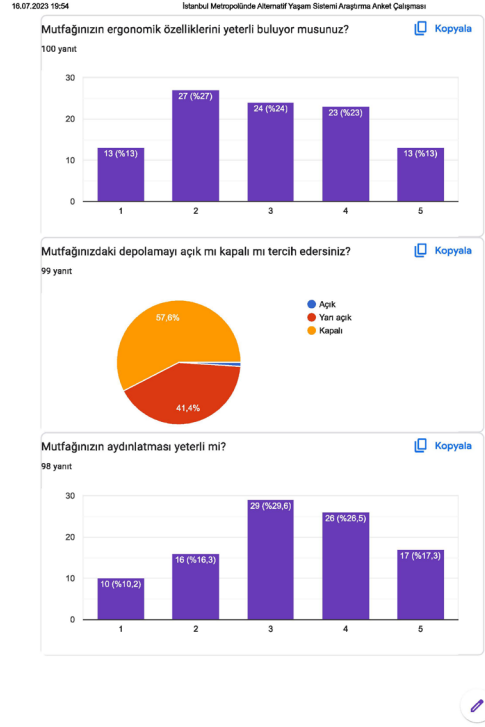
<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics>

16/24

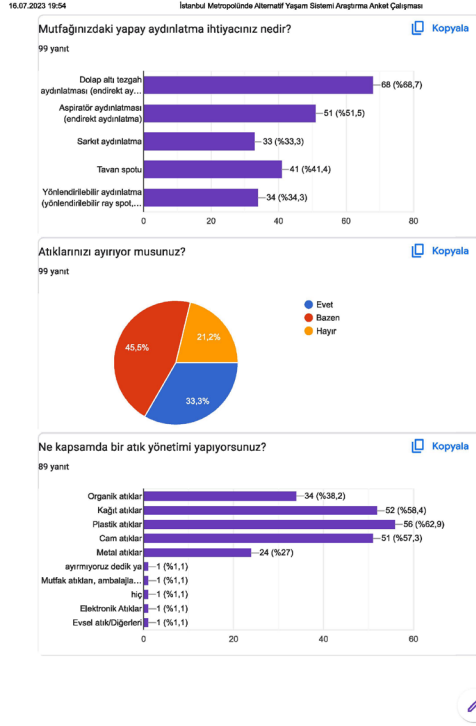
<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics>

1724

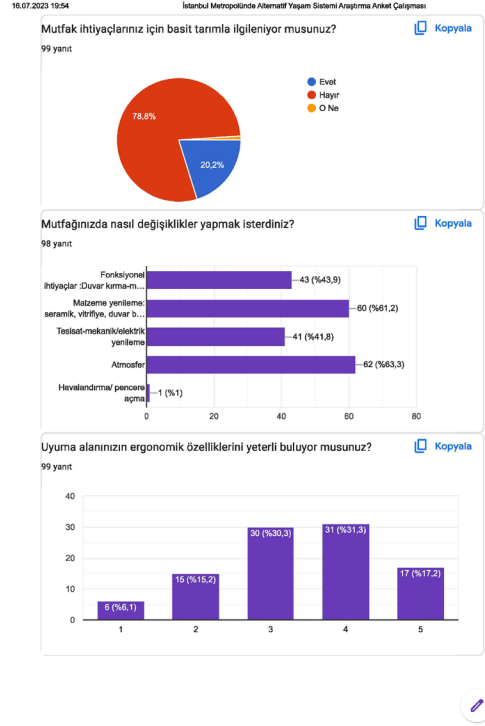
<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics>

1824

<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics>

1924

<https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP8toU/viewanalytics>

2024

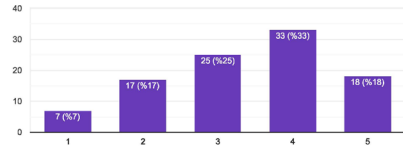
16.07.2023 19:54

İstanbul Metropolinde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Uyuma alanınızın aydınlatması yeterli mi?

Kopyala

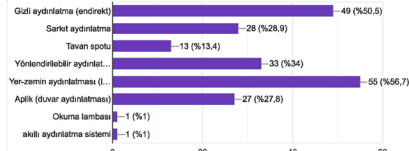
100 yanıt

Uyuma alanınızdaki yapıp aydınlatma ihtiyacınız nedir?

Kopyala

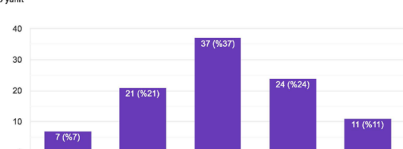
97 yanıt

Uyuma alanınızda havalandırma - ısıtma - soğutma - akustik - mekanik olarak yeterli buluyor musunuz?

Kopyala

100 yanıt

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP4to0/viewanalytics

21/24

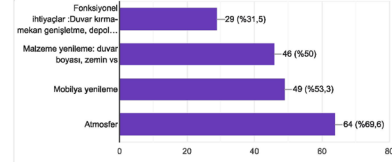
16.07.2023 19:54

İstanbul Metropolinde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Uyuma alanınızda nasıl değişiklikler yapmak istediniz?

Kopyala

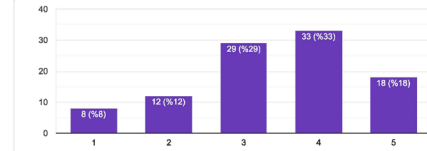
92 yanıt

Yaşam alanınızın ergonomik özelliklerini yeterli buluyor musunuz?

Kopyala

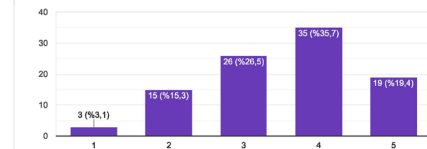
100 yanıt

Yaşam alanınızın aydınlatması yeterli mi?

Kopyala

98 yanıt

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP4to0/viewanalytics

22/24

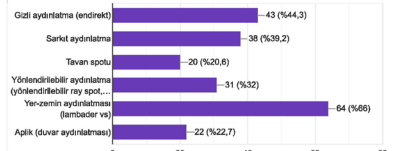
16.07.2023 19:54

İstanbul Metropolinde Alternatif Yaşam Sistemi Araştırma Anket Çalışması

Yaşam alanınızda yapıp aydınlatma ihtiyacınız nedir?

Kopyala

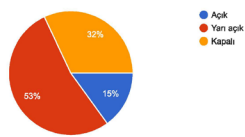
97 yanıt

Yaşam alanınızda depolamayı açık mı kapalı mı tercih edersiniz?

Kopyala

100 yanıt

Yaşam alanınızda nasıl değişiklikler yapmak istediniz?

Kopyala

98 yanıt

Bu içerik Google tarafından oluşturulmamış veya onaylanmamıştır. [Kötüye Kullanımı Bildir](#) - [Hizmet Sunları](#) - [Gizlilik Politikası](#)

Google Formlar

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP4to0/viewanalytics

23/24

https://docs.google.com/forms/d/1oZSL2BmlyY2vYnDSbvZ5GdUPC-4DNurQZvdP4to0/viewanalytics

24/24